

Opgedragen aan mijn lieve Marion

**Wonderen en
wonderlijke dingen**

Werner Gitt

Vertaling in het Nederlands: André van der Beek

De schrijver: Dir. en prof. Werner Gitt, In 1937 geboren in Raineck/Oost Pruisen. Van 1963 tot 1968 doorliep hij met goed gevolg een ingenieursstudie aan de technische hogeschool van Hannover. Van 1968 tot 1971 was hij assistent voor reguleringstechniek aan de technische hogeschool in Aken. Na een onderzoek van twee jaar promoveerde hij tot Dr. Ingenieur. Van 1971 tot 2002 leidde hij het vakgebied informatietechnologie bij het natuurkundig technische staatsinstelling (PTB) in Braunschweig. In 1978 werd hij tot

directeur en professor bij het PTB benoemd. Hij heeft zich met wetenschappelijke vraagstukken uit de gebieden informatica, numerieke wiskunde en reguleringstechniek bezig gehouden en de resultaten in talrijke wetenschappelijke tijdschriften gepubliceerd. In 1990 richtte hij het informaticacongres op waar jaarlijks ongeveer 150 deelnemers heen reisden. Het doel is om Bijbelse richtlijnen met wetenschappelijke vraagstukken (in het bijzonder informatie wetenschappen) te verbinden. Sinds 1984 vertegenwoordigt hij het gebied 'Bijbel en natuurwetenschap' als gastdocent aan de onafhankelijke theologische hogeschool in Basel (StH Basel). Sinds 1966 is hij met zijn vrouw Marion getrouwd. In september 1967 werd Carsten geboren en in april 1969 Rona.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Deel I: De wonderen van de Bijbel – Onacceptabel of feit?

- 1.1 **W1:** De lange dag bij Jozua
- 1.2 Wanneer wonderen onverwacht zijn, wat is dan het verwachte?
- 1.3 Wat is een natuurwet?
- 1.4 Verbazingwekkende processen
- 1.5 Verbazing over natuurwetten
- 1.6 Waar komen de natuurwetten vandaan?
- 1.7 Wie zorgt er voor de in stand houding van de natuurwetten?
- 1.8 Maar waar is er ruimte voor wonderen?
- 1.9 **W2:** Jona in de buik van de vis
- 1.10 **W3:** De maagdelijke geboorte van de Heer Jezus
- 1.11 **W4:** Het doen ophouden van de storm
- 1.12 **W5:** De genezing van de lamme aan de tempelpoort
- 1.13 **W6:** De opstanding van de Heer Jezus uit de doden
- 1.14 Kan het zijn dat onze wetenschappelijke kennis (nog) niet toereikend is, om wonderen te verklaren?
- 1.15 Worden er bij de Bijbelse wonderen altijd natuurwetten geschonden?
- 1.16 Welke van de Bijbelse wonderen worden het meest in twijfel getrokken?
- 1.17 Waarom heeft de Heer Jezus wonderen gedaan?
- 1.18 Is alles, wat er buiten de natuurwetten om gebeurt, altijd van God?
- 1.19 Samenvattende definitie van de Bijbelse wonderen

- 1.20 Ziet God Zijn daden altijd als wonderen?
- 1.21 Kunnen mensen ook wonderen doen?
- 1.22 Gebeuren er vandaag ook nog wonderen?
- 1.23 **W7:** Het wonder van het geloof
- 1.24 Verschillende soorten van Bijbelse wonderen

Deel II: Wonderlijke – zelf beleefde verhalen

- Inleiding
- 2.1 Mijn kindertijd in Oost Pruisen
- 2.2 De ‘hardhorende’ professor uit Moskou
- 2.3 Na vijftig jaar weer in Oost Pruisen
- 2.4 Van professor in het Atheïsme tot radiozendeling
- 2.5 De Kirgizische, die in de laatste seconde de hemel vond
- 2.6 Voor Kirgizische dichters
- 2.7 Bekeerd in de lucht of op het land?
- 2.8 Gods onnavolgbare wiskunde
- 2.9 De zoektocht naar mijn geboorteplaats Raineck
- 2.10 Een goed benutte treinreis
- 2.11 Hindernissen onderweg naar Tilsit
- 2.12 De drie van de landweg
- 2.13 Een zaadje, dat na 60 jaar opkwam
- 2.14 Gods minutieuze planning in Pinsk
- 2.15 Iets verrassends in een lege collegezaal aan de universiteit van Königsberg
- 2.16 Alles inzetten om niets te winnen
- 2.17 Altijd doorgaan met de zoektocht
- 2.18 Vroom en toch niet gered
- 2.19 Wie is ‘de lieve God’?
- 2.20 Mijn baby is in de hemel
- 2.21 De Atheïst van Beieren
- 2.22 Dan gaan bijna alle mensen naar de hel
- 2.23 Waarom liet God de zondeval toe?
- 2.24 Jezus, die de Heer Jezus niet kende
- 2.25 Een bont gemengde groep bij de nazorg
- 2.26 Zo één wil ik ook worden
- 2.27 Het vereiste idee en motief
- 2.28 Het wereldwijde netwerk van God
- 2.29 Der vrouw, die naar de hel wilde gaan
- 2.30 Waarom doet God soms voor ons iets onbegrijpelijk
- 2.31 Wie God zoekt, zal Hem ook vinden
- 2.32 Wanneer na elkaar drie zonen sterven
- 2.33 Wanneer die mensen in de hemel komen, dan wil ik daar niet heen
- 2.34 Zending, dag en nacht

- 2.35 De theologie van de geloofsverdediging
2.36 Meegemaakt in Brazilië
2.37 De arts van Swakopmund
2.38 Hoe God op gehoorzaamheid reageert
2.39 Iets buitengewoons in de woestijn van Namibië
2.40 Iets buitengewoons in de grot van Waitomo

**Deel III: Verhalen, Die het leven schreef –
12 getuigenissen uit 5 werelddelen**
Inleiding

AUSTRALIË

Wanneer God een uitgestrekte ruimte schenkt

- G1: Tot aan Mars en terug
Dr. Med. *Carl Wieland*, Brisbane (Australië)

AFRIKA

Namibië

Hem kent toch iedereen!

- G2: Belevissen onder het kruis van het zuiden
Johannes Trauernicht, Swakopmund (Namibië)

Zuid-Afrika

Van avonturier tot discipel van de Heer Jezus

- G3: Gestolen – geloofd – getrouwd
Heinrich Weidmann, Pretoria (Zuid-Afrika)

AZIË

Oezbekistan

Op de kortste weg tot de Heer Jezus

- G4: Van de Islam naar een christelijke zendeling

AMERIKA

Paraguay

Een jongeman

- G5: Een leven voor de Indianen
Gerhard Hein, Fernheim (Paraguay, Chaco)

EUROPA

Tragedie Oost Pruisen

- G6: Wanneer God Zijn engel zendt
Walter Stumpf, Neustadt an der Weinstraße

Vanuit duistere zaken in de dienst van de Heer Jezus

G7: En de Heer keerde Zich om en keek mij aan . . .
Esther (uit Zuid-Duitsland)

Vroom en toch verloren

G8: Bevrijd door de roep van de Heer Jezus
Jola (uit Polen).

De lange weg tot aan de waarheid

G9: Van een Jehova's Getuige tot een getuige van de Heer Jezus
Christa Götzen, Jülich

Toen God mijn hart aanraakte

G10: Betraapt
Ulrike Sch., Bad Säckingen

Hoe een levensfilosofie instort

G11 New Age – Ik was op weg naar de verblinding
Inés Carreras, München

De ruwe wegen van het leven

G12: Onverwoestbaar
Heidrun Förstner-Henn, Neustadt an der Weinstraße

Voorwoord

Zoals de titel al vermeldt, gaat het in dit boek om wonderen en wonderlijke dingen. Onder wonderen verstaan wij al die gebeurtenissen, die de Bijbel als daden en tekenen van God meedeelt, die wij toch normaal gesproken niet op die manier beleven. Het boek wordt ingedeeld in drie delen.

Deel 1: Aan de hand van 7 uitgekozen wonderen uit het Oude en Nieuwe Testament wordt het principiële van deze gebeurtenissen uitgewerkt. De lezer moet ingevoerd worden in de bijzondere handelingswijzen van de Schepper en opnieuw verbaasd te zijn over Zijn grootheid. De bijdragen willen zowel critici van de Bijbel een antwoord op hun bezwaren geven als ook gelovigen duidelijk maken, dat wij schade lijden wanneer we iets van de Bijbel zouden opgeven.

Deel II: In het kader van mijn lezingen in binnen- en buitenland heb ik diverse werkingen van God beleefd. In contrast tot de in de Bijbel genoemde wonderen, noem ik deze zelf meebeleefde 'wonderlijke dingen'. In 40 bijdragen wordt verteld van gebeurtenissen in onze tijd.

Deel III: In het derde deel van het boek komen 12 personen (7 vrouwen en 5 mannen) uit de vijf verschillende werelddelen in eigen levensgetuigenissen

uitvoerig aan het woord. Alle zijn mij persoonlijk bekend. Ze schilderen aan de hand van hun eigen belevenissen, hoe God door Zijn Zoon Jezus Christus in hun leven heeft ingegrepen en hun leven daardoor een duidelijke omkeer heeft gegeven.

Dank: Mijn vrouw dank ik voor het doorlezen van het manuscript en alle hulprijke gesprekken over het thema van dat ogenblik. Ook voor de ondersteuning van het boekproject en voor alle aansporingen ben ik heel dankbaar.

Mijn wens is het, dat wij door de schilderijen in dit boek weer verbazing leren over de actualiteit van de Bijbel en over onze levende God.

Werner Git

Deel 1

De wonderen van de Bijbel • onacceptabel of feit?

Inleiding:

Hoe snel gaan de jaren voorbij, zeggen we steeds vaker naarmate we ouder worden. Ook de 20e eeuw hebben we al achter ons gelaten. Op privé gebied blijven er persoonlijke herinneringen, maar ook baanbrekende inzichten en succes in wetenschap en techniek zijn niet vergeten. Slechts enkele willen we hier noemen|:

In 1938 werd er door de Duitse uitvinder *Konrad Zuse* (1910-1995) de wereldwijde eerste programmagestuurde computer gebouwd. Computers hebben intussen alle takken van de wetenschap en maatschappij veroverd en er zijn vandaag (2007) wereldwijd meer dan een miljard internet gebruikers.

Op 3 december 1967 werd door de Zuid-Afrikaanse arts *Christian Barnard* (1922-2001) voor de eerste keer een menselijk hart met succes getransplanteerd. Intussen zijn er wereldwijd meer dan 50.000 harten getransplanteerd.

Op 21 juli 1969 zette een mens voor de eerste keer zijn voet op de maan. De astronaut *Neil Armstrong* riep vol trots vanuit de aardesatelliet de zin: ‘Een kleine stap voor een mens, maar een reuzenstap voor de mensheid’.

De Schotse embryoloog *Ian Wilmut* kloonde in 1996 het schaap Dolly. Eerst lukte het om een normale lichaamscel zo te manipuleren, dat ze zich begon te delen als een bevruchte eicel en zich zo tot een normale embryo ontwikkelde.

Deze weinige voorbeelden zouden de indruk kunnen wekken dat er nauwelijks nog grenzen voor de mensen zijn. Voor het verstand schijnt alles mogelijk. Bij

al dit geloof in de wetenschap hebben veel van onze tijdgenoten problemen met de Bijbel. Ze brengen het bezwaar naar voren dat er in de Bijbel zoveel wetenschappelijk niet te begrijpen dingen geschreven staan zoals bijv.:

- de maagdelijke geboorte
- de opstanding van doden
- blinden worden ziende, lammen kunnen plotseling weer lopen
- de zon wordt opgedragen: ‘Sta stil!’

We worden hier met een fenomeen geconfronteerd, dat boven ons verstand uitgaat: het *wonder*. Ook in de taal van alledag en in gedichten duikt dit begrip regelmatig op.

Johann Wolfgang von Goethe zegt in *Faust*, het bekende toneelstuk, niet zonder kritiek: ‘Het wonder is het geloof van het liefste kind’.

Friedrich von Schiller zegt in zijn toneelstuk ‘*De maagd van Orleans*’: ‘De wonderen rusten, de hemel is gesloten’.

In de bekende film ‘De grote liefde’ (1942 zong de gevierde Ufa ster van de Duitse muziekliefde *Zarah Leander* (1907-1981) met haar donkere, rokerige stem het lied: ‘Ik weer, er zal op een keer een wonder gebeuren’.

Als dreiging horen we soms de zin: ‘Je zult nog voor een onaangename verrassing komen te staan’ (‘*Blaues Wunder*’).

De Duitse dichter *Christian F. Gellert* (1715-1769) schrijft in zijn lied: ‘Dit is de dag’: ‘Wanneer ik dit wonder wil bevatten, dan staat mijn verstand van eerbied stil’.

In een Franse spreuk staat er ingekort: ‘Wonderen beleven slechts diegenen, die erin geloven’.

Wanneer wij met onze reële mogelijkheden aan het eind zijn, gebruiken we het gezegde: ‘Nu kan alleen een wonder ons nog helpen!’

Is het niet zo, dat soms mensen op een wonder wachten? En is het dan gebeurd dan proberen ze het met hun verstand te verklaren en nemen zo het bijzondere daarvan weg namelijk het wonderlijke. De twijfel van de Franse filosoof *Voltaire* (1694-1778) bereikt het hoogtepunt in de constatering: ‘Wanneer in Parijs op de marktplaats duizend mensen en ook ik een wonder zouden zien, dan zou ik de tweeduizend ogen inclusief mijn eigen ogen wantrouwen’. Hoe komt hij tot zo’n sceptische houding?

Wonderen zijn feiten – onbetwist. Maar wat is een wonder? Aan de hand van zeven uitgekozen voorbeelden **W1** tot **W7** zullen we ons vervolgens uitgebreid met Bijbelse vermelde wonderen bezighouden.

1.1 W1: De lange dag bij Jozua

In het Oude Testament wordt een hele buitengewone situatie geschilderd. Ik rangschik dit wonder waarvan in Jozua 10:12-14 verteld wordt, als een astronomisch wonder:

12. Toen sprak Jozua tot de Here ten dage, waarop de Here de Amorieten aan de Israëlieten overleverde, en hij zei in tegenwoordigheid van Israël: 'Zon, sta stil te Gibeon en gij, maan, in het dal van Ajalon!'

13. En de zon stond stil en de maan bleef staan, totdat het volk zich op zijn vijanden gewroken had... De zon nu bleef staan midden aan de hemel en haastte zich niet onder te gaan omstreeks een volle dag.

14. Een dag als deze is er noch vroeger, noch later ooit geweest, waarop de Here zó iemands stem verhoorde, want de Here streed voor Israël.

Mensen hebben mij vaak aangesproken op deze tekst. Hoe is het astronomisch mogelijk dat een dag zo eenvoudig wordt verlengd? Drie wezenlijke punten moeten ons tot een verklaring leiden.

1. Gebed: God stelt Zich altijd weer voor als Diegene Die gebeden verhoort. In de bergrede onderwijst de Heer Jezus: 'Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt en u zult vinden; klopt, en u zal worden opengedaan' (Mattheüs 7:7). Uit de voorgaande tekst (Jozua 10:14) zien we, dat er ook hele bijzondere gebeden zijn, die God slechts één enkele keer in de hele wereldgeschiedenis verhoort. Wanneer wij bijvoorbeeld op vakantie op het strand liggen en God bidden of de zon nog een paar uur langer zou mogen schijnen, dan kunnen we er zeker van zijn dat God hierop niet zal reageren zoals bij Jozua. Bij de verscheidenheid van gebedsverhoringen hoort ook dat er gebeden zijn waarop God meteen en altijd en op elke plaats reageert. Het is het gebed van een mens, die om redding smeekt: 'Want ieder die de naam van de Heer zal aanroepen, zal behouden worden' (Romeinen 10:13). Het is het grootste verlangen van God, dat wij niet vanwege onze zonden eeuwig verloren gaan. Daarom zond Hij Zijn Zoon in de wereld: 'Want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te behouden' (Mattheüs 18:11). Van de onmiddellijke werking van zo'n gebed ervoer de ene misdadiger aan het kruis uit de mond van de Heer Jezus: 'Heden zult u met Mij in het paradijs zijn' (Lukas 23:43). Alle andere gebeden liggen tussen deze beide grenspalen. God besluit in Zijn wijsheid, wanneer en hoe Hij op de gebeden ingaat. Geen gebed is tevergeefs!

2. Coördinatenstelsel: Sommige critici van de Bijbel brengen bij de hier bovengenoemde tekst uit Jozua er tegen in, dat de zon bevolen wordt om te blijven staan, hoewel het astronomisch gezien toch juist omgekeerd is – de zon staat stil en de aarde beweegt zich daar omheen. Hierbij moeten we bedenken: iedere moderne astronoom spreekt van zonsopgang en zonsondergang, hoewel daarmee slechts de schijnbare bewegingen worden beschreven. En zo kunnen we in elke kalender de tijden voor zonsopgang en zonsondergang nalezen.

Anders uitgedrukt: Men legt het coördinatenstelsel vanuit de positie van de waarnemers, omdat dan de verhoudingen zo beschreven worden, hoe deze vanuit hem of haar gezien worden.

Ik denk nog graag terug aan de colleges over werktuigkunde van mijn gewaardeerde leraar professor Eduard Pestel¹ (1914-1988) aan de Technische Hogeschool in Hannover.

Hij was bij ons als studenten niet slechts vanwege zijn goed gestructureerde colleges, maar ook vanwege zijn aangename, vriendelijke aard zeer gewaardeerd. Toen hij een benoeming kreeg in München en toch in Hannover bleef, hebben veel studenten zich met een fakkeloptocht, die bij zijn huis eindigde, hem daarvoor bedankt. Maar gevreesd waren beslist zijn praktijk examens, waarin hij niet wilde weten of wij goed konden rekenen. Bij hem ging het erom of wij het principe van het mechanische systeem zo goed door hadden, dat wij in staat waren om het coördinatensysteem voor het maken van de beschrijvende differentie vergelijkingen zo optimaal te plaatsen, dat deze gemakkelijk oplosbaar werden.

Prof. Dr. Ing. Eduard
Pestel (1914-1988),
Technische Universiteit
Hannover

Had men het nulpunt van het coördinatensysteem op de juiste plaats gezet, dan was de oplossing van de opdracht slechts nog de toepassing van de wiskundige vakkennis. Als men de werking van het systeem toch niet helemaal doorhad en het nulpunt van het coördinatensysteem op een ongunstige plaats zette, dan werd het reken bezwaar aan de vergelijkingen zo aanzienlijk, dat de oplossing niet in de toegestane tijd te doen was. Daarmee wil ik op het volgende wijzen: het nulpunt van het coördinatensysteem kan in principe op elke willekeurige plaats gezet worden. Maar er bestaat een ‘beste’ plaats, waarbij het rekenbezwaar minimaal wordt.

¹ *Eduard Pestel* was sinds 1956 een rechtschapen professor voor werktuigkunde aan de Technische Hogeschool in Hannover. In 1968 stichtte hij met 16 persoonlijkheden uit de wetenschap, maatschappij en politiek de ‘Club van Rome’, die in 1972 door zijn mededeling ‘De grenzen van de groei’ internationale bekendheid kreeg. In de 70-jaren was *Pestel* vicepresident van de Duitse Onderzoeksgemeenschap en lid van de Raad van Toezicht van de oprichting van Volkswagen fabriek. Van 1977-1981 was hij minister van wetenschap en kunst in Neder-Saksen (Duitsland)

Precies hetzelfde doet de Bijbel ook. Het geldt in het algemeen voor alle Bijbelse beschrijvingen, dat het nulpunt van het coördinatensysteem altijd op de plaats van de waarnemer wordt gezet. Zo ook bij de beschrijving van de lange dag bij Jozua. Wat er op die dag gebeurde, wordt vanuit het standpunt van de waarnemer meegedeeld. Voor hem zag het zo eruit, als zou de zon aan de hemel zich niet verder bewegen.

Bij de twee andere voorbeelden zien we ook dat het op het standpunt van de waarnemer aankomt.

a) In Lukas 12:54-55 beschrijft de Heer Jezus een algemene weerwaarneming:

‘Wanneer u de wolk ziet opkomen in het westen zegt u terstond: Er komt regen; en zo gebeurt het. En wanneer u een zuidenwind ziet waaien, zegt u: Er zal hitte zijn; en het beurt’.

Toen ik in Paraguay was, dus in de hete zone van het zuidelijk halfrond, toen leerde ik een andere regel kennen: Wanneer de noordenwind waait, dan wordt het heel heet. Het is dan die lucht, die van de evenaar komt. De bovenstaande meteorologische regel, die de Heer Jezus noemde, is geen wereldwijd geldige, maar één vanuit de positie van Israël gegeven.

b) In Jeremia 16:14-15 vinden we een profetie over de terugkeer van de Joden:

‘Daarom zie, de dagen komen, luidt het woord des Heren, dat niet meer gezegd zal worden: Zo waar de Here leeft, die de Israëlieten uit het land Egypte heeft gebracht, maar veeleer: Zo waar de Here leeft, die de Israëlieten heeft doen optrekken uit het Noorderland en uit al de landen waarheen Hij hen verdreven had. Ja, Ik zal hen terugbrengen in het land dat Ik aan hun vaders gegeven had’.

Deze profetie werd in Israël uitgesproken en niet in Zuid-Amerika of Australië. Het grote land ten noorden van Israël was de vroegere Sovjet-Unie; opmerkelijk dat Jeruzalem en Moskou op dezelfde lengtegraad liggen. Uit dit land zijn sinds de herfst van 1989 meer dan 840.000 Joden naar Israël gegaan. Ook hier zien we, dat de vermelde uitspraak betrekking heeft vanuit de positie van de waarnemer (in Israël).

Laten we vasthouden: De Bijbel beschrijft fenomenen en geeft verklaringen of beschrijft gebeurtenissen altijd vanuit de positie van de waarnemer, omdat ze dan het eenvoudigst te begrijpen zijn.

3. Het wonder: Nu komen we bij het belangrijkste probleem van deze tekst. De natuurkundige relevante beweging, die in Jozua 10 geschilderd wordt, is exact beschreven, wanneer wij het coördinatensysteem in het middelpunt van de aarde leggen: De aarde werd met betrekking tot haar omwenteling om de eigen as een tijd lang stilgezet (of afgeremd) en later weer ‘op gang’ gebracht. Volgens de wetten van de werktuigkunde ontstaan daarbij versnellingskrachten, die enorme uitwerkingen op de aarde tot stand brengen: De oceanen lopen over,

het water van de rivieren en van de meren treden buiten hun oevers, kopjes vallen uit de kast en mensen vallen om. Zo gebeurt het onder normale condities.

Maar hier grijpt Diegene in, Die hemel en aarde door Zijn almachtswaard geschapen heeft. Het is een kleinigheid voor Hem, in de normaal geldende natuurwetten voorbijgaand een paar parameter te veranderen. Hiervoor gebruiken wij de aanduiding ‘wonder’.

Hoe kunnen we een wonder definiëren? Allereerst wil ik graag een voorlopige definitie D1 geven, die wij na verdere discussie als D2 nog zullen preciseren:

Definitie D1: Een wonder doet ons versteld staan, omdat het onverwacht en onberekenbaar optreedt en in strijd is met onze normale waarnemingen.

1.2 Wanneer wonderen onverwacht zijn, wat is dan het verwachte?

Deze vraag helpt ons om een duidelijke scheidslijn te trekken tussen wonderen (onverwachte dingen) en geen wonderen (verwachte dingen). Alle gebeurtenissen in onze wereld lopen binnen een bestek van vastgelegde wetmatigheden af. Deze onveranderlijke lotsbeschikkingen noemen wij natuurwetten.

1.3 Wat is een natuurwet?

Wij zien elke dag dat een voorwerp naar beneden valt. Dat kan een kopje, een balpen of ook een appel aan de boom zijn – ze vallen alle op de aarde. Deze wetmatigheid geldt ook voor een turner op de tien meterplank of voor de val van een meteoriet op de aarde. Het speelt blijkbaar helemaal geen rol, wat voor voorwerp er valt.

Bovendien stellen we vast, dat het naar benedenvallen met een snelheid geschiedt, die steeds toeneemt. Heel algemeen uitgedrukt gaat het hierbij om de zogenoemde wet van de zwaartekracht. Omdat er voor deze wet in de natuur blijkbaar geen uitzonderingen zijn, noemen wij het een *natuurwet*.²

Volgens datgene wat we weten zijn natuurwetten constant, ze zijn onveranderlijk sinds hun installatie door de Schepper. Ze geven aan de ene kant een grote vrije ruimte voor werkzaamheden en ontwikkelingen in onze wereld en staan de veelvuldige technische uitvindingen en methodes toe maar aan de andere kant sluiten ze vele slechts in onze voorstelling bedachte processen als niet realiseerbaar uit.

²

Verdere details over natuurwetten zijn in het volgende boek na te lezen: Werner Git: Am Anfang war die Information, (In het begin was er informatie) Hänssler-Verlag, Holzgerlingen, Verwerkte en uitgebreide druk in 2002, bladzijde 26-67 (In het Nederlands nog niet verkrijgbaar)

In het bijzonder in de natuurwetenschappelijke natuurkunde en scheikunde wordt geprobeerd om deze voortdurend aanwezige, overal werkzame wetten door waarneming en experimenten te ontdekken en ze dan wiskundig of verbaal in algemene vorm uit te drukken. Terwijl de natuurwetten voor materiële groottes (bijv. energie, elektrische lading, stroperigheid van een vloeistof (viscositeit) in de meeste gevallen ook wiskundig formuleerbaar zijn, lukt dit bei de niet materiële groottes (bijv. informatie, bewustzijn, wil) niet.

De Schepper heeft niet alleen deze wereld en het gehele universum geschapen. Hij heeft ook de natuurwetten geïnstalleerd, die in al Zijn werken zich bevinden en daarom steeds en overal werkzaam zijn.

Slechts doordat wij de natuurwetten kennen en ze precies kunnen formuleren, lukt het ons, de draagkracht van een brug of het energieverbruik van een raket, die naar de maan moet vliegen, van te voren te berekenen. Kort samengevat kunnen we zeggen: Techniek is geniale toepassing van de natuurwetten.

Op 27 april 2005 steeg het tot dan toe grootste passagiersvliegtuig van de wereld, de Airbus A380, in Toulouse (Frankrijk) op. Deze gigant is 73 meter lang, 24 meter hoog en meer dan 79 meter breed. De Jumbojet biedt aan 850 passagiers plaats en lost daarmee de Amerikaanse Boeing 747 als tot dusver grootste passagiersvliegtuig af. De ontwikkelingskosten bedroegen 10,7 miljard euro. In 30 seconden overbrugt het vliegtuig met vier straalmotoren de 3.500 meter lange startbaan. Na 1.800 meter startafstand steeg de 421 ton zware jet op voor zijn eerste vlucht. De ontwikkelingsleider zei zelfverzekerd tegen de pers: 'Dat de jet kan vliegen, is vanzelfsprekend'.

Eerste vlucht van de Airbus A380 op 27 april 2005

Waarom is dat zo zeker, dat een gigant met zo'n gewicht kan vliegen, hoewel dat nog nooit was uitgeprobeerd? Antwoord: De Schepper garandeert altijd de inachtneming van Zijn natuurwetten. Construeert men iets nieuws en houdt rekening met alle in aanmerking komende natuurwetten, dan kan men er zeker van zijn, dat het na de voorberekeningen ook functioneert.

1.4 Verbazingwekkende processen

We nemen in onze omgeving talrijke verbazingwekkende processen waar. In het bijzonder op het gebied van het leven ontbreekt ons vaak het begrip voor de nauwkeurige werking van de vele complexe details.

Fotosynthese: Al het voedsel dat wij opnemen, loopt direct of indirect door een uiterst geniaal proces, waarbij het licht van de zon in een chemische energiedrager wordt veranderd. Niemand kan tot nu toe dit proces van de fotosynthese voldoende verklaren of het zelfs namaken, toch functioneert het bijvoorbeeld in elke piepkleine cel van een grashalm.

Menselijke hersenen: Het menselijk brein heeft in zijn grote hersenschors 100 miljard schakelelementen (neuronen), die onderling met duizenden (synaptische) koppelingen verbonden zijn. Van de complexiteit van dit ongeveer 1,5 kg zware orgaan kunnen we snel een indruk krijgen, maar de werkwijze van deze geniale constructie is voor ons toch verregaand onbekend.

Zou men op een keer alle verbindingen van zenuwcel naar zenuwcel in een boek noteren, dan zou men al 40 bladzijden nodig hebben voor elke neuron. Een berekening zal ons tot verbazing brengen: hoeveel boeken van elk 400 bladzijden zouden er nodig zijn om slechts één keer alle ‘kabelverbindingen’ van de hersenen op te schrijven? Dan komt men op 10 miljard boeken. De congresbibliotheek in Washington is één van de grootste bibliotheken van de wereld. Ze omvat 20 miljoen boeken. Slechts voor het verslag van de kabels van onze hersenen hebben we een boekenverzameling nodig, die wel 500 keer groter is dan deze immense bibliotheek!

Menselijk hart: Hoe komt het dat het menselijk hart 70 of 80 jaar lang ononderbroken kan slaan terwijl al onze technische apparaten in vergelijking veel korter meegaan? Daarbij moeten we nog in overweging nemen dat ons hart 100.000 keer per dag slaat. In 70 jaar zijn dat 2,5 miljarden slagen. Daarbij zou het een wolkenkrabber uit New York compleet met bloed kunnen vullen. In een dicht vertakt netwerk van 2.500 kilometer – dat is nog altijd de afstand van Parijs naar Moskou – stroomt het bloed door ons lichaam.

In de hoofdstukken 2.39 en 2.40 van deel II van dit boek zijn nog enkele andere voorbeelden uit de schepping genoemd, die ons tot een eerbiedige verwondering leiden.

Al deze bewonderenswaardige en voor de mensen onnavolgbare constructies zijn reële systemen in onze wereld. We duiden ze vaak als wonderwerken aan. We moeten toch vasthouden dat al deze structuren toch onder de strenge algemene voorwaarden van de natuurwetten aflopen. Zou men een gedetailleerde energiebalans in de levende cel realiseren waarin duizenden van gekoppelde processen aflopen, dan zou daarbij duidelijk worden dat nergens de energiestelling geschonden wordt. Bij alle technische processen en apparaten als ook bij alle biologische processen in de leefwezens wordt nergens en nooit de natuurwet geschonden. Volgens de wetenschap, zijn deze natuurwetten ook in de uitgestrektheid van het heelal geldig. Natuurwetten kennen blijkbaar geen uitzondering.

Wanneer wij hier uitvoerig de vraag van het Bijbelse wonder bespreken, dan moeten we eerst een duidelijke en trefzekere afbakening vinden, die het ons toestaat om Bijbelse wonderen van andere wonderbare dingen in de schepping te onderscheiden. Dat lukt met behulp van de beschrijving van natuurwetten. Ook alle verbazingwekkende systemen, die wij in reusachtige grote getallen in de leefwezens ontdekken, lopen volledig in het bestek van de natuurwetten af. Bij de Bijbelse wonderen daarentegen gaat het om processen waarbij heel duidelijk natuurwetten buiten werking worden gesteld. Dus hebben we nu een geschikte maatstaf om wonderbare structuren en processen van Bijbelse wonderen te onderscheiden.

1.5 Verbaasd staan over natuurwetten

Kunnen we nog genoeg verbaasd staan over de werkzaamheid van de natuurwetten? Ze presteren geweldige dingen!

Toen ik pas geleden bij de haven van Hamburg was, zag ik hoe een schip langzame bewegingen in het water van de haven maakte. Daarover nadenkend kwam bij mij een natuurwet in gedachten, die al door *Archimedes* (287-212 vóór Christus) geconstateerd was: *‘Een zwemmend lichaam verdringt precies zo veel van de vloeistof, waarin hij zwemt, dan hij zelf weegt’*.

Zijn wij ons eigenlijk er wel van bewust, wat voor een indrukwekkend gebeuren dat is? Loopt er bijvoorbeeld een rat aan boord, dan reageert het schip meteen en zinkt precies zoveel dieper in het water van de haven, dan de hoeveelheid verplaatst water wat gelijk is aan het gewicht van de rat. Zouden we de som van de nieuwe dompeldiepte berekenen, dan zou dat voor ons helemaal niet mogelijk zijn. We kennen de juiste vorm van het schip niet, bij sommige plekken is de verf afgebladderd en misschien steekt de scheepsschroef een beetje uit het water. Maar al deze aspecten moeten precies vastgesteld worden omdat ze in de berekening mee moeten worden genomen. In werkelijkheid gebeurt dit meteen en wel op exacte wijze. Wie geeft de watermoleculen het bevel om een beetje aan de kant te gaan zodat het schip, dieper kan gaan liggen, zo diep wat overeenkomt met het gewicht van de rat? Een minuut later gaat misschien de kapitein van boord, die juist nog een flinke maaltijd genuttigd heeft. Nu moet het schip het juiste gewicht omhoog gaan. Deze slag is precies gelijk aan die waterverplaatsing, die beantwoordt aan het gewicht van de kapitein inclusief genuttigde avondeten. Hoe weten de watermoleculen, wie er juist van boord gaat of wie er aan boord komt of in hoeverre de lading verandert? Dat gebeurt op klaarlichte dag maar ook in de donkerste nacht.

De natuurwet geldt niet alleen voor dat ene schip in de haven van Hamburg, maar voor alle schepen van de wereld. Het geldt voor een tak die van de boom in het water valt en het geldt ook voor het speelgoedje in het bad, maar ook voor een echte eend op een meer of rivier of in een sloot. Niemand zou op grond van

de niet berekenbare vorm en structuur van de veren de exacte dompeldiepte van een eend kunnen berekenen. Wie zorgt ervoor, dat de voorwaarden voor deze zo eenvoudig geformuleerde natuurwet met de zo gecompliceerde gevolgen steeds kunnen worden berekend, zodat het op elke tijd en op iedere plaats exact kan worden verwezenlijkt? Kunnen we ons nog verbazen over de exacte naleving en instandhouding van deze processen? Dat alles is toch niet vanzelfsprekend! Er moet toch iemand zijn, die deze berekeningen maakt en dan volgens deze resultaten ook alles zo uitvoert!

1.6 Waar komen de natuurwetten vandaan?

Net zoals de wereld niet vanzelf is ontstaan, geldt dat ook voor de natuurwetten. Alles heeft zijn oorsprong in de schepping, die God door Zijn Bouwmeester (Spreuken 8:30), de Heer Jezus Christus, heeft laten uitvoeren. In kolosse 1:16 lezen we: 'Want in Hem zijn alle dingen geschapen in de hemelen en op de aarde, de zichtbare en de onzichtbare . . . alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen'.

Dus is de schepping zelf een gebeurtenis, dat niet met behulp van natuurwetten is verlopen. Hier heeft de Schepper op grond van Zijn volmacht, Zijn Woord, Zijn kracht en Zijn wijsheid alles gemaakt. Daarvoor had Hij geen natuurwetten nodig. De natuurwetten zijn dus niet de oorzaak, maar pas het resultaat van de schepping. Vertegenwoordigers van de evolutietheorie proberen daar tegen het ontstaan van de wereld en al het leven met behulp van de natuurwetten te verklaren, wat naar mijn mening nooit mogelijk zal zijn.

1.7 Wie zorgt voor de instandhouding van de natuurwetten?

Inderdaad: Er is werkelijk Iemand, die voor de naleving van de natuurwetten zorgt. Van Hem lezen we in Kolosse 1:17: 'En alle dingen bestaan samen in Hem'. Deze Onderhouder van de wereld is ook Degene, waardoor alle dingen geschapen zijn: 'Want in Hem zijn alle dingen geschapen in de hemelen en op de aarde, de zichtbare en de onzichtbare . . . alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen'.

Deze Ene, Die de Schepper van alle dingen is, is ook haar Onderhouder. Het is de Heer Jezus Christus! We kunnen het ook zo zeggen: De Heer Jezus heeft de soevereiniteit over alle dingen van de microkosmos tot de macrokosmos. In een kerklied staat er treffend van Hem: 'Jezus Christus heerst als Koning, alles zal hem onderdanig worden'.

Na de voleinding van de schepping zijn alle natuurwetten 'in bedrijf', zodat nu alle processen daarnaar aflopen. De Heer Jezus is de garantie ervoor dat ze altijd en overal nagekomen worden. Daartoe heeft Hij geen computer of andere hulpmiddelen nodig. Zijn woord van volmacht is genoeg, dat alles wordt nagekomen. In de brief aan de Hebreëen hoofdstuk 1 vers 3 staat er daarom van

Hem: 'Die alle dingen draagt door het Woord van Zijn kracht'. In de wetenschappelijke bevinding uit dit handelende onderhouden van de Heer Jezus zich door de natuurwetten. In haar totaal vormen ze een vast omljnd bestek, waarin al deze processen in deze wereld aflopen.

1.8 Maar is er nog plaats voor wonderen?

Uit het bovengenoemde is duidelijk geworden dat de natuurwetten een naar ervaring een gelijk blijvend bestek vormen, waarin alle processen en gebeurtenissen aflopen. Normaal gesproken hebben altijd meerdere natuurwetten deel aan een verloop.

In de praktijk hebben de natuurwetten de werking van een 'hooggerechtshof', die beslist, of een proces in onze wereld is toegestaan of niet. Zo verbiedt het een natuurwet bijvoorbeeld, dat een koperen stang van 50° C van zichzelf zijn warmte zo verdeelt, dat de temperatuur van de ene helft 0°C en die van de andere helft 100°C bedraagt. Dat zou evenwel niet de energiestelling verzaken, maar wel een andere natuurwet, de entropiestelling. Gemeten naar onze bovengenoemde definitie voor wonderen, zijn vele in de schepping aflopende processen verbazingwekkend en voor de mensen onnavolgbaar. Maar ze treden voor ons niet onverwacht of onberekenbaar op. Daarom rekenen we ook de meest complexe en nog onbegrijpelijke dingen in onze wereld niet tot de wonderen. Na deze overleggingen kunnen we nu een exactere definitie voor wonderen geven:

Definitie D2: Wonderen zijn zulke gebeurtenissen in ruimte en tijd, die buiten het bestek van onze natuurwetten aflopen.

Geen natuurkundige of scheikundige is in staat om de één of andere natuurwet ook slechts voor een duizendste seconde buiten werking te stellen. Wij mensen kunnen niets doen om natuurwetten te ontwijken. Wonderen zijn daarom door mensen niet te maken. De Bijbel vertelt ons van talrijke situaties, waarin God of de Heer Jezus wonderen hebben bewerkt, hoe bijv.:

- De doortocht van het volk Israël door de Rode Zee (Exodus 14-16-22).
- De lange dag bij Jozua (Jozua 10:12-14).
- De verandering van water in wijn op de bruiloft te Kana (Johannes 2:1-12).
- Het bedaren van de storm.
- De Heer Jezus wandelt op de zee (Johannes 7:6-21).
- De genezing van de blindgeborene (Johannes 9:1-17).
- De spijziging van de 5.000 (Johannes 6:1-15).
- De opwekking van Lazarus (Johannes 11:32-45).

Verwijzing: Wanneer mensen soms toch dingen ikunnen doen, die buiten het natuurwettelijk bestek liggen, dan handelen ze in naam van andere machten. Of het zijn discipelen van de Hee3r Jezus, die door hun Heer de volmacht hebben (bijv. Petrus loopt op het water [Mattheüs 14:20], Petrus geneest in de Naam van de Heer Jezus de lamme aan de tempelpoort [Handelingen 3:1-9], of het zijn tovenaars en goeroes, die door demonische machten gestuurd worden (bijv. de tovenaars van de Egyptische Farao [Exodus 7:11-12]).

1.9 W2: Jona in de buik van de vis

De Britse auteur *Herbert Lockyer*³ duidde het boek Jona aan als ‘het wonderbaarlijkste verhaal, dat ooit geschreven werd’. Inderdaad is het hele boek vol van bovennatuurlijke elementen. Zelden vindt men in zo’n kort verhaal zo’n volheid van grote wonderen. Slechts zo is het daarom te verklaren dat het Jona verhaal van het Oude Testament (Jona 1-4) tot de meest gekritiseerde boeken van de Bijbel behoort. Hieronder worden slechts het laatste vers van hoofdstuk 1 en de tien verzen van het 2^e hoofdstuk weergegeven:

17. En de Here beschikte een grote vis om Jona in te slokken. En Jona was in het ingewand van de vis drie dagen en drie nachten.

1. En Jona bad tot de Here, zijn God, uit het ingewand van de vis.

2. Hij zeide: Ik riep uit mijn nood tot de Here en Hij antwoordde mij. Uit de schoot van het dodenrijk schreeuwde ik. Gij hoorde mijn stem.

3. Gij had mij geworpen in de diepte, in het hart van de zee, en een waterstroom omving mij. Al uw brandingen en uw golven gingen over mij heen.

4. En ik, ik zeide: verstoten ben ik uit Uw ogen, zou ik ooit weer Uw heilige tempel aanschouwen?

5. Wateren omringden mij, zij bedreigden mijn leven, de diepte omving mij, met zeewier was mijn hoofd omwonden.

6. Tot de grondvesten van de bergen zonk ik neer. De grendelen van de aarde waren voor altoos achter mij. Toen trok Gij mijn leven uit de groeve omhoog, O Here, mijn God!

7. Toen mijn ziel in mij versmachtte, gedacht ik de Here, en mijn gebed kwam tot U in Uw heilige tempel.

8. Zij die nietige afgoden dienen, geven Hem prijs, die hun goedertieren is.

9. Maar ik, met lofzegging wil ik U offeren. Wat ik beloofd heb, wil ik betalen. De redding is van de Here.

10. En de Here sprak tot de vis en deze spuwde Jona uit op het droge.

³ *Herbert Loker*: All the Miracles of the Bible. Pickering & Inglis Ltd. 3e oplage

Naast dit wonder van redding door een grote vis, komen we in dit Bijbels verhaal de opkomende orkaan tegen en de wonderboom, de worm en de oostenwind, die door Gods invloed eveneens *wonderbaarlijk* te voorschijn komen. Het wonder in deze samenhang is beslist, dat zo'n grote stad als Ninevé berouw had. Vijf opvallende dingen willen we hierna noemen:

1. *De soevereiniteit van God over Zijn schepping*: De uitspraken 'De Heer liet een grote vis komen' (Luther vertaling 1984) of 'de Heer beschikte een grote vis' (Geneefse Studiebijbel) onderstrepen hoe soeverein God in Zijn schepping handelt en aan wie Hem, de Almachtige, alles onderdanig en gehoorzaam is. Ook Jona 4:6 onderstreept deze feitelijke toedracht door de keus van het vers: 'God beschikte een wonderboom'(Geneefse Studiebijbel).

2. *De grote vis*: Er werd vroeger beweerd dat een walvis geen mens zou kunnen opslokken, wat echter weerlegd is. Het Hebreeuwse woord, dat Luther met 'grote vis' vertaald heeft, is eigenlijk geen walvis, maar een zeemonster. In Mattheüs 12:40 verwijst de Heer Jezus naar deze vis: 'Want zoals Jona drie dagen en drie nachten in de buik van het zeemonster (Grieks: *ketos*) was, zo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten in het hart van de aarde zijn'. In het Nieuwe Testament staat het woord 'ichthys' in beginsel voor 'vis'. Slechts op deze ene plaats lezen we 'ketos', wat in de andere vertalingen exacter dan bij de *Luther* met *reuzenvis* (Schlachter), *zeegedrocht* (Zürcher), *zeemonster* (Jerusalemer), *grote vis* (New International Version) wordt weergegeven.

3. *In de buik van de grote vis*: Jona bleef drie dagen en drie nachten levend in de buik van het zeemonster. Hij werd niet door agressieve maagsappen aangegrepen en het ontbrak hem ook niet aan lucht om te ademen. Hij was wakker en bij vol bewustzijn, want hij bad (vers 1).

4. *De grote vis gehoorzaamde het bevel van God*: Hij zwom tot aan de oever om Jona onbeschadigd uit te spuwen. We kennen ook andere Bijbelse verhalen, waarbij dieren het bevel van God opvolgden, zoals bijv. de raven, die Elia aan de beek Krith met voedsel verzorgden (1 Koningen 17:4-6) en de ezelin van Bileam, die op Gods bevel kon spreken (Numeri 22:28).

5. *De verwijzing naar de opstanding van de Heer Jezus*: De Heer Jezus verbindt Zijn opstanding met de geschiedenis van Jona. De koppeling tussen beide teksten (Mattheüs 12:40 en Jona 2:1) gebeurt via de grote vis. Deze duikt nog één keer in de Bijbel op, namelijk in het scheppingsverhaal. Bij de schepping van de dieren op de vijfde en zesde scheppingsdag worden slechts enige grote dierklassen genoemd, zoals 'alle krioelende levende wezens, waarvan de wateren wemelen, en allerlei gevleugeld gevogelte, vee, kruipend gedierte en wild gedierte. In zo'n grote opsomming is het opvallend, dat een heel bepaald dier zelfs met naam wordt genoemd: 'En God schiep de grote walvissen (Hebreeuws *tannin*) en alle krioelende levende wezens waarvan de wateren wemelen, naar hun aard' (Genesis 1:21). De exacte soorten kunnen niet met zekerheid worden ingedeeld. *Luther* heeft gekozen voor het begrip walvis en daarmee aangeduid dat hier een speciaal dier wordt bedoeld. In andere

vertalingen wordt treffender op de grootte van het zeedier geweest: grote zeedieren (Schlachter 2000), grote vis (Geneefse Studiebijbel), grote zeedieren (Zürchter, Jerusalemer). Omdat er in de Bijbel niets toevalligs bestaat, maar achter alles een diepe betekenis staat, komen we hier tot een opmerkelijke vaststelling: Door de met name genoemde van deze slechts ene diersoort in het scheppingsverhaal wordt hier al – wanneer het ook zeer verborgen is – een eerste verwijzing naar de opstanding van de Heer Jezus gegeven. Dit grote zeedier wordt vanwege de geestelijke betekenis in het bijzonder vermeld omdat het die soort is waardoor Jona zal worden opgeslokt en omdat deze gebeurtenis opnieuw een teken van de opstanding van de Heer Jezus zal zijn.

Waaraan critici zich aan stoten in het bijzonder, wordt door de volgende citaten bewezen⁴:

‘Dat de koning van Ninevé geen naam heeft laat zien dat de literaire soort een sprookje is’.

‘Sprookjesachtige trekken heeft ook de vertelling van hoofdstuk 4, waarin God een wonderboom ’s nachts laat groeien, daarna een worm beschikt om de wonderboom te steken en uiteindelijk een oostenwind beschikt om Jona bijna bewusteloos te maken’.

‘Maar vooral is het de vis die Jona opslokt en weer aan land spuwt, wat bij een zeemanssprookje hoort’.

‘En tenslotte wijze we er nog op dat zo’n totale bekering van Ninevé, hoe dat in het boek wordt geschilderd, geen aanspraak kan maken op geschiedkundige geloofwaardigheid’.

Ook uit *H. Greschner* zich heel kritisch op het internet, wanneer hij meent: ‘Het boek Jona is geen schildering van een biografische historische gebeurtenis’. Hij ziet in de vis en de wind sprookjes motieven. De grootte van de stad Ninevé (drie dagreizen), het snelle berouw van de Ninevieten en de wonderboom houdt hij voor verdere onwaarschijnlijkheden. Daaruit concludeert hij, dat het slechts een ‘leervertelling’ met een voor hem betekenis, Ninivé zou een ‘symbool voor de godverlaten wereld’ zijn en Jona een ‘symbool voor Israël, dat na de Babylonische verbanning op wraak zint’.

Al deze argumenten reduceren het handelen van God tot de begrensdheid van ons beperkte verstand en beantwoorden daarom helemaal niet aan de intentie van de Bijbel, waarin ons steeds weer voor ogen wordt gebracht, dat er een God is, bij Wie ‘geen ding onmogelijk is’ (Lukas 1:37).

⁴ Frans Josef Stendebach: *Novelle oeder Geschichte? De literaire soort van het boekje Jona*. Bijbel en kerk, schrift 3/3. Kwartaal 1972, bladzijde 66-67.

⁵ <http://www.zum.de/Faecher/kR/BW/greschn/jona04.htm>

Het historische feit van de geschiedenis van Jona wordt door de Heer Jezus Zelf betuigd. Hij vergelijkt het driedaagse verblijf van Jona in de maag van de vis met zijn driedaagse verblijf in het graf ('schoot van de aarde') en Hij betuigt ons ook dat de Ninevieten op grond van de prediking van Jona berouw hadden (Mattheüs 12:41). In het oordeel zullen ze verschijnen en de tijdgenoten van de Heer Jezus veroordelen, omdat zij deze roep tot bekering niet opvolgden.

Voor de Heer Jezus is het Jona verhaal geen beeldspraak en ook geen gelijkenis noch een onderwijsverhaal, maar een echt gebeurd verhaal, dat vast in de geschiedkundige realiteit geworteld is. De tekst uit Mattheüs 12:39-41 ontmaskeren de critici van het Jona verhaal als leugenaars.

1.10 W3: De maagdelijke geboorte van de Heer Jezus

Het eerste wonder waarvan we in het Nieuwe Testament lezen, is de maagdelijke geboorte van de Heer Jezus. We citeren hierbij de beide teksten uit Mattheüs 1:18-25 en Lukas 1:26-28

Mattheüs 1:18-25:

18. De geboorte van Jezus Christus nu gebeurde zo: Toen zijn moeder Maria met Jozef ondertrouwd was, bleek zij, voordat zij waren samengekomen, zwanger te zijn uit de Heilige Geest. 19. Daar nu Jozef, haar man, rechtvaardig was en haar niet openlijk te schande wilde maken, was hij van plan haar in het geheim te verstoten. 20. Terwijl hij echter deze dingen overdacht, zie, een engel van de Heer verscheen hem in een droom en zei: Jozef, zoon van David, wees niet bang uw vrouw Maria tot u te nemen, want wat in haar is verwekt, is uit de Heilige Geest. 21. Zij nu zal een Zoon baren, en u zult Hem de naam Jezus geven, want Hij zal Zijn volk behouden van hun zonden. 22. Dit alles nu is gebeurd, opdat vervuld werd wat door de Heer gesproken is door middel van de profeet, die zei: 23. Zie, de maagd zal zwanger worden en een Zoon baren, en men zal Hem de naam Emmanuel geven, dat is vertaald: God met ons. 24. Toen Jozef nu uit de slaap was ontwaakt, deed hij zoals de engel van de Heer hem had bevolen en nam zijn vrouw tot zich. 25. En hij had geen gemeenschap met haar, totdat zij een Zoon geboord had; en hij gaf Hem de naam Jezus.

Lukas 1:26-38

26. In de zesde maand nu werd de engel Gabriël door God gezonden naar een stad in Galiléa, Nazareth genaamd, 27. Naar een maagd die ondertrouwd was met een man genaamd Jozef, uit het huis van David; en de naam van de maagd was Maria. 28. En toen de engel bij haar was binnengekomen, zei hij: Gegroet, begenadigde, de Heer is met u, u bent gezegend onder de vrouwen.

29. Zij nu ontstelde over zijn woord en overlegde wat voor begroeting dit kon zijn. 30. En de engel zei tot haar: Wees niet bang, Maria, want u hebt genade bij God gevonden. 31. En zie, u zult zwanger worden en een Zoon baren en u zult Hem de naam Jezus geven. 32. Deze zal groot zijn en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en de Heer, God, zal Hem de troon van zijn vader David geven, 33. En Hij zal over het huis van Jakob Koning zijn tot in eeuwigheid en aan Zijn koningschap zal geen einde zijn. 34. Maria echter zei tot de engel: Hoe zal dit zijn, daar ik geen gemeenschap heb met een man? 35. En de engel antwoordde en zei tot haar: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwten. Daarom zal ook dat Heilige dat geboren zal worden, Gods Zoon worden genoemd. 36. En zie, Elisabeth, uw bloedverwante, is eveneens zwanger van een zoon in haar ouderdom. En dit is de zesde maand voor haar die onvruchtbaar heette, 37. want geen enkel ding zal vanwege God onmogelijk zijn. 38. Maria nu zei: Zie, de slavin van de Heer, moge met mij gebeuren naar uw woord. En de engel ging van haar weg.

In een schier eindeloze reeks van beloften kondigt God in het Oude Testament de Redder aan. De eerste belofte geeft God meteen onmiddellijk na de zondeval (Genesis 3:15). Met de zondeval van Adam kwam de hele mensheid onder de vloek en ban van de zonde. ‘Daarom. Zoals door één mens de zonde in de wereld is gekomen en door de zonde de dood, en zo de dood tot alle mensen is doorgedaan, doordat allen gezondigd hebben’ (Romeinen 5:12). De zonde heeft dus van alle mensen meester gemaakt. Er bestaat in de hele geschiedenis van de mensheid geen enkele uitzondering daarop: ‘Komt ooit een reine uit een onreine? Niet één’ (Job 14:4).

De Redder moest aan drie voorwaarden voldoen om ons te kunnen verlossen:

1. *Hij moest mens zijn.* De zonde kwam in het vlees van Adam daarom moest de Verlosser ook vlees en bloed aannemen: ‘geboren onder de wet, opdat Hij hen die onder de wet waren, vrijkocht’ (Galaten 4:4-5). De Verlosser moest daarom Mens worden en ook, precies als wij, aan de macht van de zonde blootgesteld worden. Hij moest plaatsvervangend Gods oordeel over de zonde op Zich nemen: ‘God heeft, doordat Hij Zijn eigen Zoon in een gedaante gelijk aan het vlees van de zonde en voor de zonde heeft gezonden, de zonde in het vlees veroordeeld’ (Romeinen 8:3).

2. *Hij moest God zijn.* De Verlosser moest gelijktijdig ook de eeuwige God zijn, omdat zonde tegen de heilige God eeuwige verdoemenis tot gevolg heeft. ‘Wee hun, omdat zij de weg van Kaïn gegaan zijn en voor loon zich aan de dwaling van Bileam hebben overgegeven ... ze zijn wilde golven van de zee, die hun eigen schandelikheden opschuimen; dwaalsterren, voor wie de donkerheid van de duisternis tot in eeuwigheid bewaard wordt’ (Judas vers 11 en 13).

3. *Hij moet zondeloos zijn.* Als zondaars kunnen we ons zelf niet van de

zonde bevrijden. De Verlosser moet daarom Zelf zonder zonde zijn. Hoe is het mogelijk om aan deze drie moeilijke eisen tegelijkertijd te voldoen? Geen men zou deze opdracht kunnen volbrengen, maar God als de Almachtige kan het: ‘Want geen enkel ding zal bij God onmogelijk zijn’ (Lukas 1:37). Hoe ziet de goddelijke oplossing eruit?

1. **De Verlosser als mens:** Wanneer de Verlosser een mens moet zijn dan moet hij logischerwijze uit een vrouw geboren worden. Precies dat lezen we in Galaten 4:4: ‘Maar toen de volheid van de tijd gekomen was. Zond God Zijn Zoon, geboren uit een vrouw’. De door God voor deze opdracht uitverkoren vrouw. Ze was zeker een heel bijzondere vrouw, die in volledige gehoorzaamheid ten opzichte van God leefde. Dat betuigen de weinige Bijbelse teksten over Maria: ‘Zie, de slavin van de Heer, moge met mij gebeuren naar Uw Woord’ (Lukas 1:38). ‘Mijn ziel maakt de Heer groot’ (Lukas 1:46). ‘Wat Hij u ook zegt, doet dat’ (Johannes 2:5). Terwijl de meeste discipelen vluchtten toen de Heer Jezus gekruisigd werd, bleef Maria in Zijn nabijheid. De Heer Jezus richt Zich tot Johannes met de woorden: ‘Zie, uw moeder’(Johannes 19:27).

2. **De Verlosser als God:** Het Nieuwe Testament beschrijft het geheim hoe het menselijke en het goddelijke samenkomen: ‘De Heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwten. Daarom ook zal dat Heilige dat geboren zal worden, Gods Zoon worden genoemd’(Lukas 1:35). De Heer Jezus was daarmee de Enige, Die een menselijke moeder, maar geen menselijke vader had. Hij was God en Mens in één Persoon. De brief aan Filippi brengt deze menswording aanschouwelijk tot uitdrukking: ‘Hij, Die in de gestalte van God zijnde ... Zichzelf ontledigd heeft en de gestalte van een slaaf aannemend, de mensen gelijk wordend en uiterlijk als een mens bevonden’ (Flippi 2:6-7). De Heer Jezus was tijdens Zijn tijd op de aarde waarachtig Mens en waarachtig God. Hij was de Zoon des mensen en dus waarachtig Mens:

- Hij werd moe na een inspannende dag.
- Hij had honger en dorst.
- Zijn Geest kon bedroefd worden.
- Hij moest Zijn voeten reinigen van het stof.
- Hij benutte een ezel om erop te rijden

Tegelijkertijd was Hij *Gods Zoon* en had gezag over alle natuurgeweld, Hij kon doden opwekken, alle ziekten genezen en demonen uitdrijven. Slechts Hij kon zeggen: ‘Wie mij heeft gezien, heeft de Vader gezien’(Johannes 14:9) en ‘Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde’ (Mattheüs 28:18).

3. **De Verlosser zonder zonde:** Hoe zijn deze eisen samen te brengen, dat de Verlosser uit een vrouw geboren wordt en toch zondeloos blijft? Een eerste denkbare mogelijkheid zou zijn, dat ook Maria zondeloos was.

a) Was Maria zonder zonde? Dan zouden we bij de Katholieke leer zijn, waar gedacht wordt dat Maria absoluut rein en onbesmet was. Maar deze veronderstelling verschuift in de eerste plaats het eigenlijke probleem slechts om een generatie. Dan zouden ook de ouders van Maria zondeloos moeten zijn. Maar deze zouden slechts dan zondeloos kunnen zijn, wanneer ook hun ouders wederom zondeloos zouden zijn. Maar dat kan niet waar zijn: Zoals alle mensen zondaars zijn, bevinden zich ook in de stamboom van de Heer Jezus uitsluitend zondaars. Hun zonden worden in geen geval verzwegen: De hoer Rachab (Mattheüs 1:5) bevindt zich ook in de heilslijn zoals David met zijn overspel en moord (2 Samuël 11:3-17) en Salomo met zijn afgodendienst (1 Koningen 11:1-13). De stamboom van de Heer Jezus gaat volgens Lukas 3 zelfs tot Adam terug (vers 38), en hij is juist diegene, waardoor alle mensen met zonde werden geïnfecteerd. Het blijft bij datgene wat wij bijv. in de Romeinenbrief zo duidelijk lezen en war op alle mensen slaat: ‘Want er is geen onderscheid. Want allen hebben gezondigd’ (Romeinen 3:22-23). De katholieke leer van de zondeloze Maria is daarom vanuit het oogpunt van de Bijbel niet te begrijpen.

b) Wanneer mogelijkheid a) uit redenen van centrale Bijbelse uitspraken niet In aanmerking komt, hoe wordt dan het probleem opgelost? Volgens Bijbelse leer is het bloed de houder van het leven: ‘Want wat de ziel van alle vlees betreft, het bloed er van is in zijn ziel’ (Leviticus 17:14). Toen Adam zondigde, gebeurde daarmee iets ernstigs met zijn bloed. Het loon van de zonde is de dood. Toen nu de dood op Adam kwam (geestelijke dood en als gevolg daarvan ook de lichamelijke dood), raakte zijn bloed en daarmee ook zijn leven onder de invloed van de dood. Alle nakomelingen van Adam hebben hun bloed van Adam en zijn daarom door zijn zondige wezen allen geïnfecteerd. Om deze reden moeten we ook allemaal sterven. De kiem van de dood gaat over op alle mensen. Niemand is daarvan uitgezonderd: geen volk, geen natie, geen taalgroep. De volkeren groepen van deze aarde hebben vaak verreikende verschillen. Wat betreft de huidskleur onderscheiden we zwarte en blanke, rode en gele en alle schakeringen. In gestalte en grootte, haarkleur en vorm van de ogen, neuzen en oren zijn er verder nog ontelbare verschillen. En toch is er één kenmerk, waarin we alle gelijk⁶ zijn, en dat is het bloed:

⁶ Het woord ‘gelijk’ slaat hier op het bloed van alle mensen gemeenschappelijk, namelijk de afstamming van Adam. Bij bloedtransfusies is op het goed te verdragen van de bloedgroepen (A, B, AB en O) te letten maar niet op de etnische afkomst. Deze bloedgroepen komen in alle volkeren voor. Hun statistische verdeling kan wel variëren.

‘En Hij heeft uit één bloed⁷ het hele mensengeslacht gemaakt om op het hele aardoppervlak te wonen’(Handelingen 17:26).

Zoals overal elders, is ook hier de Bijbel wetenschappelijk correct. Het bloed van een Noor verschilt niet met het bloed van een Afrikaanse Bosjesman. En dat van een Jood verschilt niet van een niet-Jood. En het bloed van een Navajo

Indiaan verschilt niet met dat van een Rus en het bloed van een Aboriginal uit Australië verschilt niet met het bloed van een Chinees. Het bloed van een familielid van de één of andere natie kan voor een transfusie voor iemand uit een totaal andere volksgroep gebruikt worden, voorop gesteld dat men let op de medische regels wat betreft de bloedgroepen.

Tijdens de ontwikkeling van een embryo vindt geen bloedoverdracht uit de bloedsomloop van de moeder in de bloedsomloop van het kind plaats en omgekeerd. Het bloed van het kind wordt in het kind zelf zonder toevoeging van de moeder geproduceerd. Alle mensen hebben Adam's 'zonden zieke' bloed geërfd. Maar verlossing is er slechts door zondeloos bloed mogelijk, dat het bloed van Adam tegenwerkt. Het zondige bloed van Adam mocht niet in de aders van de Verlosser vloeien. Dat gebeurde door het wonder van de maagdelijke geboorte⁸. Geen druppel bloed van het lichaam van de maagd Matria trad in het lichaam van het nog ongebooren Jezus kind. Maria verzorgde het kind wel met alle nodige voedingsstoffen tot een lichamelijke ontwikkeling maar op grond van het goddelijke bloed, dat zijn oorsprong in de bevruchting door de Heilige Geest had, had de Heer Jezus zondeloos bloed.

Aan het kruis werd het onschuldige bloed van de Heer Jezus Christus vergoten. Slechts dit bloed is het 'tegengif' tegen de zonde: 'Het bloed van Jezus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde' (1 Johannes 1:7). Dat de verlossing slechts door het vergoten bloed van de Verlosser mogelijk is en ons de verzekering van de redding brengt, lezen we in 1 Petrus 1:18-19: 'Want u weet, dat u niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost bent van uw onvruchtbare wandel ..., maar door kostbaar bloed als van een vlekkeloos en onbesmet lam, het bloed van Christus'.

Het wonder van de maagdelijke geboorte hebben we zo uitvoerig behandeld, omdat het ons de wonderbare menswording van God in de Heer Jezus verklaart en omdat het de grondslag daarvoor is, dat wij eenmaal in de hemel zullen komen. Het zou fatale gevolgen hebben, als we ook slechts het geringste detail van dit buitengewone handelen van God met ons verstand zouden prijsgeven.

⁷ In plaats van 'uit één bloed' kan het ook anders gelezen worden zoals 'uit éé oorsprong'. In de Luther vertaling van 1984 staat er daarom: 'En Hij heeft uit één mens (Adam) het hele mensengeslacht gemaakt'. De Engelse 'King James Version' benadrukt net als de Elberfelder vertaling de gedachte dat wij allen 'uit één bloed zijn: 'And hath made of *one blood* all nations of men for to dwell on all the face of the earth'.

⁸ **Maagd:** In het Hebreeuws zijn er twee woorden voor maagd: *betula* en *alma*. Terwijl bij *betula* de klemtoon op Ongereptheid ligt (bijv. Rebecca: Genesis 24:16; de dochter van Jefta: Richteren 11:38; Tamar, de dochter van David: 1 Samuël 13:2), accentueert *alma* meer het aspect van de rijpheid en tot trouwen in staat zijn van het meisje (bijv. Genesis 24:43; Hooglied 1:3). Maar ook bij *alma* wordt de ongereptheid stilzwijgend verondersteld. Bijbelcritici hebben bezwaar gemaakt, dat in de Oudtestamentische verwijstekst van Jesaja 7:14 het tweede woord staat en daarom in plaats van maagd ook jonge vrouw vertaald zou kunnen worden. Deze opvatting wordt evenwel door de verklaarde vervulling van de profetie (Mattheüs 1:23 en Lukas 1:27) weerlegd.

1.11 W4: Het tot bedaren brengen van des storm

In drie evangeliën (Mattheüs 8:23-27; Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25) wordt verteld van een gebeurtenis, waarover de ooggetuigen zich slechts konden verwonderen. We kiezen hier de tekst van Mattheüs 8:23-27:

23. En toen Hij aan boord van het schip was gegaan, volgden Zijn discipelen Hem.

24. En zie, er ontstond een grote onstuimigheid op de zee, zodat het schip door de golven werd bedekt.

25. Hij echter sliep. En Zijn discipelen gingen naar Hem toe, wekten Hem en zeiden: Heer, behoud ons, wij vergaan!

26. En Hij zei tot hen: Waarom bent u angstig, kleingelovigen? Toen stond Hij op en bestrafte de winden en de zee, en er ontstond een grote stilte.

27. De mensen verwonderden zich en zeiden: Wat voor Iemand is Deze, dat zelfs de winden en de zee Hem gehoorzamen?

De hier geschilderde situatie speelde zich af op het meer van Genezareth. Het ligt 212 meter onder de zeespiegel en is daarmee het diepst gelegen zoetwatermeer ter wereld. Na de Dode Zee (ca. 400 meter onder de zeespiegel) is het de op twee na diepste punt van de aardoppervlakte. Met zijn oppervlakte van 165 m² bedraagt zijn grootte ongeveer een derde van de grootte van het Bodenmeer. Ten noorden van het meer rijst de berg Hermon op met een hoogte van 2.800 meter. Van mei tot oktober vallen regelmatig sterke winden door de nauwe ravijnen in de dalen en kunnen heel plotseling geweldige stormen veroorzaken. De bovenstaande tekst beschrijft zo'n situatie met een heftige storm. Terwijl de Heer Jezus in de boot sliep, worstelden de discipelen met het natuurgeweld en waanden zich vlakbij de dood. Op het hoogtepunt van hun angst wekten ze de Heer. Wat zich daarna afspeelde, gebeurde binnen enkele seconden:

- De Heer Jezus stond op.
- Hij bestrafte de wind en de golven.
- Ogenblikkelijk was de storm ten einde en het meer lag er vredig bij.

Opmerkelijk is hier de uitspraak 'meteen ging de storm liggen'. Een natuurkundige vraagt zich terecht af: Waar is dan in die weinige seconden de energie van de storm en de watergolven gebleven? Volgens het energieprincipe kan energie niet vernietigd of gewonnen worden, maar slechts veranderd worden. Elke lucht- en watermolecuul heeft een energie inhoud, die rekenkundig

met $\frac{1}{2} m v^2$ beschrijfbaar is. Waar is de reusachtige hoeveelheid van energie van het onweer gebleven?

Antwoord: Diegene, Die het energieprincipe heeft uitgevonden en dat in onze schepping geïnstalleerd heeft, is ook de Heer daarover. Hij kan dat principe werkzaam laten worden of ook niet. Hier, in dit geval heeft Hij door middel van Zijn gezag deze anders altijd geldige natuurwet buiten werking gesteld. De reactie van de mensen is begrijpelijk, wanneer ze zeggen: *‘Wat voor iemand is Deze, dat zelfs de wind en de golven Hem gehoorzamen?’* De juiste en enige conclusie zou zijn geweest: Hier zit de Schepper Zelf in de boot. De Heer Jezus kwam niet met een paspoort in deze wereld met de aantekening: ‘Schepper en Gods Zoon’. Hij heeft Zich door Zijn machtige daden en spreken als de Heer over alle dingen gelegitimeerd. Sommige van Zijn tijdgenoten begrepen Zijn werken goed en baden Hem aan. Dat deed de genezen blindgeborene (Johannes 9:38). Hij trekt ook de juiste conclusie, wanneer hij vaststelt: ‘Als Deze niet van God was, zou Hij helemaal niets kunnen doen’ (Johannes 9:38).

1.12 W5: De genezing van de lamme bij de tempeldeur

De Bijbel vertelt heel regelmatig van medische wonderen bij mensen. Uit de volheid van genezingsverhalen halen we hier er één uit, die we in Handelingen 3:1-11 vinden:

- 1. Petrus nu en Johannes gingen op naar de tempel op het uur van het gebed, het negende.*
- 2. En een man die kreupel was van de schoot van zijn moeder af, werd gedragen, die zij dagelijks neerzetten bij de deur van de tempel, de Schone geheten, om een aalmoes te vragen van hen die de tempel binnengingen.*
- 3. Toen hij Petrus en Johannes zag, die juist de tempel zouden binnengaan, vroeg hij een aalmoes te mogen ontvangen.*
- 4. Petrus nu zag hem strak aan, met Johannes, en zei: Kijk ons aan.*
- 5. Hij nu richtte de blik op hen in de verwachting iets van hen te ontvangen.*
- 6. Petrus echter zei: Zilver of goud heb ik niet; maar wat ik heb, dat geef ik u: in de naam van Jezus Christus de Nazoreeër, sta op en loop!*
- 7. En hij greep hem bij de rechterhand en richtte hem op; en onmiddellijk werden zijn voeten en zijn enkels stevig.*
- 8. En hij sprong op, ging staan en liep en sprong en God prees.*
- 9. En al het volk zag hem lopen en God prijzen.*
- 10. En zij herkenden hem, dat hij het was die om een aalmoes had gezeten aan de Schone Poort van de tempel en zij werden vervuld met verbazing en ontzetting over wat er met hem was gebeurd.*
- 11. En terwijl hij Petrus en Johannes vasthield, liep al het volk gezamenlijk snel naar hen toe in de zogenaamde zuilengang van Salomo, vol verbazing.*

Bedelaars hielden deze plaats voor de tempeldeur voor de gunstigste, want hier kwamen dagelijks mensenmenigten langs, die op God met hun goede werken indruk wilden maken. Voor de Schone Poort was er het bekende beeld voor de binnenkomende mensen: Een vanaf zijn geboorte verlamde man zat daar en bedelde. Men kende hem al jarenlang. Nog nooit in zijn leven had hij een stap gedaan. Van beenspieren was dus geen sprake bij deze man.

Nu gebeurde het onverwachte: Petrus gebod in de naam van Jezus van Nazareth: 'Sta op en loop!' Ogenblikkelijk was de man, die lam was vanaf zijn geboorte, genezen, Hij werd niet eerst naar een revalidatie centrum gezonden, om de spieren te trainen en hem door massage op het lopen voor te bereiden. Zodra het 'Sta op en loop!' was uitgesproken, was de genezing perfect. Hij kon meteen rondrennen en in de lucht springen (vers 8). De mensen kenden de bedelaar, die ze nog nooit hadden zien lopen. Nu 'waren ze vervuld met verbazing en ontzetting over wat er met hem was gebeurd'. Hun vraag was terecht: 'Hoe kon hij nu plotseling lopen?' Het antwoord luidde: In de naam van de Heer Jezus geschiedde hier een wonder, waarbij de anders altijd geldende natuurwetten omzeild werden en de kracht van de Heer Jezus werkzaam werd.

1.13 W6: De opstanding van de Heer Jezus uit de doden

De opstanding van de Heer Jezus Christus uit de doden wordt door alle vier evangelisten meegedeeld. (Mattheüs 28:12-10; Markus 16:1-6; Lukas 24:1-12; Johannes 20:1-10). Naar geen andere uitspraak van het Nieuwe Testament wordt zo vaak verwezen dan de uitspraak over de opstanding (150 maal) Het was het bekronende wonder tijdens zijn aardse verblijf. We citeren hier de tekst uit het Lukas evangelie:

- 1. Op de eerste dag van de week echter, toen het nog zeer vroeg was, kwamen zij bij het graf met de specerijen die zij hadden bereid.*
- 2. Zij vonden echter de steen van het graf afgewenteld.*
- 3. En toen zij er ingegaan waren, vonden zij het lichaam van de Heer Jezus niet. 4. En het gebeurde, toen zijn daarover in verlegenheid waren, dat zie, twee mannen bij hen stonden in lichtgevende kleren.*
- 5. Toen zij erg bang werden en hun gezicht ter aarde bogen, zeiden zij tot hen: Waarom zoekt u de Levende bij de doden? Hij is hier niet, maar Hij is opgewekt.*
- 6. Herinnert u hoe Hij tot u heeft gesproken toen Hij nog in Galiléa was,*
- 7. en zei dat de Zoon des mensen moest worden overgeleverd in handen van zondige mensen en gekruisigd worden en op de derde dag opstaan.*
- 8. En zij herinnerden zich Zijn woorden.*
- 9. En teruggekeerd van het graf berichtten zij dit alles aan de elf en aan al de overigen.*

10. Dit waren nu Maria Magdalena, Johanna en Maria, de moeder van Jakobus; en de overige vrouwen zeiden dit met hen tot de apostelen.

11. En deze woorden schenen hun als kletspraat en zij geloofden hen niet.

12. Petrus echter stond op en liep snel naar het graf; en hij bukte zich voorover en zag de doeken alleen liggen; en hij ging weg, bij zichzelf verwonderd over wat er was gebeurd.

Geen andere uitspraak van de Bijbel is wel zo vaak aangevallen of in twijfel getrokken dan de lichamelijke opstanding van de gekruisigde Christus. Een enquête liet zien dat nog slechts 17% van de evangelische voorgangers in Duitsland in de opstanding geloven. En tijdens een lezing van de katholieke volwassenen opleiding hoorde ik een priester klagen: ‘Met Pasen kom ik in een preek noodtoestand’. Komt er bij een prediker bij dit kernpunt van de Bijbelse leer werkelijk niets meer in zijn gedachten? Wat blijft er dan nog over om te prediken wanneer de opstanding van de Heer Jezus, de fundamentele voorwaarde van ons heil, niet meer kan worden betuigd? In de tijd van de Verlichting verhief men het verstand van de mensen tot maatstaf van alle dingen. Daarmee verbonden was een radicale aanval op de Bijbel want alles, wat het verstand niet schijnt te begrijpen, werd zonder meer verworpen. Bij deze ‘opruiming’ vielen niet slechts de genezingswonderen en andere daden van de Heer Jezus ten prooi maar juist Zijn opstanding van de doden, Zijn hemelvaart en zijn wederkomst. Maken we ons begrip tot maatstaf, dan zouden we met dezelfde consequentie ook de fotosynthese en het menselijk verstand als niet reëel moeten verwerpen, want beide zijn bijna volledig onbegrijpelijk en nabouwen kan men beide niet. Maar wat God doet, zal altijd onze gedachten te boven gaan (Jesaja 55:8-9), hetzij de Bijbels verklaarde daden of de geniale gedachten in de werken van de schepping.

Het dramatische feit van de opstanding veranderde de loop van de geschiedenis. Critici, die de opstanding willen loochenen, staan onder druk om een zet te doen om zeven historische feiten⁹ te moeten weg verklaren:

1. De gevreesde macht van Rome werd door het verbreken van de Romeinse zegels geminacht.
2. Zowel Joden als ook Romeinen gaven toe, dat het graf leeg was.
3. Een steen van twee ton werd op de één of andere manier weggeschoven, terwijl er Romeinse wachtposten stonden.
4. Een goed gedisciplineerde Romeinse wachtpost vluchtte van zijn post en moest door de autoriteiten omgekocht worden om een leugen als waarheid te verspreiden.
5. De onaangeroerde grafdoeken bevatten geen lichaam meer.
6. Christus verscheen aansluitend aan meer dan 500 getuigen in verschillende situaties.

7. Vanwege de lage Joodse mening van de betrouwbaarheid van vrouwen zouden de uitvinders van een legende van de opstanding hen nooit als eerste getuigen van wat er was gebeurd, uitgekozen hebben.

De filosoof over het bestaan *Martin Heidegger* (1889-1976), die niet vanuit het geloof argumenteerde, stelde toch goed vast: 'Is Jezus van Nazareth van de doden opgestaan, dan is elke natuurwetenschappelijke kennis achterhaald'. Al onze natuurwetenschap kan daarom de wijsheid en laatste conclusie zijn. Daarom faalt ook elke poging om de opstanding van de Heer Jezus natuurkundig, biologisch, medisch of wetenschappelijk te willen verklaren. We leven in een drie dimensionale beperkte wereld, die bovendien aan een lineair aflopende tijd onderworpen is. Maar bij God geldt dat in geen geval: 'Hij woont in een ontoegankelijk licht, die geen mens gezien heeft of zien kan' (1 Timotheüs 6:16), dat betekent dat Hij in hogere dimensies leeft, die wel in onze wereld doordringen maar niet omgekeerd. Na de dood is de Heer Jezus met een lichaam opgestaan, die onze beperkte grenzen niet meer kent en daarom niet meer aan de drie dimensies gebonden is. Gesloten deuren waren voor Hem geen hindernis (Johannes 20:19), en Hij kon naar believen in onze dimensie verschijnen en weer in de goddelijke overschakelen: 'Daarna is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk' (1 Korinthe 15:6). In de Griekse grondtekst is de gebeurtenis nog preciezer uitgedrukt: '*Hij is zichtbaar* (= voor onze dimensie) *gemaakt*'. Daarom moet er in duidelijkheid en zekerheid gepredikt worden dat de Heer Jezus waarachtig opgestaan is en daarmee de definitieve overwinning over de dood en duivel heeft behaald en dat dit het enige onderpand is van onze redding: 'En als Christus niet is opgewekt, dan is uw geloof inhoudsloos, dan bent u nog in uw zonden. Dan zijn ook zij die in Christus ontslapen zijn, verloren' (1 Korinthe 15:17-18). Het volgende vers gaat in zijn conclusie nog verder en beklemtoont: Wanneer iemand slechts daarom in Christus gelooft, om aardse bescherming en bijstand te hebben, dan is hij vanwege zijn hang naar de aarde slechts als beklagenswaardig en jammerlijk schepsel aan te duiden: 'Als wij alleen in dit leven op Christus onze hoop gevestigd hebben, zijn wij de ellendigste van alle mensen' (1 Korinthe 15:19).

Deze teksten wijzen op de centrale betekenis van de opstanding van de Heer Jezus. Al het andere, wat door de Heer Jezus en de apostel gezegd werd, is in vergelijking met de betekenis van de opstanding slechts tweederangs. Wanneer de opstanding geen reële gebeurtenis was, dan is het christendom precies zo'n valse religie dan alle anderen. Maar als ze werkelijk heeft plaatsgevonden, dan is de Heer Jezus God en de Bijbelse boodschap de absolute waarheid.

⁹ Josh McDowell: Die Tatsache der Auferstehung (Het feit van de opstanding). CLV Bielefeld, 4e druk 2005, bladzijde 103

Alle stichters van godsdiensten (bijv. Boeddha, Mohammed, Confucius) zijn gestorven. Slechts één enkel graf van de wereldgeschiedenis is leeg want slechts de Heer Jezus is waarachtig opgestaan. Dus is het grootste van alle wonderen sinds de schepping de opstanding van de Heer Jezus. Daarmee heeft de Heer Jezus laten zien dat Hij God is en dat de Vader Zijn offer voor de verzoening van de zonde aangenomen heeft. Wie de opstanding prijsgeeft, die heeft alles opgegeven.

De opstanding is een gemeenschappelijk werk van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest:

- ‘Gods kracht heeft Hem (Jezus) opgewekt uit de doden’ (Kolosse 2:12).
- ‘Ik leg Mijn leven af, opdat Ik het weer neem’ (Johannes 10:17).
- ‘En als de Geest van Hem Die Jezus uit de doden heeft opgewekt, in u woont, dan zal Hij Die Christus uit de doden heeft opgewekt, ook uw sterfelijke lichamen levend maken door Zijn Geest die in u woont’ (Romeinen 8:11).

1.14 Kan het zijn, dat onze wetenschappelijke stand van kennis nog niet toereikend is om wonderen te verklaren?

Deze gedachte kan natuurwetenschappelijk niet strikt ontkend worden. Maar deze gedachte berust op een voorstelling over Gods werken, die niet beantwoordt aan het Bijbelse getuigenis van Zijn handelen. De Bijbel betuigt Gods voortdurende werkzaamheid op tweevoudige wijze:

- Hij werkt in gewone, regelmatige gebeurtenissen, die door natuurwetten kunnen worden beschreven.
- Hij handelt in eenmalige, bijzondere en niet te herhalen gebeurtenissen. Die zijn met een natuurwetenschappelijk onderzoek helemaal niet toegankelijk en ook niet natuurwettelijk te bevatten.

Zou Gods handelen slechts in de buitengewone gebeurtenissen gezien worden, dan zou men hem tot een noodhulp van onbegrijpelijk fenomenen maken. Dat zou tot gevolg hebben, dat met de toenemende kennis Zijn werkingsgebied steeds meer ingeperkt zou worden. Maar omdat God de Schepper van alle dingen is, is Hij verheven boven onze tegenwoordige kennis en zowel de door ons begrepen als ook de onbegrepen (door de wetenschap tot nu toe onverklaarbare) fenomenen komen van Hem.

1.15 Worden bij de Bijbelse betuigde wonderen altijd natuurwetten geschonden?

Gods handelen kan in het bestek van de natuurwetten geschieden (*geval a*), maar ook buiten deze wet aflopen (*geval b*). In Jakobus 5:17-18 wordt van Elia verteld, dat zijn gebed 3½ jaar lang de regen tegenhield en na een volgend gebed de regen meteen weer kwam. Natuurlijk heeft God hier gehandeld. Zijn wil gebeurde, maar een meteoroloog zou hier vanuit zijn standpunt geen natuurwet als geschonden aanzien. Toen David in de strijd tegen Goliath stond, trof hij deze dodelijk met een steen uit zijn simpele slinger. Ook dit gebeurde duidelijk zonder het schenden van een natuurwet, maar heel duidelijk met behulp van God. Ik ben er zelfs zeker van: Als David de steen naar achteren had geworpen – wat bij zo'n eenvoudige constructie van een stuk leer met twee snoeren gemakkelijk denkbaar is – dan zou hij toch nog de kleine onbeschermdde plek van het voorhoofd van Goliath, die niet gepantserd was, hebben getroffen. Wanneer Karl May al om de hoek kan schieten – hoeveel te meer David in de naam van God! Beide voorbeelden horen bij *geval a*.

In de eeuw van de Verlichting onderzocht men alle Bijbelse teksten daarnaar, of de vermelde gebeurtenissen op natuurlijke wijze verklaarbaar waren, dat betekent of ze bij *geval a* behoren. Wonderen volgens *geval b* werden als onmogelijk verworpen en de passende berichten daarmee als onwaar afgedaan. De moderne theologie knoopt bij deze gedachten aan en kwalificeert de meeste berichten als mythologisch. In zijn beroemd geworden artikel 'Nieuwe Testament en mythologie' (1941) beschrijft de theoloog *Rudolf Bultmann* (1884-1976) uit Marburg (D) de wonderen als onredelijk voor elke moderne mens, die elektrisch licht en radio's gebruikt.

De gebeurtenissen van de Bijbel willen en kunnen in de meeste gevallen helemaal niet in het bestek van de natuurwetten begrepen worden. God handelt soeverein. Hij is de Gever van de natuurwetten en staat dus Zelf boven die wetten. In Zijn handelen is Hij niet onderworpen aan geen enkele beperking, want 'bij God is geen ding onmogelijk' (Lukas 1:37). Zijn wil geschiedt. De **schepping** zelf, zoals die in Genesis 1 beschreven wordt, is het eerste in de Bijbel vermelde wonder. Hij scheidt in een werk van zes dagen volgens Zijn ideeën en volgens Zijn plan een wonderbare kosmos.

De **opstanding van de Heer Jezus** is een verder markante gebeurtenis, dat zich onttrekt aan elke natuurwettelijke verklaring. Elk begin om hier een biologische of medische verklaring te beproeven, gaat aan het wezenlijke voorbij. De opstanding is en blijft een bijzondere handeling van God en gebeurde buiten de natuurwetten om.

Ook de afkomst van het **Woord van God** onttrekt zich aan elke menselijke verklaring. Het is een goddelijk wonder. Paulus formuleert het in 2 Timotheüs 3:16: 'Alle Schrift is door God ingegeven'.

We moeten ronduit daarmee rekening houden, dat wonderen volgens *geval b* steeds bloot staan aan de kritiek van ongelovigen. Vanuit hun gezichtspunt wordt er niet geaccepteerd, dat Gods gedachten en daden hoger zijn dan ons

menselijk verstand (Jesaja 55). Zo worden er in plaats van de erkenning van de grootheid van God verklaringen gezocht, die Zijn bovennatuurlijk handelen overbodig maken en wonderen op een menselijke begrijpelijke of louter materialistisch vlak geprobeerd te reduceren. Zulke ideeën zijn vanaf het begin gedoemd om te mislukken en leiden op een dwaalspoor.

1.16 Welke van de Bijbelse wonderen worden het meest in twijfel getrokken?

Ik denk, dat er bij de drie grootste wonderen, die de Bijbel ons noemt, de heftigste kritiek en daardoor ook de meeste dwaalleren zijn:

1. Het wonder van de schepping werd door de evolutieleer vervangen. Deze leer is in geen geval wetenschappelijk te begrijpen en probeert bij de verklaring van de oorsprong van de wereld en al het leven zonder God uit te komen. De kerngedachte van de evolutie is, dat de in alle leefwezens te vinden informatie of helemaal niet in aanmerking wordt genomen of alleen in de materie moet zijn ontstaan. De grondlegger van de evolutietheorie, *Charles Darwin* (1809-1882), had noch van het feit van de informatie in de DNA moleculen geen flauw idee noch van de immense informatie dichtheid. De pas in de laatste jaren erkende natuurwet over informatie is helemaal in strijd met een evolutieproces, dat toch nooit kon worden waargenomen. Zo'n onmogelijkheid van de informatie is een onmogelijk proces en wordt in het boek 'Am Anfang war die Information'¹⁰ ('In het begin was er de informatie) uitvoerig weerlegd.

2. De zegevierende opstanding van de Heer Jezus is de vaste en niet op te geven geloofsgrondslag van de christelijke leer. Zonder deze reële feitelijke toestand in ruimte en tijd zou niemand gered zijn: 'En als Christus niet is opgewekt, dan is uw geloof inhoudsloos, dan bent u nog in uw zonden. Dan zijn ook zij die in Christus ontslapen zijn, verloren' (1 Korinthe 15:17-19). Atheïsten en liberale theologen vervangen de 'lege' door het 'volle' graf van Christus en spreken als *Rudolf Bultmann*: 'Een lijk kan niet opstaan'. In de laatste tijd heeft de professor in de theologie uit Göttingen *Lüdemann* veel opschudding door zijn opvatting veroorzaakt, dat de Heer Jezus niet is opgestaan.

3. Bij het **ontstaan van de Bijbel** hebben we het met een geheim van de informatie overdracht van

¹⁰ Werner Git: Am Anfang war die Information. Hänssler-Verlag, 3^e bewerkte en uitgebreide druk 2002, pagina 360

- God, de Vader (bijv. 2 Timotheüs 3:16)
- Zijn Zoon Jezus Christus (bijv. Galaten 1:12; Openbaring 1:1)

- En de Heilige Geest (bijv. 2 Petrus 1:21)

tot de individuele schrijvers van de Bijbel te doen. Wie dit feit door een louter menselijk ontstaan en historische toevalligheden probeert te verklaren, reduceert dit wonder op ongepaste wijze tot de onherkenbaarheid in het gebied van het menselijke uitvoerbare.

1.17 Waarom heeft de Heer Jezus wonderen gedaan?

De wonderen van de Heer Jezus zijn onafscheidelijk met Zijn verkondiging verbonden. Zijn gezag wordt door de begeleidende wonderen en tekenen onderstreept. In de Pinkstertoespraak van Petrus zien wij de reden: ‘Jezus van Nazareth, een Man, door God aan u bevestigd door krachten, wonderen en tekenen die God door Hem in uw midden heeft gedaan’ (Handelingen 2:22). De wonderen van de Heer Jezus zijn een integraal bestanddeel van Zijn zending en leer. Ze zijn een teken van God, dat van ons mensen als reactie geloof en gehoorzaamheid eist. Op de juiste manier reageren op het wonder bij de bruiloft te Kana alleen de discipelen van de Heer Jezus. Van hen staat er aan het einde van het gedeelte in de Bijbel: ‘En Zijn discipelen geloofden in Hem’ (Johannes 2:11). Door de wonderen wordt de Schepper verheerlijkt (Johannes 9:3). Nooit gebeuren ze tot bevrediging van de menselijke sensatie lust.

1.18 Is alles wat buiten een natuurwet om gebeurt, altijd van God?

Toen Mozes en Aäron naar Farao gingen, gaf God hun een legitimatie:

‘Wanneer Farao tot u zegt: vertoon een wonderteken, dan zult u tot Aäron zeggen: neem uw staf en werp die neer voor het aangezicht van Farao. Dan zal hij een slang worden’ (Exodus 7:9).

Dat deden de mannen van God, en de staf werd een slang. Farao haalde zijn tovenaars en ook deze konden hun staven in slangen veranderen. Dit voorbeeld laat ons zien dat ook de duivel onverklaarbare dingen kan doen. Zelfs vandaag nog gebeuren er dingen, die buiten het bestek van de natuurwetten aflopen en toch niet van God zijn:

- Occulte praktijken
- Spiritisme
- UFO fenomenen
- Genezing door bezwering

We moeten heel zorgvuldig de bronnen onderscheiden.

1.19 Samenvattende definitie voor Bijbelse wonderen

Na al het voorgaande wat gezegd is kunnen wij de door God gewerkte wonderen exacter aanduiden. Daarom noem ik nu een derde definitie D3

Definitie D3: Wonderen zijn verbazingwekkende en buitengewone daden en gebeurtenissen, die God of Zijn Zoon Jezus Christus doet, waarbij de processen meestal buiten de natuurwettelijke werkzaamheid om aflopen en uniek zijn.

In vergelijking tot de demonische werkingen dienen de wonderen van God:

- Tot verheerlijking van God (bijv. de schepping, Psalm 19:2. De Genezing van de blindgeborene, Johannes 9:3),
- als hulp voor de mensen (bijv. een rots in de woestijn geeft water, Exodus 17:1-6. Raven verzorgen de hongerige Elia, 1 Koningen 17:6),
- tot versterking van het geloof (bijv. de wijn op de bruiloft t Kana, Johannes 2:11b),
- tot redding uit de nood (bijv. het bedaren van de storm, Mattheüs 8:23-27),
- tot redding uit de verlorenheid (bijv. de gevangenebewaarder van Filippi, Handelingen 16:31).

1.20 Ziet God Zijn daden als wonderen?

De Bijbel maakt een duidelijk verschil tussen **wonderen** en **werken**. Alle daden van God zijn voor Hem ‘werken’. Zo spreekt de Bijbel wat betreft de schepping van de werken van God (Genesis 2:2; Psalm 8:7; Psalm 19:2; Romeinen 1:20). In Johannes 9:4 zegt de Heer Jezus:

‘Ik moet werken de werken van Hem Die Mij heeft gezonden’.

Vanuit het standpunt van de mensen zijn deze werken toch als wonderen aan te duiden.

Dit verschil kunnen we eens aan de hand van de wiskundige dimensie verduidelijken. Laten we ons eens een louter fictief wezen in de tweede dimensie voorstellen. Deze kennen dus als consequentie slechts wetmatigheden van de tweede dimensie. Al hun natuurwetten zijn tegenover ons driedimensionale wezens begrensd, omdat ze slechts in hun vlak geldig zijn. Zouden deze oppervlakte mensen twee samenvallende, maar spiegelbeeldige onregelmatige driehoeken tot gelijkheid of overeenstemming brengen, dan zou dat voor hen een onmogelijke opdracht zijn. Hun natuurwetten staan dat niet toe. Maar bij ons zou die ene driehoek door de derde dimensie lukken en dan met de andere op het niveau resterende driehoek ook gaan. Dat zou voor ons een eenvoudig proces zijn – dus een werk – voor de oppervlakte mensen zou ons handelen een werking van buiten hun geldige natuurwetten zijn. En ze zouden het daarom als een wonder beschrijven. Omdat God uit hogere dimensies dan de

onze handelt, gelden bij Hem niet onze beperkende, driedimensionale werkzame natuurwetten. Wat voor Hem normale werken zijn, blijkt voor ons een wonder te zijn.

1.21 Kunnen mensen ook wonderen doen?

Uit eigen kracht kan geen mens een wonder volbrengen, hetzij dan dat God hier en daar de mens volmacht geeft om dat te doen:

- Mozes sloeg de rots in de woestijn en er kwam genoeg water voor de Israëlieten eruit (Exodus 17:1-6).
- Met zijn staf deelde hij de Rode Zee, zodat het volk Israël jmet droge voeten kon doortrekken (Exodus 14:16, 21-22).
- Elia wekte de dode knaap weer tot leven (1 Koningen 17:17-24).
- Ten tijde van het Nieuwe Testament konden de discipelen in de naam van de Heer Jezus wonderen doen: ze dreven boze geesten uit (Lukas 9:1), ze genazen zieken (Handelingen 3:1-9), en Paulus wekte een dode op (Handelingen 20:9-12).

1.22 Gebeuren er vandaag ook nog wonderen?

Een wonderen van een andere soort willen we nu overdenken. Hierbij moeten niet natuurwetten buiten werking worden gesteld, maar het oude denken moet door nieuw denken worden veranderd. In Handelingen 16:23-34 wordt deze verandering van een leven zonder God naar het geloof beschreven. Het gaat hier om de bekering van de gevangenvaarder van Filippi:

23. En nadat zij hun vele slagen hadden gegeven, wierpen zij hen in de gevangenis en bevalen de gevangenvaarder hen zorgvuldig te bewaren.

24. Daar deze zo'n bevel had ontvangen, wierp hij hen in de binnenste gevangenis en sloot hun voeten zorgvuldig in het blok.

25. Omstreeks middernacht echter baden Paulus en Silas en zongen Gods lof. Enn de gevangenen luisterden naar hen.

26. En plotseling ontstond er een grote aardbeving, zodat de fundamenten van de kerker schudden. En onmiddellijk gingen alle deuren open en van allen gingen de boeien los.

27. Toen nu de gevangenvaarder wakker was geworden en de deuren van de gevangenis open zag, trok hij het zwaard en stond op het punt zichzelf te doden, in de mening dat de gevangenen waren ontvlucht.

28. Paulus echter riep met luider stem de woorden; Doe uzelf geen kwaad, want wij zijn allen hier!

29. En hij vroeg om licht, sprong naar binnen en viel bevend voor Paulus en Silas neer.

30. En hij bracht hen naar buiten en zei: Heren, wat moet ik doen om behouden te worden?

31. En zij zeiden: Geloof in de Heer Jezus en u zult behouden worden, u en uw huis.

32. En zij spraken het woord van de Heer tot hem, met allen die in zijn huis waren.

33. En hij nam hen bij zich in dat uur van de nacht, waste hun striemen af en werd onmiddellijk gedoopt, hij en al de zijnen.

34. En hij bracht hen in zijn huis en richtte een tafel aan, en hij verheugde zich met zijn hele huis, dat hij tot het geloof in God was gekomen.

In vijf punten willen we het bijzondere van dit verhaal naar voren brengen:

1. De gevangenvaarder was een ruwe man: met de zweep sloeg hij de gevangenen van Filippi, zodat ze met striemen waren bedekt.

2. Tegen middernacht schudden de muren van de gevangenis door een aardbeving en de deuren voor de vlucht staan open. De bewaker raakt in paniek, want wanneer de gevangenen zouden zijn gevlogen, zou hij rekenschap moeten afleggen en zonder twijfel een kopje kleiner gemaakt worden.

3. Geen enkele gevangene is gevlucht.

4. Nu wordt hem door Paulus voor de eerste keer het evangelie van de Heer Jezus Christus verkondigd. Er werd tegen hem gezegd: ‘Geloof in de Heer Jezus’. Waarom zegt Paulus niet: ‘Geloof in God?’ Daarop zou hij met zekerheid geantwoord hebben: ‘Goden hebben we hier in Griekenland genoeg – Zeus, Kronos en Rhea, Poseidon, Hades, Apollo, Artemis, Hermes, Ares en Dionysos. Op de Areópagus in Athene vereren we zelfs een godin, Nike. Maar Paulus noemt Jezus, de Gekruisigde en Opgestane. Slechts in Hem is er heil en eeuwig leven te hebben. In et parlement van Canada werd vroeger bij de opening van een nieuwe zittingsperiode een gebed tot de Heer Jezus uitgesproken. Tegenstanders hadden kritiek en men vond een compromis van een gebed alleen tot God. Daarmee waren allen het eens, ook de vertegenwoordigers van andere religies. Maar de tragiek was dat men daarmee de Redder de Heer Jezus had uitgesloten. Op de vraag van de gevangenvaarder, ‘Wat moet ik doen om gered te worden?’ was er slechts één enkel antwoord: - dat luidt: Jezus! Dat begreep deze man en hij nam de Heer Jezus als zijn persoonlijke Redder aan. Opmerkelijk is het hoelang deze man daarvoor nodig had om een beslissing te nemen. Te middernacht hoorde hij voor de eerste keer wat de weg tot redding is. Zeker hebben Paulus en Silas nog uitvoeriger met hem gesproken, maar zelfs als we enkele uren daarvoor aannemen, gebeurde alles toch binnen een dag. Dat kan voor sommige van onze lezers bemoedigend zijn, die vandaag het evangelie voor de eerste keer hoort. Men hoeft niet eerst 23 of 168 of 350 preken horen om zich te bekeren. Gezien

de kracht van het evangelie is één enkele boodschap voldoende. Het is altijd de bijna onoverwinnende muur van onze eigen wil, die ons daarvan afhoudt.

5. Het aannemen van de Heer Jezus heeft het leven van de gevangenenbewaarder in één klap veranderd.

- a) Gebruikte hij enkele uren geleden nog de zweep om de gevangenen te slaan, nu waste hij hun striemen af en deed moeite om te helpen voor verlichting van de pijnen.
- b) Ook de gastvrijheid is een duidelijke verandering. De haat van enkele uren geleden, veranderde in liefde.
- c) Blijkbaar was hij meteen zendingsgericht, want hij liet ook zijn gezin het evangelie horen.

d) Nadat hij het evangelie had aangenomen, liet hij zich op grond van het geloof dopen. Deze tekst wordt op een verkeerde wijze altijd weer aangehaald als motivatie voor de kinderdoop. Maar hier staat uitdrukkelijk: ‘En zij spraken het woord van de Heer tot hem met *allen* die in zijn huis waren’ (vers 32). *Allen*, die in zijn huis waren, luisterden dus eerst naar het woord. Ze konden het begrijpen en aannemen en pas daarop lieten zij zich dopen.

In het volgende hoofdstuk 1.24 vinden we een lijst van wonderen van zeer verschillende wijze. In de meeste gevallen kunnen de vermelde gebeurtenissen daardoor worden verklaard, dat de Schepper als de Almachtige en Uitvinder van de natuurwetten deze in enkele gevallen buiten werking heeft gezet en zich daarmee als de Heer over alle dingen legitimeert. Bij de ‘wonderen van het geloof’ moeten niet natuurwetten, maar vaak hoge muren van het eigen ik overwonnen worden. Het zijn deze

- Muren van het eigen vastgeroeste denken
- Muren van trots en van zelfrechtvaardigheid
- Muren van twijfel en van angsten
- Muren van de verharde harten

De werking bij de betreffende, die tot geloof komt, overtreft al het menselijke bevattingsvermogen en voorstellingsvermogen. Hij komt van een weg van verlorenheid op de weg van het heil en wordt vanaf die dag een burger van de hemel: ‘Want ons burgerschap is in de hemelen’ (Filippi 3:20). De werking is veel belangrijker, dan wanneer een dode wordt opgewekt en dan toch later weer niet verlost sterft. Wat helpt het hem, wanneer zijn leven een paar jaar wordt verlengd en dan toch weer moet sterven, maar niet gered is? We zien daaraan: tot een persoonlijk geloof in de Heer Jezus te komen, is het grootste, wat er in ons leven kan gebeuren.

Wij nemen waar dat het een opeenhoping van wonderen was ten tijde van de Heer Jezus. Ook de apostelen konden in de naam van de Heer Jezus wonderen volbrengen. In vergelijking met die tijd zijn er vandaag de dag ook nog wel wonderen, maar de hoeveelheid is aanmerkelijk afgenomen. Maar het grootste

wonder is gebleven, dat vandaag ook overal kan gebeuren en ook altijd weer gebeurt: het wonder van het geloof.

1.25 **Verschillende soorten van Bijbelse wonderen**

In Job 9:10 staat er: ‘Hij doet grote, ondoorgroendelijke dingen ja, wonderen zonder tal’. De Bijbel geeft ons geen complete opsomming van alle door God gebeurde wonderen. De apostel Johannes beëindigt daarom zijn evangelie met de beperkende formulering: ‘Er zijn echter nog vele andere dingen die Jezus heeft gedaan, waarvan ik denk dat als zij één voor één werden geschreven, zelfs de hele wereld de geschreven boeken niet zou kunnen bevatten’ (Johannes 21:25). Daarbij zijn de wonderen die de Bijbel vermeldt, slechts zulke die hier op aarde zijn gebeurd. Ook in de hemel handelt de Heer wonderbaar, want ‘Hij doet tekenen en wonderen in hemel en op aarde’ (Daniël 6:28). De volgende lijst van wonderen is in geen geval compleet. Wat betreft de Bijbelse mededelingen. Er werd slechts een keus gemaakt om aan te tonen op welke verschillende gebieden en categorieën God wonderbaar heeft gehandeld.

Astronomische wonderen

- Wolk- en vuurkolom als wegwijzer bij de uittocht van het volk uit Egypte (Exodus 13:21-22)
- De lange dag ten tijde van Jozua (Jozua 10:12-14)
- Als teken voor Hizkia ging de zonnewijzer tien treden terug (2 Koningen 20:1-11; Jesaja 38:1-8).
- De ster van Bethlehem als wegwijzer voor de wijzen uit het Osten (Mattheüs 2:1-2)
- De drie uren van duisternis toen de zon ophield te schijnen bij de kruisiging (Mattheüs 27:45; Markus 15:33; Lukas 23:44)
- De verduistering van de zon en de maan en de verandering van de zwaartekracht bij de wederkomst van Heer Jezus (Mattheüs 24:29; nog niet gebeurd).

Natuurkundige wonderen

- Doortocht van het volk Israël door de Rode Zee, terwijl het water rechts en links een muur vormde (Exodus 14:29)
- De val van de muren van Jericho door de klank van de bazuinen (Jozua 6:1-27)
- Het volk van Israël ging met droge voeten door de Jordaan, terwijl het water aan de kant als een muur stond (Jozua 3:12-17)
- Vuur op de rots verteerde vlees en broden bij Gideon (Richteren 6:20-21)

- Het thermodynamische wonder van de dauw op de dorsvloer bij Gideon (Richteren 6:36-40)
- Elia verdeelde met zijn mantel de Jordaan (2 Koningen 2:8)
- Elisa verdeelde evenzo met de mantel van Elia de Jordaan (2 Koningen 2:14)
- Overwinning van de zwemwet: ijzer zwom op het water ten tijde van Elisa (2 Koningen 6:4-7)
- Overwinning van de energiewet bij het tot bedaren brengen van de storm op het meer van Genezareth (Mattheüs 8:23-27; Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25)
- Overwinning van de zwaartekracht: de Heer Jezus liep op het meer van Genezareth (Mattheüs 14:25-33; Markus 6:48-52; Johannes 6:16-21)
- De voorhang van de tempel scheurde van boven naar beneden zonder menselijke invloed (Mattheüs 27:51; Markus 15:38; Lukas 23:45).

Ballistische wonderen

- Direct trof David de gepantserde Goliath aan de ene kleine kwetsbare plek met een steen uit een slinger (1 Samuël 17:33-51).

Chemische wonderen

- Zwavel en vuur regenden van de hemel op Sodom en Gomorra (Genesis 19:24-25)
- De vrouw van Lot verstijfde en werd een zoutpilaar (Genesis 19:26)
- De niet verbrandende braamstruik bij Mozes (Exodus 3:2-3)
- Bij de uittocht uit Egypte vond het volk van Israël bitter water in de woestijn. Door een hout werd het zoetwater (Exodus 15:22-25)
- Het vuur bij Elia, waar ook zelfs stenen en water verbrandden (1 Koningen 18:38)
- Het vuur van de hemel verteerde tweemaal een hoofdman met 50 mensen (2 Koningen 1:9-14)
- De Heer Jezus veranderde water in wijn (bruiloft te Kana, Johannes 2:1-12).

Wonderen van vermeerdering van voedsel

- De verzorging van het volk Israël tijdens de woestijnwandeling (Exodus 16:1-35)
- De voortdurende gevulde meelpot en oliekruik (1 Koningen 17:8-16)
- Elia werd in de woestijn van brood en water voorzien (1 Koningen 19:4-8)

- De met olie gevulde vaten van de werduwe (2 Koningen 4:1-7)
- De spijziging van honderd man (2 Koningen 4:42-44)
- De spijziging van de 5000 (Mattheüs 6:30-44; Lukas 9:10-17; Johannes 6:1-10)
- De spijziging van de 4000 (Mattheüs 15:32-39; Markus 8:1-9).

Biologische wonderen

- De verzameling van alle soorten landdieren in de ark van Noach (Genesis 6:14-16)
- De staf van Mozes werd een slang (Exodus 4:2-4)
- De tien plagen in Egypte (Exodus 7-11)
- Het vergif van de slangen werd door een blik op de koperen slang onwerkzaam (Numeri 21:6-9)
- Simson verscheurde moeiteloos een jonge leeuw, die nog in het volle bezit van zijn kracht was (Richteren 14:5-6)
- Simson liet door zijn handen een gebouw, waarin 3000 mannen en vrouwen waren, instorten (Richteren 16:26-30)
- Jona overleefde drie dagen in de buik van een grote vis (Jona 2:1-11)
- Daniël werd in de leeuwenkuil bewaard (Daniël 6:17-25)
- Een beet van een slang deed Paulus niets (Handelingen 28:3-5).

Plantkundige wonderen

- De bloeiende staf van Aaron (Numeri 17:16-28)
- De snelle groei van de wonderboom en van de worm bij Jona (Jona 4:6-7)
- De plotseling verdorde vijgenboom (Mattheüs 21:18-22; Markus 11:12-24).

Wonderen met vissen

- De nauwelijks te bergen school van vissen bij de visvangst met Petrus (Lukas 5:1-11)
- De visvangst (153 grote vissen) van Petrus na de opstanding van de Heer Jezus (Johannes 21:1-14)
- De munt in de bek van de vis (Mattheüs 17:27).

Geologische wonderen

- Water borrelde uit een rots bij Horeb. Mozes moest de rots slaan (Exodus 17:6)

- Er kwam water uit de rots bij de wateren van Meriba. Mozes moest deze keer tegen de rots spreken (Numeri 20:8-13)
- Simson werd van water voorzien, dat uit de holte vbloeiende (Richteren 15:18-19).

Meteorologische wonderen

- Vóór de zondvloed regende het wereldwijd onafgebroken 40 dagen en 40 nachten lang (Genesis 7:12)
- De plotselinge hete Oostenwind bij Jona (Jona 4:8)
- Het gebed van Elia verhinderde 3½ jaar de regen en daarna bewerkte het een plotselinge regen (Jakobus 5:17-18).

Medische wonderen

- De hand van Mozes werd melaats en weer genezen (Exodus 4:4-7)
- De genezing van de Syrische hoofdman Naäman (2 Koningen 5:1-19)
- De genezing van een melaatse (Mattheüs 8:1-4; Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16)
- De genezing van de knecht van de hoofdman van Kapernaüm (Mattheüs 8:5-13; Lukas 7:1-10)
- De genezing van twee blinden en een stomme (Mattheüs 9:27-33).
- De genezing van een man met de verdorde hand (Mattheüs 12:9-13; Markus 3:1-5; Lukas 5:6-10)
- De genezing van de verlamde (Mattheüs 9:1-8; Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26)
- De genezing van de bloedvloeiende vrouw (Mattheüs 9:20-22; Markus 5:25-34; Lukas 8:43-48)
- De genezing van de blinde en stomme bezetene (Mattheüs 12:22-23)
- De genezing van een blinde in Bethsaïda (Markus 8:22-26)
- De genezing van twee blinden bij Jericho (Mattheüs 20:29-34)
- De genezing van de blinde Bartimeüs (Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43)
- De genezing van een waterzuchtige op de sabbat (Lukas 14:1-6)
- De genezing van de tien melaatsen (Lukas 17:11-19)
- De genezing van een afgeslagen oor (Lukas 22:50-51)
- De genezing van de zoon van een Koninklijke beambte (JNohannes 4:46-53)
- De genezing van een zieke bij de vijver van Bethesda (Johannes 5:1-18)
- De genezing van de blindgeborene (Johannes 9:1-41)
- Zacharias werd stom (Lukas 1:20) en kreeg zijn spraak weer (Lukas 1:64)
- De genezing van de verlamde aan de tempeldeur (Handelingen 3:1-12)

- De genezing van de verlamde van Lystra (Handelingen 14:8-20)
- Paulus genees de vader van Publius van koorts en van een ingewandsziekte (Handelingen 28:8-9).

Gynaecologische wonderen

Zes onvruchtbare vrouwen werden na gebed zwanger:

- Sara kreeg Izaäk (Genesis 21:1-3)
- Rebecca kreeg de tweelingen Jakob en Ezau (Genesis 25:21, 26)
- Rachel kreeg Jkozef (Genesis 30:1, 22-24)
- Hanna kreeg Samuël (1 Samuël 1:5, 20)
- Elisabeth kreeg Johannes (Lukas 1:7, 57-66)

De geboorte van de Heer Jezus door de maagd Maria (Mattheüs 1:18-25; Lukas 1:26-38).

Wonderen van onderhoud en verzorging

- Tijdens de 40-jarige woestijnwandeling beleefden de Israëlieten dat de klederen en de schoenen niet versleten, de voeten niet gezwollen waren (Deuteronomium 8:4; 29:4)
- Dee drie mannen Sadrach, Mesach en Abednego in de vuuroven hadden geen sporen van verbranding of brandreuk aan hun klederen en hoofdhaar (Daniël 3:12-30).

Taalwonderen

- Het plotseling ontstaan van de spraakverwarring in Babel (Genesis 11:1-9)
- De sprekende ezelin bij Bileam (Numeri 22:23-30)
- De schrijvende vinger aan de muur bij de maaltijd bij Belsazar (Daniël 5:1-30)
- Het taalwonder met Pinksteren (Handelingen 2:1-13).

Wonder van de demonenuitdrijving

- Twee mannen uit de graven in de buurt van de Gaderenen (Mattheüs 8:28-34; Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39)
- Een stomme en bezetene (Mattheüs 9:32-33)
- Een blinde en stomme bezetene (Mattheüs 12:22-23; Lukas 11:14)
- De dochter van de Kanaänitische vrouw (Mattheüs 15:21-28; Lukas 7:24-30)

- De man in de synagoge van Kapernaüm (Markus 1:23-27; Lukas 4:33-37)
- De maagd uit Filippi met een waarzeggende geest (Handelingen 16:16-18).

Wonderen van dodenopwekking

- De zoon van de weduwe te Sarfath (1 Koningen 17:17-24; door Elia)
- De zoon van de Sunamitische (2 Koningen 4:32-37; door Eliza)
- De man in het graf van Eliza (2 Koningen 13:20-21)
- Lazarus (Johannes 11:1-45; door de Heer Jezus)
- Het dochttertje van Jaïrus (markus 5:35-43; door de Heer Jezus)
- De jongeling van Naïn (Lukas 7:11-17; door de Heer Jezus)
- De heiligen na het sterven van de Heer Jezus (Mattheüs 27:52-53)
- De discipelin Tabitha (Handelingen 9:36-43; door Petrus)
- Eutychus (Handelingen 20:8-12; door Paulus).

Het wonder van de schepping

- De schepping van de wereld en al het leven (Genesis 1+2; Johannes 1:1-3; Kolosse 1:16-17; Hebreeën 1:2 en 11:3).

Het wonder van de opstanding van de Heer Jezus

- Mattheüs 28:1-7; Markus 16:1-8; Lukas 24:1-12; Johannes 20:1-10.

Het wonder van het Woord van God

- Psalm 19:8-15; Psalm 119
- De drie auteurs:
God (1 Timotheüs 3:16), de Heer Jezus (Galaten 1:12), de Heilige Geest (2 Petrus 1:21)
- Het Woord van God is:
 - waar (Psalm 119:160; Johannes 17:17)
 - louter (Psalm 19:9; Psalm 119:140)
 - volkomen (Psalm 19:8)
 - eeuwig (Psalm 19:10)
 - kostbaar (Psalm 19:11)
 - betrouwbaar (Handelingen 24:14).

Wonderen van overwinning van ruimte en tijd

- De opname van Henocj (Genesis 5:24)

- Het verschijnen van engelen (Richteren 13:3; Lukas 2:9)
- De opname van Elia in de hemel met een vurige wagen met vurige paarden (2 Koningen 2:11-12)
- De plotselinge verandering van plaats (wegneming van de ene plaats naar de andere) van Ezechiël (Ezechiël 3:14-15)
- De bevrijding van Petrus uit de gevangenis (Handelingen 12:1-17)
- De bevrijding van de apostelen uit de gevangenis (Handelingen 5:19)
- De plotselinge verandering van plaats (wegneming van de ene plaats naar de andere) van Filippus (Handelingen 8:39)
- Opname van Paulus in het paradijs (2 Korinthe 12:2-4)
- De tien vermelde verschijningen van de Heer Jezus na Zijn opstanding. Waarschijnlijk gebeurde het in de volgende volgorde. Hij werd gezien door:
 - 1) Maria Magdalena – Johannes 20:11-18; Markus 16:9
 - 2) De andere vrouwen – Mattheüs 28:8-10
 - 3) Petrus – Lukas 24:34; 1 Korinthe 15:5
 - 4) De Emmaüsgangers – Lukas 24:13-35; Markus 16:12
 - 5) De tien discipelen (zonder Thomas) – Lukas 24:26-43; Johannes 20:19-29
 - 6) De elf discipelen acht dagen later (met Thomas) – Johannes 20:24-29
 - 7) De zeven discipelen aan het meer van Tiberias – Johannes 21:1-23
 - 8) De vijfhonderd broeders – 1 Korinthe 15:6
 - 9) Jakobus – 1 Korinthe 15:7
 - 10) De elf discipelen bij de hemelvaart – Handelingen 1:3-12
 Waarschijnlijk verscheen de Heer Jezus nog meerdere keren tijdens de 40 dagen tussen Zijn opstanding en hemelvaart (Handelingen 1:3). Als de verhoogde Heer werd hij ook gezien door Stefanus (Handelingen 7:56), door Paulus (Handelingen 9:3-8) en door Johannes (Openbaring 1:12-18)
- De hemelvaart van de Heer Jezus (Markus 16:19; Lukas 24:50-53; Handelingen 1:1-11)
- De opname van de gelovigen (1 Thessalnika 4:15-17)
- De wederkomst van de Heer Jezus (Mattheüs 24:25-30; Lukas 21:25-27; Openbaring 1:7).

Het wonder van het geloof

- De roeping van Mattheüs (Mattheüs 9:9)
- Zacheüs (Lukas 19:1-10)
- De 3000 na de Pinksterprediking van Petrus (Handelingen 2:38-42)
- De kamerling van Ethiopië (Handelingen 8:26-39)
- De bekering van Saulus, genaamd Paulus (Handelingen 9:1-19; 13:9)

- De mensen van Lydda en Saron na de genezing van Aenéas (Handelingen 9:32-35)
- Velen in Antiochië werden gelovig (Handelingen 11:21)
- De stadhouder Sergius Paulus (Handelingen 13:7+12)
- De gevangenebewaarder van Filippi (Handelingen 16:23-34)
- De bekering van Lydia (Handelingen 16:14-15).

Deel II

Wonderlijke, zelfs beleefde verhalen

Inleiding

In dit tweede deel van het boek vermeld ik ontmoetingen en bekeringen, die ik wereldwijd beleefd heb en die mij als een wonder voorkwamen. Zoals al vermeld, ondervind ik het als het grootste wonder in het leven van een mens wanneer hij het reddende geloof in Jezus Christus aanneemt. De meeste verhalen gaan over deze centrale vraag: ‘Hoe kan ik tot geloof komen?’ Het is voor mij iets bijzonders, dat ik in de afgelopen jaren zo vaak mocht beleven, hoe God uit de meest verschillende levenssituaties mensen voor de eeuwigheid redt, waarbij zich de meeste gesprekken over het geloof na lezingen voordoen. In onderscheid tot de in de Bijbel genoemde wonderen noem ik dat zelf beleefde ‘wonderlijke dingen’.

Met de talrijke voorbeelden zou ik graag een link leggen met soortgelijke situaties in uw leven. Het werken van God is altijd actueel! De meeste van de volgende geschilderde eigen belevenissen tonen, door welke omstandigheden mensen tot geloof in de Heer Jezus komen. Daar wil ik u graag aan laten deelnemen. Het blijft natuurlijk niet uit dat de Bijbelse boodschap hier en daar op afwijzing stoot. Ook zulke voorbeelden laat ik niet buiten beschouwing.

Bij mijn lezingen gebruik ik uit de zo ontstane achtergrond steeds weer ook beleefde en ervaren gebeurtenissen om daarmee het werken van God in de huidige tijd te laten zien. *Christian Brandt*, eigenaar van een mediadienst¹ reist vaak met mij mee naar verschillende plaatsen en neemt de lezingen live op, die dan meteen na de dienst als cassette of cd te verkrijgen zijn. Zo komt de Bijbelse boodschap, die door het meegemaakte van vandaag geactualiseerd en levendig wordt, ook op plaatsen, waar ik nooit kan komen.

¹ Christliche Audiodienst, Lemgo, Duitsland

Niet zelden zijn cassettes of cd's de oorzaak dat ook op andere plaatsen mensen tot het levend geloof komen.

Vaak zijn geluidsdragers ook de oorzaak voor uitnodigingen voor andere lezingen. In een voorbeeld wil ik dat schilderen: In de tijd van 9 augustus tot 29 september 2001 was ik voor mijn eerste lezingenreis naar Paraguay gereisd. Een jaar daarvoor had ik 's avonds een telefoontje gekregen, of ik me zou kunnen voorstellen om voor een aantal weken naar Paraguay te komen voor lezingen. Na een bedenktijd stemde ik toe. Toen mijn vrouw en ik tijdens het Paraguay verblijf op een zaterdagmorgen door de Supermercado (supermarkt) liepen, kwam er een vriendelijke man naar ons toe en stelde zich voor als leider van dit inkoopcentrum. Hij vroeg mij: 'Weet u eigenlijk, waarom u hier in Paraguay bent?' - 'Ja, ik werd uitgenodigd om hierheen te komen en dat heb ik toegezegd'. - 'Klopt, maar ik wil het u nauwkeuriger uitleggen: Lange tijd geleden ontving ik uit Duitsland een cassette met een lezing van u. Uw duidelijke betoog bij het behandelde thema en de evangelische toepassing hebben indruk op mij gemaakt. Ik gaf de cassette aan de leidende broeders in de gemeente met de vraag om het te beluisteren en te toetsen, of men de man een keer hier moest uitnodigen. Ze hebben het getoetst en daarna bent u uitgenodigd – daarom bent u hier'. 'Van dit detail heb ik niets geweten. Dank voor uw verklaring'. Zou ik deze man niet 'toevallig in de Supermercado tegen zijn gekomen, dan zou ik nu nog niets geweten hebben van de achtergronden.

De vele verblijdende belevissen, waarvan ik hierna zal vertellen, zouden de indruk kunnen geven dat het toch heel gemakkelijk zou zijn om mensen voor het geloof te winnen. De selectieve keus van de meestal zeer indrukwekkende gebeurtenissen ondersteunt dit vermoeden nog. Daarom noem ik heel bewust ook hier en daar gesprekken, die niet met een beslissing voor Christus eindigden. Het is een kenmerk van de Bijbel, dat de ontmoetingen met de Heer Jezus altijd authentiek zijn. Niet op de laatste plaats wordt dit duidelijk daardoor dat de Bijbel ons altijd weer verteld waar en wanneer en bij welke aanleiding iets gebeurde. Zo worden we als huidige Bijbellezer niet met langdradige theoretische en theologische afhandelingen geconfronteerd maar meegenomen naar die plaats in ruimte en tijd waar alles zich afspeelde. Dat wil ik ook zo doen en daarom noem ik in de meeste gevallen ook in welke plaats, bij welke gelegenheid en in welke tijd de belevenis gebeurde. Meestal noem ik de namen, wanneer ik ze ken, soms laat ik de namen weg om persoonsbescherming.

Bij de Bijbelse verhalen valt nog een aspect op bij de manier van informatie overdracht: Veel centrale uitspraken wat betreft onderwijs van de Bijbel staan niet geïsoleerd in het één of andere hoofdstuk maar zijn veelmeer opgenomen in ontmoetingen met mensen. Pas op de vraag van Thomas: 'Heer, wij weten niet waar U heengaat, hoe kunnen wij de weg weten?', antwoordde de Heer Jezus hem met de veel geciteerde zin: 'Ik ben de weg en de waarheid en het leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij' (Johannes 14:6). Ook staat het zo belangrijke *Ik ben* woord van de Heer Jezus 'Ik ben de opstanding en het leven'

(Johannes 11:25), in het verhaal van de dood en de opwekking van Lazarus. Ook hier wil ik graag uit de Bijbel leren en in de volgende verhalen steeds weer uit Bijbelse onderwijzingen doorgeven.

Bij de buitenlandse reizen houd ik een dagboek bij, zodat me bij de vloed van nieuwe indrukken niets belangrijks verloren gaat of door elkaar raakt. Op deze manier is het mogelijk om ook gebeurtenissen van jaren geleden en gesprekken nog gedetailleerd weer te geven.

De volgende verhalen beginnen eerst met belevenissen uit de landen van de vroegere Sovjet-Unie. Ook mijn vroegere vaderland Noordoost Pruisen behoort vandaag bij Rusland. Ze draagt de naam Oblast Kaliningrad. Opdat u een indruk van mijn persoonlijke achtergrond krijgt, begin ik met het verhaal van mijn belevenissen in mijn jeugd.

In de meeste van de volgende bijdragen worden personen met naam genoemd. In al deze gevallen waren de betreffende mensen met de tekst in de bijgaande vorm akkoord. Daarvoor wil ik hen graag op deze plaats bedanken.

De hoofdstukken 2.39 en 2.40 vallen in zoverre iets uit het bestek van dit deel II, omdat het hier niet om personen, maar over planten en dieren gaat, die vanwege het wonderbaarlijke erg indruk op me hebben gemaakt.

Dank: De delen II en III van dit boek werden ook door de gediplomeerde vertaalster *Dörte Götz* en de journalist *Bettina Hahne-Waldscheck* nagekeken. Voor alle gegeven aanwijzingen en verbeteringsvoorstellen dank ik de beide heel hartelijk.

2.1 Mijn jeugd in Oost Pruisen

Onbezorgd in Raineck

Ik werd op 22 februari 1937 in Raineck² Ebenrode; Russisch *Nesterow*) in het noordelijke Oost Pruisen geboren. Het dorp had 133 inwoners (stand op 7 mei 1939)³ en was slechts 15 kilometer van de Litouwse grens verwijderd.

² Tot 1938 waren er in Oost Pruisen gedeeltelijk heel merkwaardige en ongebruikelijke plaatsnamen. In de loop

van de nederzettingen van het land waren er mensen uit verschillende omgevingen en landen het land ingekomen. Sommigen werden in hun vaderland vanwege geloofsovertuiging vervolgd (bijv. de evangelische Salzburger uit Oostenrijk of de Hugenoten uit Frankrijk), anderen kwamen uit economische redenen, om gunstig land te verwerven. In Gumbinnen waren er eens zoveel geïmmigreerde Fransen, dat er in die tijd Franse ambtstaal was. Op grond van verschillende invloeden ontstonden de oude plaatsnamen, waarvan er sommigen meteen grappig klonken, bij anderen was het onmogelijk om ze goed te schrijven, wanneer men ze alleen maar gehoord had. Mijn geboorteplaats Raineck heette eerst Uszdeggen (uitgesproken Oesjdeg). Enkele andere voorbeelden zijn (tussen haakjes de nieuwe namen vanaf 1938): Jodzleidszen (ASltlinden), Jenkutkampen (Burgkampen), Packallnischken (Bergendorf), Schwirgallen (Eichhagen), Skrolienen (Buchenrode), Kiaulacken (Quellbruch), Gr. Schurschienen (Moorgrund), Tublauken (Schweizerfelde), Brakupöhnen (Rosslinde), Warckallen (Rolofseck).

³ Georg Hermanowski: Oost Pruisen wegwijzer door een onvergetelijk land. Kraft uitgeverij, Wüjrzburg, 2^e oplage 1989, bladzijde 317.

Een wieg heb ik nooit gehad, in plaats daarvan lag ik in de zomer in een wasmand onder de bomen van de tuin, die het ongeveer 100 jaar oude vakwerkhuis omringde. Ik bracht een mooie en onbezorgde kindertijd door op de ouderlijke boerderij. Zover ik me kan herinneren waren hete zomers en koude winters toen normaal. Wanneer het op een keer zo heftig regende, dat de tuin blank kwam te staan, dan zwommen de meterslange voermanden voor de eenden en ganzen op het ‘erfmeer’ en werden door mij als boot gebruikt.

Vaak zwierf ik in het weiland rond, die aan het huis grensde en waartoe ook een vijver behoorde. De vijver diende als noodzakelijk drinkwater voor de koeien en de eenden slobberden in het water naar al het mogelijke eetbare. Wanneer ik in de zomer hier opdook en dan in de richting van het erf ging, verlieten de eenden meteen de vijver en volgden mij in eendenpas.

Ze hadden onthouden, dat nu spoedig de tafel; voor hen rijkelijk gedekt zou worden, want aangekomen op het erf, haastte ik mij naar de graanzolder, om met veel korrels terug te komen. Zo werd ik de lieveling van de eenden.

Heel anders beoordeelden de kippen mij. Soms opende ik de deur van het kippenhok, nadat het pluimvee zich al op de stokken voor het slapen hadden gezet. Mijn luide schreeuw ‘Hoes. Hoes!’ verstoorde de rust en alle kippen fladderden wild in het hok rond. Wat ik als plezier ondervond, was voor de kippen niet zo om te lachen. Dus gold ik bij hen waarschijnlijk als de schrik van de kippen.

In de winter was er vaak zoveel sneeuw, dat er metershoge sneeuwbergen op het erf zich opstapelden, die door sneeuwjacht tot stand kwam. Tussen de schuren en de beide stallen kon de wind van het besneeuwde veld voortdurend nieuwe sneeuw ophopen. In plaats van leren schoenen droeg ik uitsluitend klompen, dus schoenen van hout, die mijn vader zelf in de goed uitgeruste werkplaats maakte.

Zeichnung

Met zulke schoenen kreeg men geen koude voeten en wanneer de sneeuw al plakte, vormden zich soms tien centimeter hoge of nog hogere sneeuwkluiten, die aan het hout kleefden.

De liefdevolle aard van mijn moeder ontroert mij nog vandaag als ik aan haar denk. Overal, waar ze iets op de boerderij verrichtte, mocht ik erbij zijn. Ze had een hart voor alle mensen. Steeds weer kwamen er bedelaars en landlopers naar ons toe.

Zeichnung

Zeichnung

Foto

Boerderij Git in Raineck. Op de voorgrond staat mijn vader op het veld.
Rechts: Stal met daarvoor staande bomerij. Links: Achter de hoge berken bevindt zich van hieruit niet zichtbare woonhuis, 1943

Niemand verliet onze boerderij, zonder rijkelijk met eten te zijn voorzien. Mijn moeder liet de landlopers soms zelfs overnachten.

Wanneer vader van het veld kwam en in de woonkamer zijn stampplaats innam, haastte ik me om bij hem op schoot te zitten en hij vertelde mij allerlei verhalen. Hij had altijd tijd voor me.

Vader was met grote vreugde boer. Hij vertelde later vaak, hoe hij die velden, die aan de straat lagen bijzonder goed bemestte, zodat voorbijgangers zich zouden verbazen. De rapen aan de straat waren vaak bovenmate groot en zouden vandaag de dag mee kunnen doen voor een wereldrecord, want ze stonden als de

z.g. ‘Thomasmeelezakken’. Mijn vader vergeleek graag zijn rapen met de 50 kilo zware zakken voor bemestingsmiddelen.

Hij was heel voortvarend en had vaak als eerste in het dorp een nieuwe landbouwmachine, die juist op de markt gekomen was. In tegenstelling daartoe was mijn grootvader, wat nieuwe aankopen betrof, heel terughoudend. Omdat allen in hetzelfde huis samenwoonden, waren er vóór elke grote aanschaf heftige discussies.

Terwijl de boeren van vandaag de dag uit economische redenen zich op veeteelt of op akkerbouw specialiseren, was er toen op een boerderij van alles wat. We hadden paarden, koeien, varkens, schapen en een veelvoud aan pluimvee: kalkoenen, ganzen, eenden en kippen. Er werden verschillende graansoorten en gewassen verbouwd. Ook de papaver voor de beroemde Oost Pruisische papaverkeuken mocht niet ontbreken.

Situatieschets van het dorp Raineck, vóór 1945

De koeien werden vanzelfsprekend nog met de hand gemolken. Wanneer het vee werd verzorgd, werd er van de vroege morgen tot de late avond op het veld gewerkt. In de zomer verveelden we ons niet. In de winter was dat wel anders. Dan moesten alleen de dieren worden verzorgd en de machines gerepareerd worden, zodat we veel tijd hadden om ’s avonds gezamenlijk bij de kachel te zitten.

Bij ons op het land werd uitsluitend plat gesproken en dus kende ik geen enkel woord goed Duits⁴, toen ik in de zomer van 1943 naar school moest. De dorpschool in Raineck had, zoals het toen op het land gebruikelijk was, slechts één enkel klaslokaal waarin alle leerlingen van alle acht klassen tegelijk werden onderwezen.

⁴

Omdat plat Oost Pruisisch mijn eigenlijke moedertaal was, heb ik later een keer het 24e hoofdstuk van het evangelie van Mattheüs in dit intussen verloren gegaan dialect vertaald. Hier noem ik eenmaal slechts de verzen 35 tot 51. (Aanwijzing voor de uitspraak: Sommige klanken komen in het Duits niet voor en kunnen daarom schriftelijk slechts vaag worden begrepen, zoals bijv. ‘oa’. Dit is een open lange, tussen a en o zwevende klank zoals in het Engels ‘nought’).

De eerste klas zat op de eerste beide banken van het linkerblok. De achtste klas zat in de laatste rij van het rechterblok, daartussen zaten volgens jaargang geordend de andere klassen. De onderwijzer kon natuurlijk slechts altijd tegen de leerlingen van één klas spreken – behalve wanneer hij bijvoorbeeld zei: ‘Nu moeten de klassen drie tot zes luisteren’. De anderen lazen, rekenden, kletsten of keken alleen maar wat voor zich uit. Meester *Brehm* onderwees ons Duits maar hij accepteerde het dat ik plat praatte. Hoe de andere kinderen spraken, kan ik me niet meer herinneren.

Toen ik naar school moest, had mijn acht jaar oudere broer *Fritz* (geboren op 29 oktober 1929) al de school in Raineck doorlopen en werkte als beginnende boer op het erf.

Onze meester was klaarblijkelijk toen al zijn tijd ver vooruit en beschikte over een heel fijne pedagogische gevoeligheid.

35. De Himmel un de Eerd ware vargoane; obber miene Woord ware nich vargoane.

36. Obber äver dissem Dach un disse Stund weet keiner Bescheed, uck nich de Engel im Himmel un uck nich de Sähn; dat weet alleen de Voader.

37. So wie et sich tur Tied Noahs avjespäht had, so wart et uck sön, wenn de Mönsche Sähn kemmt.

38. Denn groad so wie de Mönsche doamals vaare groate Flut beschäftigt were mot äte, drinke, friee un sich friee loate böt hen to däm Dach, wo Noah önnne Arche jing.

39. un op nuscht horchde, böt de Flut keem un se alle wejjeräte hett. So wart dat uck goane, wenn de Mönsche Sähn kemmt.

40. Denn ware zwei oppem Föld oarbeide, eener wart anjenoahme un dä andere wart varloate ware.

41. Zwei Frues ware oppe Mähl moahle, eene wart anjenoahme un dä andere varloate ware.

42. Doarom bliewt woak, denn ju weete nich, an wat farrem Dach jun Herr koame wart.

43. Dat kenn ju joa ensehne: Wenn een Husvoader wußd, to wat farre Stund önnne Nacht de Enbräker kemmt, denn nicht he joa woak bliewe un nich onnet Hus enbräke loate.

44. Doarom sied uck ju oppem Damm! Denn de Mönsche Sähn kemmt to de Stund, wo ju awsolut nich möt räkene.

45. Nun sächt mie emoal: Wär ös dar treie un kloage Knecht, däm de Herr äwer siene Lüüd stelle kann, dat he ännne to rechter Tied to älte jävt.

46. Sälüg ös jen Knecht, wenn sien Herr kemmt, un trefft äm soa n, dat he dat jeroad deit.

47. Ganz jewöss, öck säg ju dat: He wart äm äwer alle siene Jieter doone.

48. Wenn obber jen böser Knecht bie sich sölwst denkt: Mien Herr kemmt noch lang nich.

49. un fangt an de andere Knechts oppem Hoff to schloage, ät un drinkt mööte Besoapene.

50. denn wart dissem Knecht sien Herr annem Dach koame, wo he nich mot räkene deit, un to dä Stund, wo he nich weet

51. un wart äm ön Stecke haue loate un äm sien Deel jäwe mot de Heichler. Doa wart sön Hule un Tähnjeklapper.

Omdat ik vanwege muziek geen ‘klankbord’ had en ook geen natuurlijke gave meebracht, vermeed onze dorppedagoog om mij aan te zetten voor het leren van de verzen van de liederen, om een ‘muzikale ontwikkeling’ niet in gevaar te brengen. Zo gebeurde het dat ik bij het gemeenschappelijke gezang in de klas mijn eigen melodie uitvond en in onwetendheid van de tekst van het lied een nieuw tekstboekje maakte. Dezelfde individuele aard legde ik aan de dag, wanneer er bepaalde kruiden ingezameld moesten worden. Ik plukte iets waarvan ik dacht, dat zou het verlangde kruid wel kunnen zijn. Ik kan me niet meer herinneren dat mijn verzameling wel eens niet geaccepteerd werd.

Behalve over ons als scholieren beschikte onze onderwijzer over wat land en een koe. Hij wilde zeker het beste voor ons wanneer hij ons voor het verrichten van kleine opdrachten meenam naar zijn akker. Ten slotte bestaat het leven niet alleen maar uit theorie, maar ook uit de praktijk. Ten tijde van het rijp worden van de aardbeien nodigde hij ons uit om te plukken. Terwijl hij andere dingen deed, deden zijn oogst helpers zich tegoed aan de smaakvolle vruchten. Had hij zijn eigen jeugdtijd vergeten of onze ongeremde eetlust verkeerd ingeschat? Zijn woorden van dank waren heel onvriendelijk toen hij de karige oogst zag.

Hoewel Duitsland ten tijde van mijn schooltijd al in het vierde oorlogsjaar bevond, leefden we voor mijn gevoel in Oost Pruisen altijd nog in vrede en rust. Maar er was iets nieuws gekomen: Op school werd voortdurend de één of andere inzameling gehouden. Waren het de ene keer kruiden, dan waren het lompen of ook botten van dieren. Ik was verbaasd wat men alles nog gebruiken kon. Op een dag werden er in de klas van mijn broer en ook in andere klassen, botten ingezameld. Ik ging toen nog niet naar school. Moeder had voor hem een pakje samengesteld, maar hij had het vergeten mee te nemen. Daarom zei ze mij dat ik dat naar school moest brengen. Ik ging op weg, opende de deur van het klaslokaal, ging direct naar de tafel van de onderwijzer en gaf hem het pakje. Dit deed ik – natuurlijk sprak ik plat – met de woorden: ‘Eck bring dem *Fretz* sine Knoakes’ (Ik breng de botten van *Fritz*). Ik begreep niet waarom de hele klas in een vrolijk lachen uitbarstte.

In het voorjaar en in het begin van de zomer was de tijd van de familiebezoeken. Met paard en wagen kon men naar de meeste familie op een dag heen en weer rijden. Zo kort waren de afstanden. Het hoogtepunt van het bezoek bestond steeds in een goede en uitgebreide middagmaaltijd, waartoe volgens traditie meerdere deftige gebraden vleessoorten behoorden. Ja, eten kon men goed in Oost Pruisen! Na het toetje waren er een paar flinke borrels, die de maag weer op de been hielpen. Dusdanig gesterkt bezichtigden het bezoek en mijn ouders de velden en roemden de stand van het koren. Nu kwam mijn uur: Ik ging van plaats naar plaats en dronk uit elk glas de laatste druppels. Wie weet, of ik daardoor ging waggelen of mij oefende in Oost Pruisische standvastigheid?

Tot die tijd beleefde ik een mooie en onbezorgde kindertijd in de landelijke boerenomgeving. Maar al spoedig zou alles anders worden.

De jonge boeren waren al weg om in de oorlog te dienen zodat er op de meeste boerderijen alleen nog vrouwen en oude mannen bezig waren. Omdat mijn vader vakkundig en zeer geschikt was en het algemeen bekend was dat hij reparaties aan landbouwmachines, elektrische installaties, pompen enz. kon uitvoeren, werd hij gekozen tot leider van de plaatselijke boeren en daarom **uk** (**unabkömmlich** = onmisbaar) geacht. Hierdoor was hij van de militaire dienst bevrijd met de voorwaarde om ook bij de andere boeren de hulp te geven, die het voortbestaan van de landbouw verzekerde.

In die tijd was het gevaarlijk om zich kritisch tegen het Naziregime te uiten, waar mijn vader niet altijd op lette. Op een dag werd hij door de knecht van een

buurman aangegeven met de woorden: ‘Die Git is politiek niet betrouwbaar’. Spoedig daarop verscheen een gevolmachtigde van de partij voor een toetsing. Toen hij het erf opkwam, begroette hij mijn vader met een luid ‘Heil Hitler!’ Daarop zei mijn vader: ‘Ik ben *Hitler* niet!’ - ‘Daar hebben we het al’, stelde de gevolmachtigde van de partij meteen vast. Al weinige dagen daarna werd de uk positie opgeheven en de oproep voor het leger volgde. Mijn vader moest voor een korte opleiding naar Pruisisch Holland in Oost Pruisen en werd daarna soldaat in Frankrijk en bij de Atlantische kust bij St. Nazaire voor de kustbewaking ingezet. Achteraf kan men slechts zeggen dat het een goede beschikking was. In St. Nazaire was er tijdens de hele oorlog totaal geen oorlogshandelingen, zodat hij daar geen enkel schot hoefde te lossen. Zou hij in Oost Pruisen zijn gebleven, dan zou hij onafwendbaar naar het front zijn gestuurd en deze mannen zijn zonder uitzondering gesneuveld, zoals ook mijn oom *Franz*, de man van mijn tante *Lina*.

Vlucht voor het Rode Leger

In oktober 1944 rukte het Rode Leger op tot aan de grens van oost Pruisen⁵. Dus moesten wij ook vluchten. Ik was in die tijd zeven jaar oud en juist in de tweede klas van de dorpsschool. In tegenstelling tot de andere boeren van het dorp, die gemeenschappelijk met paard en wagen vluchtten, besloot mijn moeder om eerst naar Altlingen (12 kilometer westelijk van Gumbinnen) te reizen, waar haar halfzuster *Lina* ook een boerderij bezat. Mijn bij ons wonende grootvader van moederskant (*Friedrich Girod*)⁶ bouwde een oogstwagen om tot vluchtwagen. Van de linnen transportbanden van de zelfbinders (voorloper van de maaidorsmachine) maakte hij een puntdak. Ik ondervond het vertrek met paard en wagen als iets avontuurlijks en herkende in geen geval de ernst van de situatie. Wij vijven – moeder, grootvader, broeder *Fritz*, de hulp in de huishouding *Meta* en ik – woonden daarna enkele weken in Altlingen, totdat wij gemeenschappelijk met de familie⁷ uit Altlingen op 20 oktober met drie voertuigen opnieuw vertrokken. Na twee of drie⁸ dagen kwamen we aan in Gerdaun en wachtten daar ongeveer tien dagen, in de hoop, dat we snel weer terug konden.

⁵ Op 16 oktober 1944 overschreden soldaten van het Rode Leger voor de eerste keer in de Duitse rijksgrens bij Rominter Heide.

⁶ De overgrootvader (Ludwig Girod) van mijn grootvader Friedrich Girod (geboren 11.12.1865 in Bibehlen/Oost Pruisen, gestorven op 30.10.1945 in Osterode/Oost Pruisen was samen met twee broers uit Frankrijk (of Frans Zwitserland?) naar Oost Pruisen verhuisd. Het waren hoogstwaarschijnlijk vervolgdde Hugenoten.

⁷ Mijn tante *Lina Riek*, mijn oom *Franz Riek*, een verdere tante *Marie Bisschof* en mijn nicht *Rena Schmidtke*. Tante *Marie* (1882-1962) had de gave om veel verzen van een lied uit haar hoofd te kunnen. Later op het eiland Föhr, toen ik al kon schrijven, dicteerde ze mij op mijn wens alle 16 verzen van het Kerstlied ‘Von Himmel hoch, da komm ich her’, die ze moeiteloos uit haar hoofd kon opzeggen.

⁸ Sommige data laten zich niet meer exact, maar vaak toch met ca. 1 dag aangeven.

Omdat het Rode Leger verder oprukte, moesten we toch onze vlucht naar Zuidoost Pruisen voortzetten. Begin november bereikten we het 180⁹ kilometer verderop liggende Peterswalde en werden allemaal in het huis van de alleenstaande lerares *Troyka* ingekwartierd. Dit dorp met 688 inwoners¹⁰ ligt 18 kilometer zuidelijk van Osterode. Hier bleven wij, en ik ging ook weer naar school (met mevrouw *Troyka* als klassenonderwijzeres). Maar eigenlijk wachtten we slechts erop dat we weer terug konden gaan naar huis. Ik kan me nog heel goed het kerstfeest van 1944 herinneren. We hadden een kerstboom en er was rijkelijk ganzenpoten te eten, die uit de voorraad van tante *Lina* kwamen. De in wekglazen ingemaakte vleesvoorraden hoorden beslist bij de bagage als vluchteling. Toen bij het haastige vertrek uit Altlinden per vergissing de ganzenpoten in de schoorsteen werden vergeten, keerde *Rena* van het naburige dorp terug om het belangrijke proviand nog mee te nemen.

In die tijd was het nog gebruikelijk dat een oude man de gemeentelijke bekendmakingen in het dorp omriep. Met de fiets reed hij telkens enkele huizen verder, bleef dan staan, klingelde met zijn luide handklok – daarop deden de bewoners de ramen open – en dan riep hij zijn monotone lange zin ‘ge - meen - te - lijke - me - de - de – ling!’. Hij las het van een papier voor. Het was op 22 januari 1945¹¹, de thermometer stond op ongeveer 25 tot 30 graden onder nul en deze keer was alles anders. Ongebruikelijk was zijn haast. Ook zijn melding, was zo kort als nooit tevoren: ‘De Russen komen, redt je, wie kan!’ Nu was er grote opwindning. Snel werden de nodige bezittingen op twee wagens geladen, de paarden ingespannen en zo ging het richting Deutsch-Eylau naar het westen. Omdat ik juist in die tijd hoge koorts had, werd ik inclusief veren dekbed op de wagen gezet. Een wagen werd door mijn moeder bestuurd, de andere door mijn tante. Oom *Franz* was begin december 1944 naar het front gestuurd en is, zoals bijna alle mannen, gesneuveld.

Vanwege het spoedig vastgelopen verkeer kwamen we slechts heel langzaam vooruit. Konden we de eerste nacht nog in de één of andere zaal van een dorp overnachten, de volgende dagen moesten we doorbrengen in de ijzige koude op de aan beide zijden geopende wagon. Tante Marie had haar vinger bevroren, die na enige tijd zwart werd en daarna zonder pijn van de hand afviel.

⁹ Bedoeld is de afstand Altlinden – Peterswalde. Deze en alle andere afstanden zijn gehaald van een gedetailleerde kaart van Oost Pruisen en altijd hemelsbreed gemeten.

¹⁰ *Georg Hermanowski*, bladzijde 388

¹¹ De meeste van de exacte data heb ik te danken aan mijn tante Lina. Bij een bezoek op het eiland Föhr had ik in die tijd de data opgeschreven. Andere details wist mijn nicht *Rena* nog te herinneren, die in dit verhaal nog diverse dingen heeft aangevuld. *Rena(te) Schlesiger*, geb. *Schmidtke* (31.07.1929 in Altlinden, altijd nog woonachtig in Wyk auf Föhr). *Lina Riek*, geb. *Girod*, weduwe *Schmidtke* (*17.12.1897, † 24.08.1972 in Wyk auf Föhr)

Af en toe vielen er granaatsplinters op de bedekking van onze vluchtwagens, die zonder twijfel dodelijk konden zijn. Maar niemand van ons werd daardoor verwond. Voor een iets grotere plaats werd de opmars van het Rode Leger gestopt. De Russen liepen van wagen naar wagen. Mijn broer *Fritz*, toen 15 jaar oud, werd eronder vandaan gehaald. Wat zou er met hem gebeuren? Diepe angst overviel ons. We waren in één keer mensen zonder rechten waarmee men kon doen wat men wilde. Mijn moeder ging na enige tijd naar de Russische commandant om hem af te halen. Men zei haar, dat hij morgen weer zou komen. Maar het klopte niet – hij kwam nooit meer. Misschien hebben ze hem doodgeschoten, omdat ze dachten dat hij bij de Hitlerjugend was geweest.

Van één van onze beide wagens werden de paarden weggenomen. Daarom konden we slechts met één wagen terugrijden naar Peterswalde, waar we op 24 (of 25) januari weer aankwamen.¹² We betrokken de woning van de burens van mevrouw *Troyka*, een intussen leegstaande boerderij. In dit dorp en ook al bij de rit daarheen wachtte ons een beeld van gruwel en van verwoesting: dode mensen en paarden lagen aan de kant van de straat, huizen waren afgebrand. Een verschrikkelijke tijd brak aan, want de Sovjets dictator *Stalin* had de soldaten toegestaan, zeven dagen lang alles te doen, wat ze ook wilden. Zo waren roof, plundering en verkrachting¹³ aan de orde van de dag. Het meest werden horloges en laarzen gezocht. Alle mensen waren vervuld met grote angst wanneer er een Rus het huis binnenkwam.

Toen er op een dag weer een Rus opdook, verlangde hij met woedende stem onze horloges. Allang bezaten we er geen één meer en mijn tante zei dat tegen hem. Daarop reageerde de Rus met zijn geweer in de aanslag: ‘Horloge, of ik schiet!’ Ik verbaas me er vandaag nog over, hoe mijn moedige tante daarop antwoordde: ‘schiet dan maar’. Nu was hij overtuigd dat hier niets meer te halen was en hij schoot niet.

Pas in februari kwam er een zekere ontspanning. Het merendeel van het leger was verder naar het Westen getrokken en er waren nu beduidend minder Russen dan ten tijde van het binnenrukken. Op een dag ging een Rus door het dorp van huis tot huis en riep alle dorpsbewoners op om naar het dorpsplein te komen. Men vermoedde niets kwaads en de meesten gehoorzaamden aan de oproep, omdat men aannam dat er nu wat te eten zou zijn of er zou worden gezegd hoe het leven onder de bezetting zal verdergaan. Er vormde zich snel een lange rij waarin ook mijn moeder, haar zuster *Lina*, *Meta* en ik ons bevonden. *Rena* was al enkele dagen daarvoor door de Russische officieren afgehaald zodat zij voor hen in hun kwartier kon koken.

¹² Er waren twee redenen om weer naar Peterswalde terug te keren: het Rode Leger trok westwaarts en daarom was het niet handig om het front te volgen. Bovendien bestond er nog de (geringe) hoop, dat *Fritz* zou worden vrijgelaten en in dat geval zou hij zeker ook naar Peterswalde zijn gegaan om ons te vinden.

¹³ Uit een studie van het staatsarchief bleek dat er 3.300 Tartaren voor geweldpleging aan de bevolking in de Duitse Oostelijke gebieden. Volgens schattingen werden er 1.4 miljoen vrouwen verkracht (bron: GEO, 11/2004, bladzijde 120).

De voorbijtrekkende rij liep pook langs ons huis. Plotseling ontdekten we *Rena* met een Rus op de trap van het huis. De moeder van *Rena*, dus mijn tante *Lina*, werd uit de rij gehaald en snel in het huis gebracht. De vraag van *Rena* aan de Russen om ook mijn moeder uit de door bewapende Russen bewaakte mensen rij te halen, werd afgewezen met de woorden: ‘Eén is genoeg!’ Nu was duidelijk: Het hele plan had niets goeds te betekenen.

Op het dorpsplein aangekomen, werden nog vrouwen uitgekozen die konden werken. Wij kinderen werden met geweld van onze moeders gescheiden, ook wanneer we ons nog zo vast aan hen vastklemden. Hoe verschrikkelijk was het, toen men onze moeders van ons wegnam. We vermoedden niet dat dit de dag zou zijn dat we onze moeder voor de allerlaatste keer hadden gezien. Toen er ongeveer tien kinderen bij elkaar waren, deelde men een vrouw in bij de kinderen met de woorden: ‘Jij moeder voor allen!’ Jammer genoeg werd mijn moeder niet ingedeeld bij een kindergroep. Met andere vrouwen, die werden aangezien om te kunnen werken, waaronder ook *Meta*, dreef men hen nu te voet in de richting van het volgende dorp. Zo iets verschrikkelijks had ik tot nu toe nog nooit beleefd. Men had op een harteloze manier mijn moeder weggenomen. Wat zou er nu gebeuren? Nadat de colonne zich al ver verwijderd had, rende ik hard huilend langs de dorpstraat naar mijn tante.

Hoewel de hele actie gewelddadig was verlopen, hadden we altijd nog een sprankje hoop bewaard. We vroegen ons af of de vrouwen slechts voor een korte tijd voor een werkopdracht waren afgehaald. Dagelijks keken we uit het raam in de richting van de dorpstraat en verwachtten de terugkeer van mijn moeder.¹⁴ Pas na weken verdween deze hoop meer en meer, totdat ze uiteindelijk definitief verdween. Niemand kwam meer terug en dus werd het ons duidelijk: Het ging hier om een deportatie naar het verre Rusland. Pas na jaren hoorden wij van een ooggetuige, dat mijn moeder al in april 1945 in de Oekraïne gestorven is. Ze stierf in de armen van deze ooggetuige met de woorden: ‘Wat zal er nu van mijn kleine *Werner* worden?’

De zomer van 1945 brachten we – mijn tante *Lina* en *Marie*, mijn grootvader en ik – altijd nog in het huis van de buurvrouw *Troyka* door. *Rena* was in maart door de Russen naar het landgoed *Schmückwalde* gebracht, wat ongeveer zes kilometer weg was en al tot een collectieve boerderij (*Kolchoz*) was omgebouwd. Daar moest ze zwaar werk in de molen verrichten. Mijn grootvader bouwde in de zomer een handwagen met twee wielen met een laadoppervlakte van ongeveer 2 x 2 meter. Hij had het idee om te voet naar *Raineck* terug te gaan (hemelsbreed = 160 kilometer). Daar is het nooit van gekomen. De wagen werd integendeel voor een zeer droevig doel gebruikt: Door het dorp reden heel regelmatig vier Russische vrachtauto’s, die door ons heel argwanend werden bekeken.

¹⁴ Mijn moeder: Emma Git, geb. Girod (* 20.07.1902 in *Raineck*, † in april 1945 in de Oekraïne).
Mijn vader: Hermann Git (* 06.06.1901 in *Seekampen/Oost Pruisen* † 23.01.1974 in *Hohenlimburg/Westfalen*).

Toen op een dag een vader met zijn volwassen dochter aardappels uit de kuil (= aardappelvoorraad, die met stro en aarde was afgedekt) wilden halen, kwamen net deze auto's langs. Geschrokken renden deze beiden over het vrije veld. Dat was noodlottig voor hen, want wie wegliep, gold als partizaan. De wagens stopten, en een Russische chauffeur schoot de vluchtelingen dood. De wagen van opa werd nu gebruikt voor het wegvoeren van de lijken. Opvallend was voor ons dat in de tijd er na steeds nog maar drie vrachtauto's langskwamen.

Zonder het te vermoeden, bevond ik mij iets later met een andere jongen in een soortgelijk doodsgevaar. We speelden op de dorpsstraat. Plotseling ontdekten wij, hoe er achter de bocht in de straat een Russische ruiter naderde. Heel angstig liepen wij, zo snel we konden, weg, eerst in de richting van 'onze' boerderij maar bogen dan af naar de boerderij van onze burens, kropen met moeite onder een houten schutting door en bereikten het kerkhof. Hier verstopten we ons tussen graven en struiken en hielden zo lang vol totdat we dachten dat het gevaar voorbij was. Toen ik naar huis kwam, dat de ruiter woedend in het huis was gekomen en intensief naar ons gezocht had. Zou hij ons hebben gevonden dan zouden we als verdachte partizanen waarschijnlijk ook meteen zijn doodgeschoten. Ik had geen idee in wat voor doodsgevaar ik had verkeerd.

Op een andere dag bleef er een vrachtauto voor het huis van mevrouw *Troyka* staan en de Rus haastte zich in haar huis om naar de weg te vragen. Ze geloofde dat hij haar wilde verkrachten en slikte meteen haar steeds klaarliggende giftabletten in. Omdat ze niet meteen stierf, probeerde mijn tante haar door toediening van braakmiddelen te redden. Ze wees weliswaar elke hulp af want in deze verwarde en hopeloze tijd wilde ze niet verder leven.

In die tijd leefden we van dat wat noch op de boerderij voorhanden was: Koren en aardappels. Gelukkig was er ook iets om te stoken. Omdat we echter geen lucifers hadden, moest het vuur steeds brandend blijven. In het begin van de nacht legde men een briket in de kachel tot het ging gloeien, deed as erop en ontstak de gloed bij de nieuwe morgen tot een vuur.

In de loop van de zomer kregen we extra medebewoners op 'onze' boerderij. Een Poolse vrouw met haar vijf kinderen trok bij ons in. Ze sprak goed Duits en ik heb haar in herinnering als een vriendelijke vrouw. Ook zij waren verdreven want ze kwamen uit dat oostelijke deel van Polen, dat aan de Sovjet-Unie was afgestaan. Het zuidelijke deel van Oost Pruisen was door de daarmee gepaard gaande verschuiving van het westen van Polen aan de Polen was toegewezen.¹⁵

¹⁵ Op de Teheran-conferentie van 28.11.1943 hadden de 'Grote Drie' de heerser van het Kremlin *J. Stalin*, president van de USA *F.D. Roosevelt* en de Britse premier *W. Churchill* zich teruggetrokken voor krijgsraad. Het ging ook over de toekomstige grenzen van Polen. De ziekelijke *Roosevelt* ging na het eten vroeg naar bed. *Stalin* wilde de Poolse oostelijke gebieden behouden, die hij aan het begin van de oorlog en volgens afspraak met *Hitler* had geannexeerd. Heel gemakkelijk besliste *Churchill* over het lot van de bevolking van Oost Pruisen, Silezië en Pommern en hun vaderland en had niets tegen de roef van *Stalin* in te brengen. De Polen,

Uitwijzing

In oktober 1945 begon de uitwijzing van de Duitsers door de Polen. Op 29 oktober 1945 werden wij met een vrachtauto naar Osterode in de buurt van het treinstation gebracht. Met ons kwamen nog veel andere Duitsers daar aan. Op de boerderij voor een graanzolder brachten wij de nacht in de openlucht op de kinderhoofdjes (plaveisel). De volgende morgen stierf daar mijn grootvader, die wij, zonder hem te kunnen begraven, moesten laten liggen want de trein, die uitsluitend uit veewagons bestond, stond al klaar voor ons transport naar het Westen. Van Raineck waren wij in oktober 1944 vertrokken met vijf personen. Opa was nu al de vierde die het niet overleefde. Was ik nu de volgende?

Wat wij mochten meenemen was aan een streng reglement onderworpen: alleen dat wat wij aan ons lichaam dragen konden. Dus had een ieder meervoudig ondergoed en waar mogelijk twee overhemden aan. Onze handbagage voor vier personen bestond uit een grote jampot, die slechts het laatste bezit bevatte (bijv. messen, vorken).

In een vermoeiende tiendaagse tour bereikten we na voortdurende en vaak lange haltes het sterk verwoeste Berlijn. Deze treinreis is nog goed in mijn gedachten als een verschrikkelijke herinnering. Diverse oudere mensen stierven tijdens deze foltering in de koude en zonder verzorging. Dan opende men de wagondeur en wierpen de lijken in het open veld. Erg waren ook de overvallen, wanneer rondstruinende Polen ons nog wilden beroven, ofschoon er toch niets meer te halen was. Vanuit Berlijn ging de reis via Rostock naar het 16 kilometer oostelijk daarvan gelegen Sanitz, waar wij bij een familie werden ingekwartierd.

Bij een langere stop verwijderden zich de vrouwen vaak kilometers ver van de trein om op de velden naar eetbare dingen (bijv. koolrapen) te zoeken, want wij werden noch met eten noch met drinken verzorgd. Onvergetelijk is voor mij de volgende situatie: enige vrouwen hadden zich zo ver van de trein verwijderd dat men hen niet meer kon zien. Plotseling zette de trein zich in beweging zonder een elke waarschuwing. De vrouwen kwamen niet op tijd terug. Nu was de nood voor de familie in de veewagon groot. Zouden ze hun achtergebleven vrouwen ooit weerzien? Wat zou men nu kunnen doen? Ik herinner mij dat het Onze Vader werd gebeden. We waren al diverse dagen in Sanitz toen we hoorden dat de vermisten met een latere trein waren meegekomen. God zij gedankt!

Onvrijwillig eindstation Föhr

In Sanitz hoorden we dat mijn neef Waldemar (*25. Maart 1925), die als soldaat gewond was geraakt, na zijn verblijf in de ziekenboeg in Bark, een klein dorp in de buurt van Bad Segeberg (Sleeswijk-Holstein) bij een boer was opgenomen.

zo zei hij, zou men daarvoor in hun westen met de Duitse gebieden tot aan de Oder schadeloos kunnen stellen. Negen miljoen Duitsers leefden in die tijd nog in de gebieden ten oosten van de Oder en Neisse. Churchill meende, dat in elk geval logistiek de 'verplanting' van de Duitsers geen probleem was. 'Over de morele kant zal ik mij met mijn eigen land intensief mee moeten bezighouden' (Bron: vlucht en deportatie, GEO Nr. 11, november 2004, bladzijde 102-104).

Dat was weer een keer een goed bericht. In het kader van het samen bijeenkomen van de familie deed de mogelijkheid zich voor om de Russische zone te verlaten. Al spoedig werd er een trein gereed gezet die behalve ons nog veel gezinnen westwaarts wilde transporteren. Het was evenwel niet Bad Segeberg, waar we aankwamen, maar we bevonden ons uiteindelijk aan de Noordzeekust. In de buurt van Lübeck was een tussenstop. Allen moesten de trein verlaten en zich in de halfronde golfplaatbarakken, de zo genoemde netenhutten, een grondige beurt om te ontluizen ondergaan. Dik onder het witte poeder mochten we weer de trein instappen, die nu richting Niebüll dampte. Waar ook deze onbekende plaats ook mocht liggen! Daar aangekomen hoorde men: ‘Allen overstappen op het lokale spoor!’ Wat was dat voor een opwinding! Zonder te weten waar we nu heengingen, volgden we allen het overstapbevel op. Na een korte tijd hadden we Dagebüll bereikt. Maar dat was nog steeds niet het doel van de reis want nu luidde het bevel: ‘Allen overstappen, zo dadelijk gaat het verder per schip!’ En dat met ons als landrotten! In alle haast werd ook dit bevel opgevolgd want niemand wilde ergens achterblijven. Toen het schip al van de pier was weggevoerd en zich op de Noordzee richting Föhr voer, ontdekten we dat we de emmer met jam met het laatste bezit bij het lokale spoor hadden vergeten. Op 24 (of 25) januari 1946 bereikten we Wyk auf Föhr: we bezaten slechts dat wat we aan ons lichaam droegen maar toch hadden we ons leven gered.

In Wyk werden we aan het zuid strand bij een al heel oud echtpaar ingekwartierd. Ze waren bezitter van een groot koloniaal warenhuis in de Osterstraße.

Behalve wij waren hier al andere vluchtelingen gezinnen ondergebracht, zodat voor ons slechts nog een kleine bergkamer onder het dak overbleef. Het had geen ramen maar daarvoor een dakraam. Het weinige invallende licht liet ons wel zien of het dag of nacht was. De meest markante herinnering uit deze tijd voor mij was de niet ophoudende honger. In het begin werd er voor de vluchtelingen in het Kurhaus soep gemaakt. Deze aanduiding was bijna overdreven, want we konden van geluk spreken, wanneer we in onze soeplepel een stukje aardappel ontdekten, van vet maar te zwijgen.

Mijn tante zei soms lachend: ‘Twee ogen kijken in de soep en één oog kijkt eruit’. Met het ene oog wat eruit keek was het kleine vet oog in de soep bedoeld. Na de lange terugweg was de soep al weer vergeten en de maag meldde zich opnieuw.

In Wyk begon voor mij na lange tijd ook weer het schoolonderricht. Om mij in te delen voor de juiste klas moest ik een tekst lezen. Na meer dan een jaar ‘dwangvakantie’ viel deze tekst niet zo overtuigend uit en zo moest ik als

negenjarige nog een keer met de eerste klas doorstarten. Deze stap terug kon ik later toch weer goedmaken.

Sinds februari 1945 gold ik als wees. Mijn moeder was gedeporteerd. Het laatste bericht van mijn vader was alweer een jaar terug. Dus werd het vermoeden dat vader in de oorlog was omgekomen alleen maar sterker. Maar dan gebeurde er iets ongelooflijks. Mijn tante ontving van een ver familielid uit Bochum een buitengewone brief. Hoe dat zo kwam, zie ik als een wonder.

Na het einde van de oorlog kwam mijn vader in Franse gevangenschap en hij wist niets van het noodlot van zijn gezin. Het werd aan de gevangenen toegestaan om één keer in de maand een brief naar Duitsland te schrijven. Daarvoor was een blad papier beschikbaar wat op een formulier leek met een paar voorgedrukte zinnen. De inhoud werd steeds gecontroleerd. Omdat bijna al onze familie in Oost Pruisen woonde, schreef mijn vader weer daarheen. Maar toen hij nooit een antwoord ontving en ook niet wist waar wij ons intussen bevonden, stopte hij met schrijven. Wat moet dat voor een gevoel geweest zijn om van niemand wat te horen! Er waren voor hem twee vermoedens over het verblijf van zijn gezin: Of ze waren in Oost Pruisen door het Rode Leger omgekomen of ze konden nog tijdig vluchten en bevonden zich ergens in het Westen. Maar waar zouden zijn geliefden zijn als dat klopte?

Op een nacht had vader in het kamp een droom: hij ontmoette in de droom een verre oom, die al enkele jaren vóór de oorlog in Rheinland woonde. Ze hadden elkaar jaren niet gezien en toen ze na elkaar gezien te hebben, afscheid namen, nodigde de oom mijn vader uit met de woorden: '*Hermann*, bezoek mij toch een keer!' Mijn vader zegde hem dat in de droom toe en stelde nog een beslissende vraag: 'Maar waar woon je dan? Ik heb je adres toch niet'. De verre oom verklaarde hem duidelijk: 'Bochum, Dorstener Straße 134a'.

Toen werd mijn vader wakker, deed een licht aan in de nacht en schreef het zo even in de droom gehoorde adres op. De wakker geworden kameraden in de slaapzaal vertelde hij het wonderlijke verhaal van de droom. Ze lachten hem uit omdat hij de droom serieus nam en zelfs verzekerde hij, dat hij meteen de volgende dag daarheen zou schrijven. Wat een verrassing! Spoedig kwam er een brief als antwoord, wat het gedroomde adres exact bevestigde. Via deze verre oom kwam het contact naar mijn tante *Lina* naar Wyk auf Föhr tot stand. Nu hoorde mijn vader verschrikkelijke dingen: Bijna de hele familie was omgekomen. Slechts de kleine *Werner* was overgebleven... Bij al het moeilijke om te verwerken was er toch ook nog vreugde. De jongste van allen leefde nog.

Het bericht dat mijn vader nog leefde maakte me overgelukkig. Ik weet vandaag nog dat ik van vreugde gehuppeld heb. Ik kon het eerste helemaal niet bevatten dat ik geen wees meer was, maar een vader had. Na alle ellende een vreugde boodschap: Ik ben niet de enige overlevende. Ik heb een vader, bij wie ik hoor. Nu had mijn leven een ongekend keerpunt gekregen Er was weer perspectief.

Toen vader in de lente van 1947 uit Franse gevangenschap werd ontslagen, luidde zijn bestemmingsadres Gut Wensin (gemeente Bad Segeberg). Zijn oudere broer *Fritz* was het gelukt om met paard en wagen van Oost Pruisen tot deze plaats in Sleeswijk Holstein te vluchten. Kort daarop kwam hij naar Föhr om mij af te halen. Klaarblijkelijk wisten we niet precies wanneer hij zou komen anders zou ik al uren van te voren bij de aanlegplaats voor de schepen zijn geweest. Onvergetelijk is voor mij onze eerste ontmoeting in het trappenhuis. Ik liep juist ‘toevallig’ naar boven, toen vader mij aansprak, zonder mij toch te herkennen: ‘Zeg eens, woont hier mevrouw Rick?’ Ik had hem meteen herkend, maar ging niet in op zijn vraag maar vroeg hem in het plat Duits: ‘Papa, kennst mi nich?’ Zo lang hadden we elkaar niet gezien dat hij mij niet meer herkende. Welk een onbeschrijfelijke vreugde, na zo’n lange scheiding, door een liefhebbende vader te worden omarmd.

.....

Terwijl ik deze tekst heel lang na al deze gebeurtenissen opschrijf, word ik me er weer heel bewust van dat ik vaak in doodsgevaar ben geweest – en God heeft me bewaard en beschermd. Ik verwonder me en dank mijn Heer voor al Zijn bewaring en leiding en dat Hij mij overal door heen gedragen heeft. Het derde vers van ‘Lobe den Herrn’ ontroert me altijd weer ten diepste en ik kan van ganser harte meezingen:

*‘Loof de Heer,
Die kunstig en knap jou bereid heeft,
Die jou gezondheid geeft,
jou vriendelijk heeft geleid,
in hoeveel nood
heeft niet de genadige God
Zijn vleugels over jou uitgebreid’.*

De terugkeer van mijn vader was het grootste geschenk na al de verschrikkelijke oorlogsgebeurtenissen. Hij is nog een keer getrouwd zodat ik weer een thuis had. Aan mijn vader en de mij zeer sympathieke stiefmoeder heb ik het te danken dat ik een goede opleiding kreeg. Het verder verloop van mijn leven heb ik in het boek ‘Vragen die steeds weer gesteld worden’¹⁶ geschilderd, zodat ik mijn verhaal hier op deze plaats beëindig.

¹⁶ Werner Git: *Fragen, die immer wieder gestellt werden*, CLV Bielefeld, 20e oplage 2005, bladzijde 177-188

Een sprong in het jaar 1990

Op een dag kreeg ik telefoon van een tot dan toe onbekend man. Hij verklaarde mij, dat hij in de Sovjet-Unie geboren was en ook daar gestudeerd had. Hij is toch Duitser en beheerst de Russische taal in woord en geschrift. Zijn vraag: 'Ik heb enkele boeken van u gelezen. Zou u zich kunnen voorstellen, dat u met mij naar de voormalige Sovjet-Unie reist om daar lezingen te houden? Ik zal de vertaling in het Russisch op mij nemen'. Ik vroeg hem om bedenktijd. In de dagen die daarop volgden kwam bij mij steeds weer de gedachte: Kan ik naar een land reizen, met wiens bewoners ik zulke verschrikkelijk jeugdervaringen verbind? Uiteindelijk overwonnen de gedachten van de Heer Jezus, tot Wie ik mij in 1972 bekeerd had. In het Onze Vader leert Hij ons: 'En vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars hebben vergeven' (Mattheüs 6:12). De Heer Jezus heeft ons ook opgedragen: 'Hebt uw vijanden lief!' We hebben in Oost Pruisen de Russen als vijanden meegemaakt. Door hen heb ik mijn moeder en broer verloren. En nu komt bij de bereidheid tot vergeving ook nog het gebod van liefde voor vijanden. Welk een spanning in mijn hart. In het zendingsbevel in Markus 16:15 sluit de Heer Jezus geen volk op de aarde uit want Hij zegt uitdrukkelijk: 'Gaat heen in de hele wereld en predikt het evangelie aan de hele schepping!' Kon ik op deze roep nog NEE zeggen?

Bij het volgende telefoongesprek stemde ik toe. Dus ging de eerste reis naar Moskou, waar wij in mei 1991 tien dagen lang op verschillende plaatsen (bijv. Pedagogische hogeschool, beroepsscholen, ziekenhuizen, een fabriek en ook een kazerne) het evangelie doorgaven. God schonk vele open harten voor het woord en verbazingwekkend velen waren bereid om de Heer Jezus persoonlijk aan te nemen. Wie is deze man, met wie God mij had samengebracht? Het is Dr. *Harry Tröster*, die in zijn dagelijks leven tot 2004 bij Daimler/Chrysler in de ontwikkeling werkzaam was. Intussen hebben wij bijna jaarlijks een zendingsreis naar het Oosten ondernomen. Onze wegen brachten ons meerdere keren naar Moskou maar ook twee keer naar Kazachstan en Kirgizië, naar Wit-Rusland, meerdere keren naar het (vandaag Russische) noordelijke oost Pruisen en ook naar Polen. We hebben bij alle reizen vele beminnelijke mensen leren kennen. Over al deze juist in de voormalige Sovjet-Unie belevenissen te schrijven, zou meerdere boeken vullen. Vandaag zie ik al die diensten, die wij in het Oosten mochten doen, als een zegenrijke leiding van God. De volgende 14 verhalen moeten een getuigenis afleggen van het genadige handelen van God.

Sprong naar het jaar 2005

In mei 2005 waren we voor een reis met lezingen in Polen¹⁷, die op uitnodiging van *Zbyszek Kolak* (Osterode) tot stand kwam. Hij had een toer samengesteld, die ons naar Posen, Elbing, Osterode, Danzig en Marienburg bracht. Ik had de wens geuit om Peterswalde (Pools *Pietrzwald*) nog een keer te zien, want van ons hotel in Osterode (Pools *Ostroda*) uit waren het tot daar naar toe ongeveer 20 kilometer. Ik noem dit dorp de verdrietigste plaats van mijn leven (zie bladzijde 64 tot 69). Het zijn de ergste herinneringen van mijn kindheid, die ik met deze plaats in het vroegere Zuidoost Pruisen verbind:

Boerderij in Peterswalde, waar wij tot de deportatie woonden. Links woonhuis, rechts stal (mei 2005).

Intocht van het Rode Leger, deportatie van mijn moeder, uitwijzing met een volledig onbekend doel. Nooit daarvoor wist ik wat oorlog betekende. In 1945 werd ik op deze plaats ooggetuige van heel dichtbij, welke brutaliteit en wreedheid een oorlog ontketent.

Op zondag, 22 mei 2005, hield ik de prediking in de Baptistenkerk van Osterode. 's Middags gingen wij met de auto van *Henryk Mach* op weg naar Peterswalde. Zou ik nog wel iets kunnen herkennen? Zestig jaren zijn werkelijk een lange tijd! We reden eerst langs de dorpsstraat om een overzicht te behouden. Op de terugweg viel mij meteen een oude boerderij op. Het uit rode stenen gebouwde woonhuis aan de straat kon ik zonder moeite als dat huis identificeren, waarin wij tot de uitwijzing woonden. Toen ik de hoeve aan alle kanten begon te fotograferen, kwam ook tegelijk een oudere man¹⁸ uit het huis om te zien waarom we juist zijn huis met zo'n interesse bekeken. Met *Henryk Mach* als tolk konden we alles snel uitleggen. Ik vertelde hem dat wij tot oktober 1945 in dit huis hadden gewoond en dat in de zomer van 1945 een Poolse met meerdere kinderen uit Oost Polen hier introk. Deze kinderen waren in die tijd mijn speelkameraden, van wie ik als kind oom heel snel zoveel Pools leerde, dat wij met elkaar konden spelen. Nu vertelde hij verder:

¹⁷ Reis van 17 tot 27 mei 2005. Reisgenoten: *Marion Gitt*, *Gunda* en *Gerhard Perteck*. Vertaler van alle lezingen aan de universiteiten Posen, Elbing en Danzig als ook in de gemeentes van alle vijf bezochte steden was *Henryk Mach* uit Bielsko-Biala (Zuid Polen).

¹⁸ *Henryk Wozniak* (*1931), *Pietrzwald* Nr. 8.

foto

Vóór het woonhuis van Henryk Wozniak in Peterswalde. Van links naar rechts: vertaler Henryk Mach, Gunda Perteck, Henryk Wozniak, Werner en Marion Git (mei 2005)

‘Er waren drie zonen en twee dochters, met één van hen ben ik getrouwd. We hadden een goed huwelijk maar helaas is mijn vrouw drie jaar geleden <300 meter verder getrokken> (en daarmee bedoelde hij het dichtbij gelegen kerkhof)’. Ik vroeg naar zijn schoonmoeder, die ik als een hele corpulente vrouw in herinnering heb. ‘O ja’, stemde hij toe en wees met uitgestrekte armen op haar omvang: ‘taka maszyna’ (uitgesproken: tacka maschinna) – en bedoelde daarmee, ze was ‘zo’n machine’. Nu was er niet meer de geringste twijfel: Ik had het juiste huis gevonden. Hij woont hier heel alleen op deze boerderij, die vanwege zijn ouderdom niet meer in bedrijf is. Toen wij afscheid namen van deze vriendelijke man, gaven we hem drie christelijke boeken in het Pools.

De dorpsplaats, waaruit in die tijd de wegvoering van alle arbeidsgeschikte vrouwen door de Russen plaatsvond, is er niet meer omdat intussen daar huizen zijn gebouwd. Maar die weg waarop de deportatie begon, bestaat vandaag nog steeds want hij voert naar het volgende dorp. Deze weg nodigt vele uit voor een meiwandeling, want de bloeiende bomen aan de rand van de weg zorgen voor schaduw en de aangrenzende koolzaad en korenvelden verbreiden een aangename lentelucht. Hoe geheel anders werkte dat op mij – ik ondervond dat alles al uiterst beklemmend. Van hieruit begon in februari 1945 in de sneeuw en ijskou de lijdens tijd van mijn moeder. Het was voor haar het begin van de straat van de dood. Van de huidige Poolse dorpsbewoners, die pas later het dorp in bezit namen, was niemand ooggetuige daarvan, was er toen gebeurde en wat uit mijn herinnering niet uitgewist zal worden.

Op de avond van dezelfde dag hadden we een lezing in kasteel Osterode. Aan het eind kwam een man tot Christus, die in jonge jaren ook met veel leed geconfronteerd was. Hij vertelde van vier verschillende door de Nazi’s gebouwde concentratiekampen waarin hij tijdens de oorlog hard moest werken. Hij toonde mij een diep litteken aan zijn been, die uit die tijd stamde. Merkwaaardig: Juist een Duitser gebruikte God, om hem tot Christus te leiden.

De volgende morgen hadden we een radio interview bij de regionale zender van Osterode ‘Radio Mazurky’. De verslaggever zei tegen mijn vertaler, dat hij

nog nooit in zo'n korte tijd over de afkomst van het leven en over het leven na de dood gehoord heeft. Daarna wilde ik nog een keer het treinstation zien van Osterode, dat station, van waaruit wij in oktober 1945 naar het Westen werden uitgewezen. Van hieruit startten we onze odyssee naar een totaal onbekende toekomst. Nu stond ik voor de eerste keer na zestig jaar weer op deze noodlottige plaats, waar toen niemand meer hoop had. Nu ondervond ik de terugkeer naar deze plaats als een kringloop, die zich hier scheen te sluiten. De 60 jaar daartussen liepen voor mij als een film in versnelde weergave af. Wat was er toch intussen alles gebeurd: schoolopleiding, studie, stichten van een gezin, beroep en geloof in de Heer Jezus Christus. God had een nieuwe weg voor mij en mij bovendien eeuwige hoop geschonken. Hoe merkwaardig dat alles geleid is. Nu was ik uitgenodigd om juist naar Osterode te komen. Het ging er om, om de mensen, die nu hier leven en die ook door God geliefd zijn, de goede boodschap van het evangelie te brengen. Wie begrijpt de wegen van God? Hoe groot is toch onze God!

2.2 De 'hardhorende' professor uit Moskou

In mei 1991¹⁹ ondernamen we onze eerste zendingsreis naar de voormalige Sovjet-Unie en wel naar de metropool Moskou. Vanwege de in die tijd moeilijke Voorwaarden om het land in te komen hadden we een officiële reden nodig voor de reis. Nu was er creativiteit nodig. Het kwam goed voor ons uit dat mijn vertaler Dr. *Harry Tröster* zich voor een groep mensen met een dwarslaesie in Moskou en probeerde om hen op alle mogelijke manieren te ondersteunen. Dus had hij 23 rolstoelen kunnen regelen, die zonder kosten in een Aeroflot vliegtuig mee konden worden genomen. Als tegenprestatie ontvingen wij een uitnodiging voor een 'Internationale Autorally voor mensen met een dwarslaesie', dat in die tijd in Moskou plaatsvond. Behalve mijn vertaler en mij bestond ons team uit tien andere personen, in het bijzonder jonge mensen uit onze gemeente in Braunschweig. *Dietrich Müller*, *Karl Schumann* en ik waren als sportadviseurs, de jonge mensen als begeleiders en *Harry* de leider van het team gedeclareerd. Het enige wat we hebben meegemaakt van de Rally is dat er enige mensen met een dwarslaesie door Moskou moesten rijden om naar de lezingen te komen.

We bleven ongeveer tien dagen in Moskou en waren door de onverwachte openheid voor het evangelie volkomen verrast. Mijn tot verschillende thema's uitgewerkte manuscripten, die ik bij me had, waren hier helemaal niet op zijn plaats.

¹⁹ Een reis voor lezingen naar Moskou van 11 tot 20 mei 1991. Het was onze eerste reis naar de voormalige Sovjet-Unie. Reisgenoten: mijn Russische vertaler Dr. *Harry Tröster*, *Annerose* en *Waldemar Busse*, *Dietrich Müller*, *Karl Schumann* en uit onze gemeente *Christian Fell*, *Carsten Gitt*, *Hartmut Lack*, *Anna Martens*, *Youri* en *Dagmar Wall*, *Heike Wang*

Ze zouden noch het hoofd noch het hart van de luisteraars hebben bereikt, want er waren overwegend mensen, die op grond van hun atheïstische opvoeding nog nooit iets van het evangelie hadden gehoord. Nog nooit heb ik de gelijkenis van het grote avondmaal (Lukas 154:16-24) zo zeer gewaardeerd als in die dagen. Deze tekst vond ik precies op maat gesneden voor onze situatie. Mensen, die hoogstpersoonlijk door God Zelf uitgenodigd waren voor de hemel, wezen zijn aanbod af. We waren in ziekenhuizen, beroepsscholen, universiteiten, in de bibliotheek van een grote autofabrikant, en wij spraken voor mensen in een rolstoel en in huishuizen. Welk een kostbaar, zuiver evangelie hadden we toch in de vorm van deze gelijkenis. ‘We zijn naar u toe gekomen omdat God nog plaatsen in de hemel vrij heeft’, zei ik steeds tegen de luisteraars. ‘Kom, neem de Heer Jezus aan, de Zoon van God, en u zult op een keer bij het grote feest erbij zijn’. Dat begrepen de mensen en na de oproep voor een beslissing gingen overal de handen omhoog. Omdat we veel Bijbels en evangelische lectuur bij ons hadden, kreeg een ieder een portie aan geestelijke verzorging mee voor hun levensweg. Aan het einde van elke dag van onze activiteiten waren we moe en uitgeput maar de vreugde was groot over dat wat God in de mensen had bewerkt.

We werden voortdurend door *Anatoli Rogow*, een professor aan de universiteit, die *Harry* nog uit zijn studietijd kende, begeleid. In Moskou hoorde hij in die dagen meerdere malen het evangelie en bij de vele autoritten dwars door Moskou hadden we zeer levendige gesprekken met hem. Eenmaal zei hij mij dat er twee Duitsers indruk op hem hadden gemaakt, namelijk Hegel en Git. Steeds hoopten we dat hij bij één van de lezingen ook een keer zijn hand zou opsteken om de Heer Jezus in zijn hart toe te laten, maar helaas tevergeefs. Voorbeelden had hij intussen zeer vele. Maar het bleef onverbiddelijk, ja hij hield zich tegenover de boodschap bijna immuun. Het evangelie hield hem wel op de één of andere manier bezig, maar het scheen hem uiteindelijk toch niet te bereiken. Zo naderde onze laatste dag en bij hem bleef alles hetzelfde.

Bleef alles werkelijk bij het oude? Al enkele weken na onze terugkeer moest hij ambtelijk in Stuttgart zijn. Dus ontmoette hij ook Harry. Hij nodigde hem uit in zijn auto plats te nemen en zij bezochten ons in Braunschweig. 's Avond nodigde we enkele jongelui van de Moskou reis uit bij ons thuis om het weerzien een beetje te vieren. De andere morgen bezochten wij de samenkomst in onze gemeente. Omdat professor *Rogow* geen Duits kende, werd alles gereduceerd op het beleven van de gemeenschap. Tijdens het middageten spraken we over Zacheüs. Nieuwsgierig luisterde hij en lette geconcentreerd op dat wat Harry vertaalde. Hij legde zijn mes en vork aan de kant om geen woord te hoeven missen. In dit ogenblik merkte ik: Nu raakt God zijn hart aan. Dus vroeg ik hem meteen of hij zich wilde bekeren. Het duidelijke antwoord kwam: JA! Na het intussen bijna koud geworden eten konden we hem de weg naar de Heer Jezus wijzen en samen bidden. Wat in Moskou niet mogelijk was, vond plaats in onze woonkamer. Pas nu kwam de reddende boodschap in zijn hart. Nu

was het evangelie voor hem rijp geworden. Het blijft voor ons een ondoorgroendelijk geheim, wanneer en waar de Heer Jezus een hart opent.

Bij onze volgende reis naar Moskou in mei 1993, dus twee jaar later, ontmoetten wij hem weer. Hij nodigde ons uit voor een jeugdavond in zijn gemeente en vroeg ons daarom om op vragen, die de jonge mensen bezighielden, in te gaan. Hij zei: dat hij nu zijn opdracht had gevonden: ‘De jeugd van Rusland moet voor Christus worden gewonnen, want zij zijn de toekomst van het land’.

Van links naar rechts: prof. Anatoli Rogow, Dr. Harry Tröster, Schirinai Dossowa en Werner Git, augustus 2004.

2.3 Na vijftig jaar weer in Oost Pruisen

Vijftig jaar na de vlucht en deportatie waren we voor de eerste keer weer in Oost Pruisen²⁰, en wel in het noordelijke deel, waarin ook mijn geboorteplaats Raineck lag. Tien dagen verbleven we daar om lezingen te houden. Angstig hadden we onszelf vóór het vertrek afgevraagd: hoe zou men worden opgenomen in een omgeving, die zoveel jaar militair verboden gebied was waarin niemand uit het Westen mocht komen. Maar na de instorting van de Sovjet-Unie had ook deze deur zich geopend.

In de tien dagen beleefden we twee dingen: negatieve en geweldige. De uitwerkingen van bijna vijftig jaren communisme zijn vernietigend. De steden en dorpen in een eens zo mooi land zijn geheel verwoest. De mensen verging het niet beter. Ze leefden verregaand zonder hoop en doel. *Karl Marx* had eens gezegd: ‘De praktijk is het criterium van de waarheid’. Op zijn minst heeft hij met deze zin gelijk. Wie aanschouwelijk onderwijs over de praktische uitwerkingen van het communisme zoekt, die vindt daar genoeg voorbeelden. Hoe zouden deze mensen, die nu hier wonen, op het evangelie reageren? Ons eerste doel was Palmnicken.

²⁰ Eerste reis voor lezingen naar Oost Pruisen van 7 tot 15 mei 1994. Reisgenoten: Dr. *Harry Tröster*, *Waldemar* en *Annerose Busse*, *Klaus* en *Karin Freudenthal*, *Marion Gitt*, *Dietrich* en *Dorle Müller*, *Ewald*

1. Palmnicken: Palmnicken is een eertijds wonderschoon kuuroord aan de Samland kust van de Oostzee, wereldbekend door zijn rijke barnsteenvoorkomen.

In het Russisch heet barnsteen 'jantar', en daarvan is ook de huidige plaatsnaam afgeleid. 94% van de barnsteenproductie van de wereld komt hier vandaan. We kwamen op zaterdag tegen de middag aan. Oorspronkelijk heette het dat wij voor een Bijbeluur waren uitgenodigd en ik had me een kleine huiselijke kring voorgesteld. Wie naar Rusland reist om te evangeliseren, moet weten dat hij altijd met een slechte organisatie geconfronteerd wordt. Zo verging het ook ons in Jantarny. Toen we daar aankwamen, leek het er op alsof niemand ons verwachtte. Het was een mooie zonnige dag en wij doodden de tijd op het plantsoen voor de bioscoop. Eerst gebeurde er niets totdat geleidelijk aan enkele mensen uit het dorp opdoken. Eerst enkelingen, daarna meerdere, uiteindelijk waren er ongeveer vijftig. Ze gingen allen doelbewust in de bioscoopzaal.

Werd daar een film vertoond? Nieuwsgierig gingen ook wij naar binnen. Kort daarna werd het ons duidelijk dat we ons in onze eigen manifestatie bevonden. Een verantwoordelijke konden wij nog altijd niet ontdekken, maar de mensen schenen wat bijzonders te verwachten. Het was een bont, samengeraapt gezelschap. De meesten van hen schenen ongelovig te zijn. Volgens afspraak met Harry zagen we: het gebod van het uur was evangelisatie. Er was dus niet een Bijbeluur voor gelovigen, zoals wij oorspronkelijk hadden aangenomen. Wie naar Rusland gaat, moet vaak bliksemsnel reageren, anticiperen, gedachten omschakelen, plannings omverwerpen. We besloten snel om een begrijpelijke evangelische boodschap door te geven. Het verbazingwekkende: "Van de vijftig mensen bekeerden zich aan het einde twintig personen tot de Heer Jezus. Dat was voor ons een groot wonder.

2. Paleis van het treinstation: Het eigenlijke doel van onze reis was toch de evangelisatieweek in de stad Königsberg (Russisch: *Kaliningrad*). De enige metropool in Oost Pruisen en ook de andere plaatsen zijn bijna volledige Russisch geworden. Er is nauwelijks nog een Duits spoor te vinden en waar er aan gebouwen Duitse inscripties waren, heeft men deze weggedaan. Hier zouden dus de lezingen plaatsvinden. We waren al heel erg gespannen.

Het paleis van het treinstation, een vakbondshuis in de buurt van het voormalige zuidelijke treinstation, was de plaats voor de lezingen. Toen wij op de eerste

avond pas kort voor het begin naar de plaats van de lezing, stelde de bijna lege grote parkeerplaats ons. Zou niemand komen? Zouden we in een zaal tegen lege stoelen prediken? Maar daarna waren we verrast over de grote mensenmenigte, die binnen al plaatsgenomen had. Bijna alleen waren met openbaar vervoer gekomen of hadden een lange voettocht achter de rug. Na de prediking nodigden we allen uit om op het podium te komen, die de Heer Jezus wilden aannemen. Elke avond was het een imposante groep, die daar verscheen, zodat Harry en ik op een bank moesten gaan staan om door allen goed gezien en gehoord te worden.

Iets onvergetelijks beleefden we op de laatste avond. We vroegen aan al diegenen die in de afgelopen dagen een beslissing hadden genomen voor Christus om even op het podium te komen. Het was ontroerend: Eerst kwamen er een paar, daarna steeds meer, zo lang totdat het podium tot aan achteren toe helemaal vol was. Vele hadden tranen in hun ogen omdat ze van verlorenheid tot het eeuwige leven waren overgegaan.

We beleefden een soort van danken, zoals we dat in ons land helemaal niet kennen. Zo kregen we een bos rozen als geschenk. Een kostbaarheid, wanneer men bedenkt, dat één roos omgerekend 2,50 euro (vroeger 5 gulden) kostte. En drie rozen, dat beantwoordde aan 7,50 euro of 15.000 Roebel (volgens de toenmalige koers). Dat was altijd nog ongeveer tien procent van een gemiddeld maandloon! Anderen brachten opnieuw zelf gemaakte gedichten, die ze voordroegen op het podium als Dank ten opzichte van God. Ze waren verheugd dat ze in deze dagen de Heer Jezus als hun Redder hadden leren kennen. Dat alles had een diepe indruk op ons gemaakt en we waren blij dat we deze reis hadden gemaakt.

3. Universiteit: De daarop volgende dagen waren er ook enkele lezingen aan de universiteit van Königsberg gepland. Na een lezing aan het wiskundig instituut stond een professor tijdens de discussies op en zei: ‘U hebt ons vandaag veel wat vakkennis betreft interessante dingen gezegd, maar wat u over God hebt gezegd, dat heeft een sterkere indruk op mij gemaakt’. Ik weet niet, of wij een vergelijkbare situatie aan een Duitse hogeschool ons kunnen voorstellen: Een professor staat voor de samengekomen collegezaal op – voor studenten, assistenten en collega’s – en verkondigt zijn grotere interesse voor het geloof – dan voor vakvragen. Overigens: in de collegezaal hing een groot portret van één van de aanzienlijkste Duitse wiskundigen, David Hilbert²¹ (1862/1943). Daaronder stond in groot Duits antiek schrift zijn veel geciteerde zin: ‘Wij moeten weten. We zullen weten’.

²¹ *David Hilbert*, in Königsberg geboren, was vanaf 1892 professor in Königsberg en van 1895-1930 in Göttingen. Hij beweerde dat in de wiskunde alles te bewijzen was. Wat nog niet te bewijzen was zou met aanvullende inzet op een dag bewezen worden. Het was bijna een revolutie in de wiskunde, toen de Oostenrijkse wiskundige *Karl Gödel* (1906-1978) met behulp van zijn ontdekte methode bewees, dat niet alle ware uitspraken niet konden worden bewezen (stelling van onvolledigheid van Gödel, 1931).

Verwijzing: Later waren we nog drie keer in het noorden van Oost Pruisen en hebben steeds weer – zoals de nog volgende afzonderlijke verhalen tonen – Gods genadige handelen ervaren. Deze overweldigende openheid tegenover het evangelie hebben we bij de vervolgreizen beslist niet meer zo meegemaakt.

2.4 Van professor in het Atheïsme tot radiozending

Het was in mei 1992²², toen wij onderweg waren naar Karaganda²³ in Kazachstan voor lezingen. In de overvolle collegezaal van de universiteit zijn duidelijk mensen uit allerlei volken van de voormalige Sovjet republieken. Ik zie heel verschillende vormen van ogen, ook spleetogen – dat moeten Kazakken, Kirgiziërs, Tartaren, Oezbeken of ook Russen zijn.

In mijn lezing: ‘Waarom zijn er sterren?’ geef ik talrijke astronomische details. In het tweede deel ga ik op Hem in²⁴, Die de sterren geschapen heeft: de Heer Jezus Christus. De Schepper is ook de Redder. Het is de Man van Golgotha, Die voor ons aan het kruis stierf om zondevergeving mogelijk te maken. Aan het einde van de lezing vraag ik naar de collegezaal: ‘Wie wil de boodschap van de Heer Jezus persoonlijk voor zich aannemen? Wie wil zich door de Heer Jezus laten redden?’ Ik kan het nauwelijks bevatten: Verbazend veel mensen staan op. Het zijn ongeveer de helft van alle aanwezigen. Na een

²² Lezingenreis van 5 tot 18 mei 1992 naar Kazachstan (Karaganda en Saran; 6 tot 9 mei) en Moskou (10 tot 18 mei). Reisgenoten: Dr. *Harry Tröster*, *Irene Tröster*, *Dietrich Müller*, *Youri Wall*.

²³ Karaganda (Russisch), Karaghandy (Kazaks) betekent in de Kazakse taal ‘zwart gat’ en wijst daarmee op de steenkolen bergbouw. Karaganda is met 573.000 inwoners de tweede grote stad van Kazachstan. Kazachstan heeft een oppervlakte van 2,7 miljoen km² en is daarmee 7,5 zo groot als Duitsland, maar met 17 miljoen beantwoordt het inwonersaantal slechts diegenen uit de voormalige DDR. Het wereldberoemde ruimtevaartcentrum Baikonoeer behoort regionaal bij het gebied van Karaganda.

²⁴ Volgens Johannes 1:1-3 is de Heer Jezus de Schepper van alle dingen. Ook in Koloose 1:16-17 wordt de Heer Jezus als de Schepper voorgesteld. ‘Want in Hem (de Heer Jezus) zijn alle dingen geschapen, in de hemelen en op de aarde, de zichtbare en de onzichtbare, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten: alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen. En Hij is vóór alle dingen en alle dingen bestaan samen in Hem’.

Werbeplakat

afsluitend gebed beloof ik aan allen meerdere evangelische boeken en een Bijbel. Vele handen worden naar ons uitgestoken om het beloofde geschenk in ontvangst te nemen. Snel vormt zich een rij van studenten, die een handtekening van de auteur willen hebben.

Wanneer wij terugvliegen van zulke reizen, vraag ik me vaak af, hoe het gehoorde op de mensen naderhand nog zal inwerken? Is dan alles snel vervlogen of is er blijvende vrucht? Nooit zal er een statistiek daarvan zijn. Dat alles weet werkelijk slechts de Heer, Die ons in Zijn dienst heeft gesteld.

Twee jaar later zijn we weer in Karaganda en er is weer een lezing aan dezelfde universiteit gepland. Zoals het in het land gebruikelijk is, zoeken we eerst de rector op, die ons ontvangt voor een kort gesprek als welkom. Daarna gaan we naar de collegezaal en een professor genaamd *Pawel Kulikow* stelt ons aan de studenten als gasten uit Duitsland voor. Ik geloof mijn eigen oren niet, wanneer ik zijn inleidende woorden hoor:

‘Ik begroet de Duitse wetenschapper professor *Gitt*, zijn vertaler Dr. *Tröster* en de meegekomen begeleiding. Twee jaar geleden was hij al hier en heeft een lezing gehouden over de adembenemende grootte en veelvoud van de sterren. Ik zat toen midden tussen de studenten en wachtte op datgene, wat deze man uit Duitsland ons wel te zeggen zou hebben. Wat er in deze collegezaal nog nooit gebeurd is: Met vriendelijke maar met vastbesloten stem nodigde hij ons uit om een beslissing voor Christus te nemen. Als teken van de aanneming stonden toen vele studenten op. Ik wist helemaal niet wat er met mij gebeurde. Plotseling stond ik ook op hoewel ik helemaal niet begreep wat ik deed. Het was een merkwaardige kracht, die me bijna omver schoof. Ik had ook de boeken meegenomen die toen geschonken werden. En begreep pas later wat hij met dit opstaan van plan was: Ik heb voor Christus een beslissing genomen. U kent mij. Ik onderwees vele jaren het vak ‘Atheïsme’²⁵ op deze universiteit. Nu ben ik Christen. Jullie krijgen vandaag ook de kans voor zo’n beslissing. Doe het!’

²⁵ Van Chroetsjov (1894-1971) werd in het begin van de 60-er jaren in de Sovjet-Unie het vak ‘Grondslagen van het wetenschappelijk Atheïsme’ tot een verplicht vak voor studenten van alle vakrichtingen ingevoerd. Het zou de atheïstische opvoeding van de jeugd dienen. Vermoedde men, dat een examenkandidaat een Christen was, dan werd er in het examen niet over de doorgegeven kennis over het Atheïsme ondervraagd maar hij werd veelmeer met hart en ziel getest of hij daadwerkelijk van het Atheïsme overtuigd was. Was dit niet het geval, dan was hij automatisch voor het hele examen gezakt.

God had iemand overwonnen, die een overtuigde godloochenaar²⁶ was en jarenlang de studenten met wetenschappelijke argumenten bijgebracht had, dat er geen God is. Ik werd me ervan bewust hoe verreikend toch Gods Redderliefde is. Hier geldt wat ons de Heer Jezus in Lukas 18:27 zegt: ‘De dingen die onmogelijk zijn bij de mensen, zijn mogelijk bij God’.

²⁶ Ook de vrouw van Kulikow was Atheïste. Ze was eerst fel tegen de beslissing van haar man. Pas later kwam ze ook tot geloof in de Heer Jezus.

We hoorden later, dat na de instorting van de Sovjet-Unie het vak: ‘Wetenschappelijk Atheïsme’ was afgeschaft. In plaats daarvan kwam het college: ‘Geschiedenis van het Atheïsme en van de godsdiensten’. Bij dit nieuwe vak waren er geen leermiddelen. Dus gebruikte hij het door mij geschreven boek: ‘En de andere religies?’, dat ook in het Russisch bestaat. Het is een door en door evangelisch doortrokken boek. Zo bedrijft deze voormalige professor voor het Atheïsme nu zending in zijn lezingen. Hij heeft later een radiostation opgericht voor Kazachstan om vele mensen in hun landstaal met het evangelie te bereiken.

2.5 De Kirgizische, die in de laatste seconde de hemel vond²⁷

Enkele jaren²⁸ geleden waren we met sommige reisgenoten naar een evangelische lezingenserie in het theater van Bishkek, de hoofdstad van Kirgizië. Op de laatste donderdagavond ging het over de vraag: ‘Hoe kom ik in de hemel?’ De lezing en alle nazorg gesprekken waren al afgelopen en de conciërge stond al met zijn sleutelbos klaar om de zaal af te sluiten. Toen kwam er in de laatste seconde een Kirgizische het podium op[en stelde opgewonden de vraag: ‘Klopt het echt, dat men zonder Jezus niet in de hemel kan komen?’ Ik bevestigde haar dat. ‘Maar wanneer ik tot Jezus kom dan zal Allah boos zijn’. Hoe kon ik deze zoekende vrouw met een Moslim achtergrond dat kort uitleggen? Ik zei: ‘Weet u, deze Allah bestaat helemaal niet. Omdat u met dit geloof bent opgevoed, hebt u van Allah gehoord, maar hij is enkel en alleen een uitvinding van mensen. In Afrika geloven veel mensen in boze geesten. Wanneer deze mensen van de Heer Jezus horen en een beslissing nemen voor Hem, verliezen ze hun angst voor hen. U hoort dan bij de Heer Jezus en komt in de hemel. Zou dat voor u niet precies zo gelden?’ - Zegt u eens, hoe kan ik deze Jezus vinden?’ - ‘U hebt de beste vraag gesteld die men überhaupt kan stellen’. Ik legde haar de weg uit naar de Heer Jezus. Altijd nog op het podium staande, baden wij samen in het intussen lege theater. Ze heeft haar leven overgegeven aan de Heer Jezus en daarmee geboekt voor de hemel.

Met het oog op de omstandigheden was dit wel het kortste bekeringsgesprek, dat ik ooit heb gevoerd. Wanneer God het hart van een mens opent, zijn er niet veel verklaringen meer nodig.

²⁷ Zie ook het christelijk dagboek ‘Leben ist mehr in 1999’ (CLV Bielefeld), overdenking van 7.2.1999. Kirgizië of ook Kyrgystan is een land van de voormalige Sovjet-Unie, ligt in Midden Azië en grenst aan Kazachstan, China, Tadzjikistan en Oezbekistan. Kirgizië heeft een oppervlakte van 198.500 km² (ongeveer half zo groot als Duitsland met 357.000 km² en heeft 4,7 miljoen inwoners (als vergelijking: Berlijn 3,4 miljoen).

²⁸ Lezingenreis naar Kazachstan (Karaganda) en Kirgizië (Biskek) van 12 tot 26v april 1993. Reisgenoten: Dr. Harry Tröster, Dietrich Müller, Annerose en Waldemar Busse).

2.6 Voor Kirgizische dichters

Onvergetelijk is voor mij die middag van 22 april 1993, toen wij naar aanleiding van een evangelische lezingenreis²⁹ in Kazachstan en Kirgizië onderweg waren. In Biskek, de hoofdstad van Kirgizië, ontvingen wij een uitnodiging om deel te nemen aan een bijeenkomst van dichters en auteurs³⁰. Ongeveer 24 mannen waren samengekomen, hoe zij dat in bepaalde tijdsintervallen altijd weer doen. Na vriendelijk woorden van begroeting door de president van deze bond stelde deze voor, dat alle deelnemers zich zouden voorstellen en daarbij hun arbeidsveld zouden beschrijven. Geleidelijk aan kwamen allen aan de beurt en ieder vertelde van zijn schriftelijke werken. De één was een meester van de lyriek, en hij sprak enthousiast over dit thema. Anderen vertelden van hun prozawerken. Daarna vertelde iemand dat hij ‘Goethe’ in het Kirgizisch had vertaald, Hij vertelde dat heel enthousiast omdat hij klaarblijkelijk vreugde bij ons Duitsers wilde losmaken. Allen hadden in de loop van de jaren grootse dingen gepresteerd,

Aan het eind van de ronde was ik aan de beurt. Ik overlegde steeds weer: Hoe kan ik deze mensen aanspreken om hen bij deze geschonken gelegenheid iets van het evangelie door te geven? Ik was me er bewust van dat de meesten een Islam achtergrond hadden. Dus begon ik met mijn eigen bezigheid als schrijver en vertelde hen als getuigenis hoe ik met schrijven was begonnen:

‘Wanneer ik aan de mooie kanten van mijn schooltijd terugdenk, komen als laatste de lessen Duits bij mij in herinnering. Liever deed ik tien wiskundesommen dan één opstel. Dat kan natuurlijk niet iedereen begrijpen maar zo was het nu eenmaal. Maar hoe is het gekomen dat toch boeken ben gaan schrijven? In mijn leven was er een ingrijpende gebeurtenis, dat een serie van veranderingen met zich meebracht. In november 1972 bekeerde ik mij na een samenkomst in het stadhuis van Braunschweig tot Jezus Christus. Ik erkende dat Hij de beste boodschap voor ons mensen heeft. Nooit weer werd er tegen de mensen zoiets goeds gezegd dan door het evangelie. Mij werd duidelijk: Slechts door Hem kunnen wij eeuwig leven ontvangen. Nu schrijf ik daarover en ik doe het zelfs met plezier. Ik wil het graag aan veel mensen doorgeven wat ik gevonden heb. Ik ben blij dat enige van mijn boeken in het Russisch vertaald zijn’. Toen zei ik verder:

‘Wat u denkt en schrijft, dat lezen de kinderen op school en de leden van uw volk. U hebt door uw schriftelijke werken een grote invloed op uw volk. Ik wil u graag een raad vanuit mijn oogpunt geven: Lees de Bijbel, en wanneer uzich op een keer bekeerd hebt, schrijf dan over dit thema, over God en over Jezus Christus. Dat is het enige wat in de eeuwigheid blijvend is. Al het andere is vergankelijk’. Ja, wanneer we zelfs 1000 boeken in ons leven zouden hebben

²⁹ Lezingenreis naar Kazachstan (Karaganda) en Kirgizië (Biskek) van 12 tot 26 april 1993.

³⁰ Zie ook Werner Git: ‘Zeit und Ewigheid’ (tijd en eeuwigheid), CLV Bielefeld, 2e oplage 2000, bladzijde 81-83

geschreven, dan zou het voor de eeuwigheid toch onbetekenend zijn. Maak eeuwigheidswaarde!’

Ik was verbaasd, hoe ingespannen allen geluisterd hebben, hoewel mijn getuigenis vanwege de vertaling zeker meer dan een half uur geduurd had. De president bedankte voor mijn bijdrage en aansluitend werden vele vragen gesteld (bijv. Wat is het verschil tussen Christendom en Islam? Is de Bijbel waar?), waarop ik uitvoerig kon antwoorden. Aan het einde van de samenkomst kreeg ieder als gastgeschenk een kleine boekenstapel, bestaande uit een Bijbel en mijn boeken die in het Russisch vertaald waren. Men nam ze graag aan en ik ben er zeker van, dat deze mensen de boeken zullen lezen, want ze zijn gewend in de omgang met het geschreven woord.

Wat zal de Heer door deze middag hebben bewerkt? Hij alleen weet het en toch werd al iets zichtbaar daarvan. De vice-president van deze dichtervereniging heeft intussen ‘Vragen, die steeds weer worden gesteld’ in het Kirgizisch vertaald. Omdat hij de specifieke Bijbelse begrippen niet kon kennen, hebben medewerkers van een Bijbelschool aansluitend nagekeken of de Bijbelse samenhangen goed waren weergegeven. Het boek werd in Duitsland gedrukt en geleverd. Toen we twee jaar later opnieuw naar Kirgizië kwamen, waren precies op tijd vele van deze boeken beschikbaar voor onze actie.

foto

Het is bijna altijd mogelijk om evangelische boeken in de cockpit en aan de stewardessen uit te delen.

2.7 Bekeerd in de lucht of op het land?

In april 1993³¹ zijn wij met een kleine groep met het vliegtuig via Moskou naar Kazachstan onderweg om daar evangelische lezingen te houden. Wij krijgen geen zitplaatsen in de buurt van elkaar en zitten her en der in het vliegtuig verspreid. Mijn plaats is in een rij van drie naast een echtpaar, dat ongeveer 30 jaar oud is.

³¹ Het is 2^e Paasdag 12 april 1993. We zitten in het vliegtuig van Frankfurt naar Moskou om aansluitend verder naar Kazachstan te vliegen. Naast mij in het vliegtuig zit het echtpaar Claudia en Matthis Schindler. Het is het begin van onze reis voor lezingen in Kazachstan (Karaganda) en de eerste naar Kirgizië (Biskek) van 12 tot 26 april 1993. Reisgenoten zijn: Dr. *Harry Tröster*, *Dietrich Müller*, *Annerose* en *Waldemar Busse*.

Zoals het al op al onze GOS vluchten een goede traditie is, willen we ook deze keer weer evangelische boeken in de Russische taal aan de bemanning van het vliegtuig geven. Harry dient aan één van de stewardessen ons verzoek in en na ruggespraak met de piloten kunnen we de cockpit binnengaan.

Deze actie blijft voor mijn burens *Claudia* en *Matthias Schindler* niet verborgen en zo komen ze, nieuwsgierig geworden, ook naar de cockpit omdat de deur wijd openstaat. Verbaasd zien ze hoe de boeken door de bemanning bereidwillig worden aangenomen en kunnen het niet begrijpen dat zoiets mogelijk is.

Weer op onze zitplaatsen aangekomen, ontwikkelt er zich een intensief gesprek met *Claudia* en *Matthias*. Ze informeren naar deze boeken en horen, dat wij vanuit ons christelijke geloof deze christelijke literatuur graag verspreiden. Ze luisteren geïnteresseerd en spoedig is er een brug van vertrouwen gebouwd. Opeens komt bij *Claudia* de vraag naar boven of ons leven vanaf het begin voorbestemd is. Ik begrijp nog niet waarom ze juist deze vraag stelt. Maar dan komt ook meteen haar grote zorg ter sprake, die *Claudia* vrijmoedig benoemt: 'Ik heb een probleem: ik kan geen kinderen krijgen. Maar we willen heel graag kinderen hebben'. Het klinkt bijna grappig als ze verder gaat: 'Kunt u mij helpen?' en ik ook evenzo spontaan als onnadenkend 'Ja' zeg. Wat heb ik daar nu eigenlijk gezegd? Ik corrigeer mezelf en verklaar hen dat ik Iemand ken, Die hier kan helpen. Het is God want geen ding is voor Hem onmogelijk.

God verhoort gebeden. We kunnen Hem daarom vragen. 'Kan ik nu voor u bidden?' - Ja!' - Ik waag het, daar in het vliegtuig, voor een kind te bidden. Wat zal God nu wel doen? Met zoemende gedachten van ongeloof in mijn hoofd. Maar wanneer God hen geen kind schenkt, zal dan de teleurstelling over deze God niet groot zijn? Had ik überhaupt zo direct en concreet om een kind mogen bidden?

Claudia grijpt weer het initiatief voor een gesprek en ze komt op Maria te spreken. Ze vraagt mij of wij door Maria tot God kunnen komen. Ik laat haar zien dat dit niet gaat. God heeft daartoe een andere weg bepaald en dat is de Heer Jezus. De Bijbel zegt ons dat wij slechts door Hem alleen tot God kunnen komen. Aan de hand van enkele Bijbelteksten (Johannes 14:6; Handelingen 4:12; Romeinen 3:25) wijs ik op deze enige weg tot God: 'Slechts door deze Jezus worden we kinderen van God, en slechts door Hem vinden we redding. Slechts Hij geeft eeuwig leven. Wilt u deze Jezus ook niet leren kennen?' - 'Ja!' Dus leg ik uit hoe men de Heer Jezus vindt en daarna bidden we in het Aeroflot vliegtuig tot Hem. Ook *Matthias* bidt mee. Precies om 18.00 uur landt het vliegtuig op het vliegveld Schermetjewo van Moskou. We zijn nog midden in ons gebed. Na een? De Heer Jezus weet het precies!

korte pauze beëindigen we dan het overgave gebed. Wanneer werden deze voorbereide mensen kinderen van God? Nog in de lucht of pas op de grond? De Heer Jezus weet het precies!

Drie jaar later ben ik in Wiesbaden om lezingen te houden. Veel te laat herinner ik mij het lieve echtpaar. Ik bel hen op enkele minuten voor mijn vertrek uit Braunschweig, maar er meldt zich niemand. Dus probeer ik het 's avonds vanuit het hotel opnieuw. Nu komt Matthias voor de telefoon. Ik deel hem mee, dat ik niet dicht bij hen in de buurt maar toch in elk geval slechts een uur met de auto ik een lezing houd. 'Zouden jullie ook willen komen?' Hij stemt spontaan ermee in. Als ik de volgende informeer of het wel lukt, krijg ik Claudia aan de telefoon en hoor dat haar ouders op de jongen zullen oppassen. En inderdaad zijn ze beiden gekomen op die avond en we verheugen ons zeer over dit weerzien na drie jaar. Tijdens de lezing vertel ik van onze ontmoeting in het vliegtuig naar Moskou en hoe mensen op ongebruikelijke wijze tot een persoonlijke betrekking tot de Heer Jezus kwamen. Dat past precies bij mijn onderwerp 'Ontmoetingen van beslissende betekenis'. Iets bijzonders is het voor de luisteraars dat dit echtpaar vanavond onder ons is en dat men hen vragen kan stellen over hun geloofservaring.

Wat was er intussen gebeurd? We hadden in april 1993 voor een kind gebeden. Zelfs onder aanhouding van 'normale levertijden' zou er op zijn vroegst begin 1994 met een baby rekening worden gehouden. Maar zij kregen helemaal onverwacht een datum voor een gesprek bij het jeugdbureau vanwege een adoptie.

Op 16 augustus 1993 was er een baby geboren, dat op 8 september afgestaan werd voor adoptie. Omdat het te vroeg ter wereld was gekomen, moest het nog enkele weken in het ziekenhuis doorbrengen. Op 29 oktober konden Claudia en Matthias als gelukkige ouders met hun kleine zoon Sebastian in op hun arm het ziekenhuis verlaten. Nu geeft hij hen al enkele jaren veel blijdschap en ze zijn van harte dankbaar voor dit geschenk.

Hoe goed, dat wij in het vliegtuig geen plaatsen kregen, als groep bij elkaar. Hoog boven de wolken kwamen Claudia en Matthias tot geloof in de Heer Jezus. 's Morgens voor vertrek hadden ze niet vermoed dat hun kinderwens al zo snel vervuld werd. God had alles beter gepland. Hem zij dank voor Zijn handelen!

2.8 Gods onnavolgbare wiskunde

In juni 1996³² waren wij voor de tweede keer in mijn vroegere vaderland Noordoost Pruisen, om op verschillende plaatsen evangelische lezingen te houden.

³² Tweede lezingenreis naar Noordoost Pruisen (Königsberg, Insterburg, Tilsit) van 17 tot 28 juni 1996. Reisgenoten: Dr. *Harry Tröster*, *Annerose* en *Waldemar Busse*, *Dietrich Müller*.

In **Insterburg** (Russisch *Tschernjachowsk*) hadden wij een afspraak voor een lezing in het cultuurhuis³³. Omdat wij vroeg van Königsberg waren vertrokken, kwamen we in Intsterburg goed twee uur voor het begin van de samenkomst aan. Om de tijd te benutten verdeelden we vóór het cultuurhuis dat pal aan de hoofdstraat ligt, aan de voorbijgangers evangelische boeken en nodigden hen uit voor de avondsamenkomst.

Laat me u eerst een wiskundige vraag stellen: Op een willekeurige plaats x in de één of andere stad verspreiden we een uur lang enkele boeken. Op een willekeurige dag x komen we na twee jaar weer in deze stad. We bevinden ons wel op een hele andere plaats en verspreiden weer enkele boeken. Hoe groot is de waarschijnlijkheid daarvoor:

- Dat wij zo iemand opnieuw ontmoeten, die twee jaar geleden een boek heeft ontvangen,
- Dat die ene persoon één van de weinige was, die toen een handtekening in het boek wilde hebben,
- Dat hij dit boek juist net bij zich heeft en
- Dat hij door dit boek tot geloof is gekomen?

Welnu, precies dat hebben wij in Insterburg beleefd: Toen wij een persoon van ongeveer dertig jaar, die daar in de straat liep, de Russische versie van het boek ‘Vragen die steeds weer gesteld worden’ wilden schenken, nam hij zo’n exemplaar uit zijn aktetas met de opmerking: ‘Die heb ik al!’ Ik was heel erg verbaasd en op mijn verrassende vraag, hoe dat speciale boek dan hierheen is gekomen, antwoordde hij bijna vanzelfsprekend: ‘Nou, dat hebt u mij toch twee jaar geleden in Tschernjachowsk op straat gegeven. Ik heb het gelezen en ben daardoor tot Christus gekomen’,. Toen we nog heel erg verbaasd daarover waren, sloeg hij het flink versleten – en heel veel gelezen – boek open en wees op mijn handtekening, die ik zeker als mijn handtekening herkende. Maar hoe kwam deze jonge man in het bezit van dit boek? Dat is ook weer een verhaal op zich:

Terugblik: Twee jaar van te voren (1994)³⁴ waren we in Königsberg en hadden daar meerdere dagen in het stationshuis geëvangelizeerd. De 9^e mei is in Rusland een heel belangrijke feestdag (‘dag der overwinning’) en men had ons aanbevolen om geen samenkomsten te houden op die dag. Zo kon ik mij een lang gekoesterde wens laten vervullen, namelijk om een keer de omgeving van mijn geboorteplaats op te zoeken. Van familie wist ik al dat het dorp niet meer bestaat. De Russen hebben het in 1957 volledig gesloopt, zodat er tot de

³³ Cultuurhuizen (Russisch dom kultury – ‘Huis van cultuur’) waren er in de voormalige Sovjet-Unie in alle steden en de meeste dorpen. Ze dienden voor culturele en politieke samenkomsten.

³⁴ Eerste lezingenreis naar Noordoost Pruisen van 7 tot 15 mei 1994. Reisgenoten: Dr. *Harry Tröster*, en *Karl Waldemar* en *Annerose Busse*, *Klaus* en *Karin Freudenthal*, *Dietrich* en *Dorie Müller*, *Ewald Reschke*, *Christel Schumann*, *Eckhard Veit*.

omliggende en nog bestaande plaatsen één groot open veld ontstond. Mijn wens werd vervuld, want Viktor Schumeev uit Königsberg, voorganger van de Baptistenkerk van Pruisisch Eylau, kon een kleine bus opscharrelen waarmee hij ons daarheen reed. Deze bus rammelde zo erg dat hij bij ons in Duitsland niet door de APK gekomen zou zijn en het was een avontuur om met hem onderweg te zijn. Moesten wij een keer beslist stoppen, dan kwam de vraag naar boven: Doe hij het of doet hij het niet? Men had langzamerhand de indruk dat de motor slechts door gebed weer begon te draaien.

Met dit gevaarlijke ding begaven we ons nu op een avontuurlijke reis, steeds oostwaarts pop de oude rijksweg nummer 1³⁵. Midden in Gumbinnen (Russisch Gusev) brak de versnellingspook en zo liep er niets meer. Wat kon men doen? Het was een feestdag en zelfs als er hier een garage was geweest, op deze dag zou die gesloten zijn geweest. Maar Gods hulp is in de nood niet ver weg. Al na een paar minuten trof Harry een Rus op straat, die zei dat hij thuis een boormachine had en zou ons kunnen helpen. Zo werden de beide einden van de versnellingspook doorboord en gebrekkig met een splitpen verbonden. Nu kon de opwindende rit verder gaan. Of we daarmee naar Königsberg zouden kunnen terugrijden? Hoe wij Raineck bereikte en beleefden, schilder ik uitvoerig in de volgende bijdrage: ‘De zoektocht naar mijn geboorteplaats Raineck’.

Na deze onvergetelijke dag, 9 mei 1994, die me erg had ontroerd, begonnen we met de terugreis naar Königsberg. Zou onze bus het doel van de terugreis bereiken? Wanneer we toch eerst maar eens de oude rijksweg zouden bereiken! Hoera, de opgelapte versnellingspook doorstond het onbegaanbare terrein. Nu gingen we op de hoofdstraat steeds westwaarts. Er lagen nog 120 kilometer voor ons tot aan Königsberg. We kwamen door Gumbinnen en uiteindelijk naar Insterburg. Maar ergens in Insterburg gaf de versnellingspook opnieuw de geest. Het materiaal was door het boren zodanig zwak geworden dat hij nog een keer brak. Wie zou ons nu helpen – het was altijd nog feestdag!? Harry en Ewald konden op de straat iemand opsporen, die een Dacia een eigen lasapparaat had liggen.

³⁵ De vroegere rijksweg 1 begon in Eydtkuhnen (Russisch *Tschernyschewskoje*), de grensplaats tussen Oost Pruisen en Litouwen, en eindigde helemaal in het Westen in Aken. De huidige rijksweg B1 is nog identiek met het verloop van Küstrin via Berlijn, Magdeburg, Braunschweig, Hildesheim, Paderborn, Dortmund, Düsseldorf naar Aken.

Ze gingen met hem daarheen en de versnellingspook werd deze keer gelast. Voor ons in de bus was er een onvrijwillig gedwongen oponthoud ergens in de stad. Hier verspreiden we nog de rest van de ongeveer 30 'Vragen' boeken aan voorbijgangers.

Zo was ook die jongeman één van diegenen, die in die tijd een boek ontvingen. Ik ben er zeker van dat God ons daarmee wilde bemoedigen ook verder met boeken zending te bedrijven. Wat we bij de autorit als verhindering en onnuttige tijdsverspilling ondervonden, benutte God heel anders. Een mens werd voor de eeuwigheid gered. En wanneer de Heer Jezus de waarde van een ziel hoger vaststelt dan de hele wereld (Markus 8:36), dan willen we ons met ons hele hart erover verheugen hoe God handelt.

Niet altijd laat God ons zien hoe Hij moeilijkheden in ons leven ombuigt in een vrucht voor de eeuwigheid.

2.9 De zoektocht naar mijn geboorteplaats Raineck

Toen wij van Königsberg komend na ongeveer 120 kilometer van de oude rijksweg nr. 1 afsloegen, kwamen we aan bij de overblijfselen van ons vroegere naburige dorp Kattenau (Russisch *Fumanowka*). Er was werkelijk niet veel meer blijven staan. Van de weinige nog overgebleven huizen troffen we vriendelijke maar duidelijk verarmde Russen. Een paar boeken en kledingsstukken werden met genoegen aangenomen. Op de vraag, of ze zich nog het dorp konden herinneren dat ongeveer twee kilometer verderop lag, schudden ze slechts hun hoofd. Dat mijn geboorteplaats Raineck er niet meer was, wist ik. Maar sinds wanneer was het van de aardbodem verdwenen en waardoor? Door de oorlog was het in ieder geval niet gebeurd. Een man van ongeveer 60 jaar kwam iets later erbij staan en zei dat hij het dorp nog kende. Tot 1957 heeft het nog bestaan. In het Russisch heet het *Simonowka*. Maar daarna werd het hele dorp afgebroken om bedrijfsruimte voor een grote Kolchoz te scheppen. Raineck lag als het middelpunt van een kring door andere dorpen (Kattenau, Tutschen,

Burgkampen, Eichhagen) omgeven. Daarom deed de mogelijkheid zich voor om juist het middelste dorp weg te doen.

En wat gebeurde er met de afvalberg? Na de oorlog werd elke steen en elke kromme spijker gebruikt en gerecycled. Zelfs uit Litouwen kwamen in die tijd mensen, om het begeerde bouwmateriaal te halen.

De zo plotseling verschenen man wilde ons nu de weg wijzen tot het voormalige dorp. Dus stapte hij met ons de oude bus in en reed ons naar een hobbelige straat door het dorp Tutschen (Russisch *Watutino*). Bij het einde van het dorp sloegen wij rechtsaf. Maar al spoedig eindigde de weg en mondde uit in een woest steppelandschap. Het vroeger door de boeren gewaardeerde en intensief gebruikte land deed zich voor als een ongebruikte en verwaarloosde zeer ruime dorre vlakte. Waar zou in deze grote vlakte, waarin we geen enkel aanknopingspunt van een vroeger dorp konden zien, onze voormalige boerderij gelegen hebben?

De bus lieten wij aan het einde van de weg achter, om nu alles verder te voet te ontdekken. *Ewald Reschke* ontdekte als eerste een kleine heuvel met enkele berken daarop en ging er naar toe. We volgden hem en waren blij om eindelijk überhaupt iets ontdekt te hebben. Mij werd meteen duidelijk: dat moest het voormalige kerkhof van Raineck geweest zijn. Geen graf was er meer te zien, slechts enkele graf restanten lagen wanordelijk op het land verspreid. Plunderaars hadden elk graf geopend en doorgewoeld om iets te pakken te krijgen, wat nog van waarde zou kunnen zijn. Op dit kerkhof waren eens mijn voorvaders van de kant van mijn moeder begraven. Ook mijn bijna één jaar oudere broer *Dieter* (* 29.02.1936), die al enkele weken na zijn geboorte gestorven was, lag hier. Zijn kleine verzorgde graf kan ik mij nog goed herinneren, want mijn moeder nam mij vaak mee naar het kerkhof, wanneer ze daar bloemen plantte of begoot. Nu kwamen herinneringen uit de kindertijd na tamelijk precies 50 jaar weer naar boven. In oktober 1944 hadden we Raineck tijdens de oorlog met paard en wagen verlaten.

Ik kon nu ongeveer schatten waar onze boerderij gelegen moest hebben. Volgens mijn herinnering was het kerkhof noordelijk van onze boerderij gelegen en ongeveer een kilometer daar vandaan. Omdat ik wel wist, dat voor een kind alles verder en groter schijnt, schatte ik de afstand van de boerderij naar het kerkhof realistischer wijze op 500 meter. Maar ik weet ook nog dat niet ver van onze boerderij een beek was, die elk weiland scheidde, die pal aan de boerderij

lag. Deze beek heet ‘Rain’ en was ook de naamgever van de plaats ‘Raineck’. ‘Wanneer we nu zuidwaarts gaan’, zei ik tegen mijn reisgenoten, ‘vermoed ik dat dit kleine riviertje snel zal verschijnen’. Mijn herinnering klopte: Plotseling stonden we voor de ‘Rain’ – die bestond nog steeds. We kregen het voor elkaar om al spelend, deze ‘Oostpruische vaderlandsstroom’ met droge voeten oer te springen, want hij was in dit jaargetijde nauwelijks meer dan een meter breed. Na nog eens 400 meter zuidwaarts stonden we op de plaats van mijn geboorte, want ik ben, zoals dat toen gebruikelijk was, in het ouderlijk huis geboren. Hoe heb ik deze plaats zo precies herkend? Op het erf ontdekten we een verroest scharnier. Zonder twijfel was dat afkomstig van de dubbele deurpoort, die onze boerderij in die tijd afsloot. De poort bevond zich tussen twee massieve posten van vierkante dwarsdoorsnede, die met bakstenen waren gemetseld. Het ijzeren scharnier was het enige herinneringstuk, dat daar nog was – van een boerderij met woonhuis, twee stallen, een turfhuis en een schuur. Wat lag er meer voor de hand om dit deel naar Braunschweig mee te nemen. Nu roest het in onze tuin verder.

Op de plaats van mijn afkomst kwamen bij mij de tranen. Vele herinneringen uit mijn kindertijd kwamen naar boven. Ik dacht aan de ouders, mijn oudere broer Fritz en al diegenen, die in de tijd hier leefden. We hielden hier een korte bidstond. Ik werd me ervan bewust: niets in deze wereld is bestendig, alles is aan de vergankelijkheid onderworpen. Romeinen 8:18-20 beleefde ik niet als een theoretisch woord, het wordt voor mij tot een praktisch beleefde verklaring, die geen verdere uitleg meer nodig heeft.

2.10 Een goed benutte treinreis

In een bioscoopzaal in Königsberg (Russisch Kaliningrad) hielden we in 1996 evangelische lezingen³⁶. Eén belevenis maakte ons in het bijzonder blij: Het was na de zaterdagmorgen samenkomst, waar relatief weinig mensen naar toe gekomen waren. Een jonge vrouw vertelde: ‘In oktober van het vorig jaar was ik bij uw lezingen in Biskek (dat is de hoofdstad van Kirgizië) gekomen. Ik heb me daar in die theaterzaal bekeerd. Nu woon ik in Kaliningrad en hoor bij de Baptistenkerk’. Een jonge man voegde zijn verhaal er aan toe: ‘Ik was ook bij de lezingen in Biskek geweest, maar ik heb me toen niet bekeerd’. – Ik vroeg hem: ‘Waarom hebt u dat ook niet gedaan?’ Daarop antwoordde hij: ‘In Biskek werden uw boeken uitgedeeld, die ik ontvangen heb.’

³⁶ Tweede lezingenreis naar Noordoost Pruisen (Königsberg, Insterburg, Tilsit) van 17 tot 28 juni 1996. Reisgenoten: Dr. *Harry Tröster*, *Annerose* en *Waldemar Busse*, *Dietrich Müller*

Tijdens de treinreis van meerdere dagen van Kirgizië naar Kaliningrad heb ik die boeken gelezen en daarna heb ik mij in de trein bekeerd. In de boeken was alles precies beschreven wat hiervoor nodig is’.

2.11 Hindernissen op de weg naar Tilsit

Er waren twee lezingen gepland in Tilsit³⁷. Maar tot het zover kwam, was er nog wat opwinding. Op de dag daarvoor was er nog een lezing aan de universiteit van Vilnius/Litouwen³⁸ gepland. We waren meerdere dagen in Oostpruisen geweest en begaven ons nu in de richting van de Russisch-Litouwse grens om van Eydtkuhnen (Russisch *Tschernyschewskoje*) naar Litouwen te reizen. We waren verbluft toen de Russische grensbeambte, toen hij onze visa in ontvangst nam, zei: ‘U hebt slechts een eenmalig uitreisvisum. Dat betekent: U kunt niet weer via deze grens terug, wanneer u het land verlaten hebt’. Wat nu? Zouden wij in Rusland blijven of naar Litouwen gaan, waar men ons nog dezelfde dag verwachtte? We besloten voor vertrek uit het land. Maar dat betekende: Wanneer we weer naar Oost Pruisen terug wilden, moesten we onvermijdelijk naar de Russische ambassade in Vilnius om nieuwe visa te bemachtigen. Dus begonnen we – in Vilnius aangekomen – met de voorbereidingen. Omdat ik in mijn portemonnee nog een pasfoto vond, bleef mij het bezoek aan de fotograaf bespaard en ik kon me op weg begeven naar het wiskundig instituut van de universiteit. Bij de Russische bureaucratie malen de molens langzaam. Zo konden de aangevraagde visa pas de volgende dag worden afgehaald. We overnachtten in een bij de universiteit behorende huis voor doctorandussen en studenten en verbaasden ons over de lage prijs voor allerlei Litouwse lekkernijen. De volgende morgen gingen wij rechtstreeks naar de ambassade. Na enige wachttijd en betaling van de visa kosten werden ons de noodzakelijke reispapieren overhandigd.

Wie denkt dat we daarmee de Russische bureaucratie achter ons hadden gelaten, vergist zich. Kort voor het bereiken van de Russische grens viel me op dat mijn visum met de pasfoto van *Dietrich Müller* gesierd was, terwijl er op zijn document mijn foto is bevestigd. Zou de ambtenaar het merken? We baden dat God zijn ogen zou sluiten. Maar God wilde het klaarblijkelijk anders, want de zorgvuldige beambte ontdekte tegen onze verwachting de verwisseling van de foto’s. Wat nu? Hij stuurde ons terug naar Vilnius met de opmerking: ‘Hier kan ik niets aan doen. Dat kan slechts de Russische ambassade corrigeren’. Wij verklaarden dat wij alles zoals voorgeschreven aangevraagd hadden en het helemaal niet onze fout was. Bovendien moesten we diezelfde avond nog in Tilsit zijn.

³⁷ Tijdens dezelfde reis als 2.10

³⁸ Lezing aan de ‘Universiteit wiskundige faculteit in Vilnius’ op 24 juni 1996 in Vilnius, de hoofdstad van Litouwen. Het is tijdens dezelfde reis als 2.10

Omdat de paspoorten correct waren en de visa ook alle juiste datums hadden, dachten wij dat het slechts een kleine moeite was om de foto's op de goede plaats te zetten. Maar de beambte kende geen pardon en gaf de zaak over aan zijn chef, die *Harry* alle details uitlegde. Natuurlijk ontvingen hij en zijn medewerkers enkele boeken. We bevonden ons nu allen in niemandsland tussen Litouwen en Rusland. We stonden hier al meer dan twee uur en wachtten en wachtten. 'Hoe goed zijn onze zenuwen?', vroegen we ons af. We werden nogal ongeduldig en we zeiden er iets van. Slechts één behield zijn rust en had niet één enkel negatief woord op zijn lippen – onze ervaren Rusland broeder *Harry*. Hij gaf aan ons door: 'Wanneer er al zo lang geen teken van leven is, is dat een goed teken'. Zouden we naar Vilnius terug moeten rijden dan zouden ze dat ons meteen gezegd hebben. Wanneer we nu al zo lang wachten, dan gebeurt er nog wel wat'. Inderdaad: Na vier volle uren kregen we onze visa met de omgewisselde foto's terug.

De vindingrijkheid van de Russische bureaucratie was ook met deze handeling nog niet uitgeput. We ontvingen hier aan de grens nog de opdracht, dat wij in Kaliningrad nog een keer naar de paspoort instantie moesten, wanneer we reglementair het land wilden verlaten. Dat kostte ons een hele ochtend wachttijd en opnieuw kosten.

Maar nu ging het in vliegende vaart naar Tilsit, waarbij we door Ebenrode, de voormalige hoofdstad van het district, raasden. Bijna precies op tijd bereikten we de zaal in Tilsit.

Na de lezing beleefden we nog iets onaangenaams. Een Russin liep naar mijn vertaler Harry toer en schold hem flink uit. Wat hadden we gedaan, dat ze zo geïrriteerd was? Ze had zich heel erg over de boodschap geërgerd en maakte Harry nu het ene verwijt na het andere: 'Wie heb je dan hier naar toe gebracht? Hij spreekt helemaal geen Russisch'. Ik begin mijn evangelische lezingen vaak met een klein inleidend verhaal, dat iemand voor mij in het Russisch vertaald heeft. Zeker had ik daarbij enkele woorden verkeerd uitgesproken. Toch nam ze één van de boeken mee, die wij bij zulke samenkomsten gratis aan alle bezoekers uitdelen. Ze pakte het boek met de titel 'Vragen'³⁹ in de Russische taal.

foto

Bijeenkomst na de lezing van 26 juni 1996 in Tilsit. Ook de in de tekst vermelde lerares is er bij.

³⁹ 'Vragen die steeds weer gesteld worden', in het Russisch (CLV Bielefeld, 9^e Russische oplage 2002).

We verbaasden ons nogal toen ze de volgende avond weer onder de toehoorders zat en zelfs enkele studenten uit het college van haar school had meegebracht. Na de lezing kwam ze doelbewust naar me toe. Ik vermoedde niets goeds, maar ze was als een blad aan de boom omgedraaid. Buitengewoon vriendelijk sprak ze met me. Welk een verandering! Wat was er gebeurd? Ze had mijn getuigenis van mijn leven aan het einde van het boek gelezen en nu somde ze enkele dingen op:

- U bent ook hier in dit gebied geboren!
- Ik heb gelezen: U bent ook in hetzelfde jaar als ik – 1937 – geboren.
- Ja, en u bent net als ik ook in februari geboren!
-

Ze noemde zoveel gelijksoortige dingen op uit haar en mijn leven, dat ik bijna de indruk kreeg, dat ze mijn tweelingzuster was. Het opmerkelijke was van deze ontmoeting, dat God haar hart opende en dat ze zich op de tweede avond bekeerde. Ik herinnerde mij het woord van *Heinrich Kemner*⁴⁰, diens ervaring het ook was: ‘De overwinning van de Heer Jezus zijn vaak achter weerstanden verborgen’. Wat goed, dat ik in dat boek zoveel details uit mijn leven heb geschreven, want precies dat was uiteindelijk de aanleiding daarvoor, dat ook zij bij het nagesprek de Heer Jezus vond. Ze nam afscheid van me met de woorden: ‘Wanneer komt u weer hier naar toe? Dan moet u ook naar onze school komen!’

2.12 De drie van de landweg

Op 30 mei 1998 waren we met het gemengde koor van onze kerk⁴¹ in het noorden van Oost Pruisen in de stad Preußisch-Eylau (Russisch *Bagrationsk*) die ongeveer 20 kilometer zuidelijk van Königsberg en vandaag vlakbij de Poolse grens ligt. Daar is er een kleine Baptistenkerk. Het voormalige spoorwachtershuisje was verbouwd en werd tot 2004 als ruimte voor het samenkomen gebruikt. De uit de Duitse tijd stammende opschrift ‘Preußisch-Eylau’ aan de buitenmuur had men met witte verf proberen weg te maken, maar zo zwak, dat de zwarte letters van de voormalige plaatsnaam er nog doorheen kwamen.

⁴⁰ *Heinrich Kemner* (1903-1993) was een bekende voorganger en evangelist in Noord-Duitsland. Hij is de oprichter van het ‘Geestelijke toerusting centrum in Krelingen’, het grootste christelijke vakantie- en congrescentrum in Noord-Duitsland.

⁴¹ Derde reis naar Noordoost Pruisen (slechts een reis van één dag op 28 mei 1998 naar Preußisch-Eylau. Reis met het gemengde koor van de baptistenkerk van Braunschweig van 23 mei tot 1 juni 1998 naar Oost Pruisen. De meeste lezingen in Masueren plaats in de vier plaatsen Ortelsburg, Rastenburg, Lyck en Loetzen (nu Pools: Szczytno, Kętrzyn, Elk, Giżycko).

Het was zondagmiddag, en wij wilden met de Russische gelovigen een evangelische samenkomst houden (met inzegening van een diaken en overdracht van het avondmaalsstel, die wij hadden meegebracht). Samen met ons koor was de groep zo groot, dat wij niet allemaal in het onderkomen pasten. Daarom hielden wij de samenkomst met het warme weer buiten op het grasveld. Meteen was er een probleem. Buiten was er geen microfoon installatie. Maar een gelovige wist, waar men zulke installaties kon lenen. Drie jonge Rusland emigranten uit Bielefeld, die hier juist deze tijd hier waren, om de gelovigen te ondersteunen, gingen meteen op weg met hun VW bus om de installatie uit het naburige dorp op te halen. Maar jammer genoeg troffen ze niemand en moesten onverrichter zake weer terugkeren.

Op de terugreis ontmoetten ze drie Russische meisjes⁴² in de leeftijd van 14, 15 en 16 jaar, die in de richting van Preußisch-Eylau te voet onderweg waren. De broeders uit Bielefeld stopten en nodigden hen uit om naar de evangelie dienst te komen. Een meisje vroeg: ‘Wat is dat eigenlijk, een evangelisatie? Omdat ze klaarblijkelijk geen bepaald doel hadden, namen ze de uitnodiging aan en luisterden naar de boodschap in de open lucht. Tijdens de prediking kwamen de in de buurt grazende koeien dichterbij en schenen ook geïnteresseerd te luisteren. Dat herinnerde mij aan de opdracht van de Heer Jezus, Die zegt: ‘Predikt het evangelie aan de hele schepping’ (Markus 16:15).

Wat waren we blij verrast dat naast de andere luisteraars ook deze drie meisjes een beslissing namen voor de Heer Jezus. Maar zou hun besluit blijven? Daarover hoorden we meer toen *Harry* later met de prediker telefoneerde. Terwijl twee meisjes uit Atheïstische gezinnen geen tegenstand merkten thuis, was het derde meisje in een moeilijke situatie, toen ze gelovige werd. De orthodoxe moeder viel haar aan op haar belijdenis. Wat waren we blij toen Harry twee jaar later hoorden, dat alle drie meisjes zich hadden laten dopen en bij de kerk in het spoorwachtershuisje hoorden.

42 *Olga Gawrilova, Angelika Leontewa en Violeta Serebrjakowa*

2.13 Een zaad, dat na 60 jaar opkwam

Tijdens onze reis naar Witrusland⁴³ beleefden we een wijd geopende deur voor het evangelie. Hier wil ik graag vertellen van mijn belevenis in Minsk.

43 Lezingenreis naar Witrusland (Brest, Kobrin, Minsk en Pinsk) van 30 augustus tot 11 september 2002.

In een Baptistenkerk in **Minsk**, de hoofdstad van Wit-Rusland met 1,7 miljoen inwoners, hield ik op vrijdagavond 6 september 2002, een natuurwetenschappelijke/Bijbels georiënteerde lezing en de volgende zondagmorgen de prediking. Na de lezing kwam er een 71-jarige man⁴⁴ naar me toe en hij vertelde ons een ontroerende geschiedenis uit zijn kindertijd, waarbij een Duitse soldaat een belangrijke rol speelt:

foto

Gesprekken tijdens de nazorg op 8 september 2002 in Minsk (Witrusland). Op de tweede rij rechts iets verborgen *Wolodja Baranow*.

Het was tijdens de Tweede Wereldoorlog. In die tijd was alles hier een chaos en de honger was een voortdurende begeleider. Ik was toen ondergebracht in een weeshuis. Daar kwam steeds weer een Duitse soldaat naar toe. Hij had veel zakken aan de binnenkant van zijn jas genaaid en daarin brood verstoppt. Als hij kwam, wisten wij, dat er nu weer iets te eten zou zijn. Hij verdeelde niet alleen maar het brood maar hij nam de tijd om ons kinderen van de Heer Jezus te vertellen. Zoiets was in die oorlogstijd niet alleen ongebruikelijk, maar ook bijna onmogelijk. Maar deze ‘vijandige’ soldaat deed dat onverschrokken en ook ongehinderd, want de Duitse krijgsmacht was van hem afhankelijk omdat hij heel goed Russisch sprak. Men kon deze uitstekende tolk niet missen, en dus deed men vanwege zijn ongebruikelijk handelen kennelijk een oogje dicht.

Deze geschiedenis vertelde de man ons, die zelf zo was aangeprepen, dat wij bijna de indruk kregen alsof hij alles pas gisteren beleefd had. Deze herinnering aan zijn kindertijd was zo diep in zijn leven ingegraven, dat hij meteen ons daaraan wilde laten deelnemen toen hij begreep dat wij uit Duitsland waren gekomen. Intussen zelf oud geworden, had hij ervaren, dat een zoon van deze soldaat, *Horst Krüger*, nog in Duitsland leefde.

foto

Lezing aan het wiskundige instituut van de universiteit in Brest op 3 september 2002 met een volle collegezaal. Aansluitend krijgt elke student drie christelijke boeken in het Russisch.

⁴⁴ zijn naam is *Wolodja Baranow*. In augustus 2004 kwam hij naar Duitsland en bezocht *Horst Krüger*, de zoon van de voormalige soldaat in Minsk.

Heel moeizaam had hij met behulp van een woordenboek een woord voor woord vertaling voor een Duitse brief in elkaar geflanst. Hij vroeg ons nu om de brief aan de zoon van de soldaat door te geven. Omdat hij niet zijn adres kende, vermoedde hij, dat de overhandiging via een hem bekend contactadres mogelijk zou kunnen zijn.

De daarop volgende zondagmorgen hield ik een evangelische prediking in de samenkomst en riep iedereen op om naar voren te komen, die een beslissing wilden nemen voor de Heer Jezus.

Eerst kwamen er enkele jonge mensen, die op de eerste rijen plaats namen. Ik was zo verbaasd toen de oude man plaats nam zich daarbij voegde op de tweede rij. Ook hij wilde nu zijn leven aan de Heer Jezus overgeven.

Hoe kwam deze man zo spontaan tot een besluit? Ongeveer 60 jaar geleden werd hem door een Duitse soldaat voor de eerste keer over de Heer Jezus verteld en deze soldaat die bij de krijgsmacht hoorde, betuigde ook met zijn daad dat hij bij de Heer Jezus hoorde. Dit uitgestrooide zaad bewaarde hij tientallen jaren in zijn hart. Nu kwam het zaad na meer dan een halve eeuw op en bracht vrucht voor de eeuwigheid. Daarvan mochten wij getuige zijn.

De brief hebben wij doorgegeven en hij is werkelijk in de handen van *Horst Krüger*, de zoon van de soldaat, gekomen. Hij kwam in januari 2003 naar de informatie congres, die ik elk jaar organiseer. Wij drieën die naar Wit-Rusland waren gereisd konden hem daar persoonlijk leren kennen. Nu hoorden we de naam van deze ‘onbekende soldaat’: *Gerhard Krüger* (1914-1987). Na de oorlog was hij wereldwijd onderweg om het evangelie te verkondigen en heeft daardoor vele mensen het reddende evangelie verteld.

2.14 Gods minutieuze planning in Pinsk

In september 2002 waren we op een zendingsreis voor lezingen⁴⁵ in Wit-Rusland. We beleefden weer grote openheid voor het evangelie. Hier wil ik een belevenis uit de stad Pinsk eruit nemen:

In Pinsk, een stad in het zuidwesten van Wit-Rusland met 130.000 inwoners, hadden we toegang tot twee scholen, waar voor ons op een gegeven ogenblik iets meer dan een vol uur voor lezingen werd ingeruimd. Een indrukwekkende belevenis wil ik graag iets uitvoeriger schilderen. Pinsk is de partnerstad van de Duitse stad Altena in het Sauerland (Westfalen).

⁴⁵ Lezingenreis naar Wit-Rusland van 30 augustus tot 11 september 2002 (dezelfde reis als 2.13).

In deze samenhang waren er in de afgelopen jaren meerdere keren bezoeken van schoolklassen uit Pinsk, die met bussen naar Altena waren gekomen. De scholieren kwamen altijd onder begeleiding van enkele leraren en een arts. Meerdere keren was daar ook de directeur van een school bij met 1.500 leerlingen. Bij de verdeling van de logeeradressen bleek het dat hij bij een gelovig gezin was ondergebracht. De gastheren hadden geprobeerd om hem iets door te geven over het evangelie. Omdat het gesprek vanwege de taalbarrière heel beperkt was, gaven ze hem enkele van mijn in het Russisch vertaalde boeken om te lezen. Bij het officiële afscheid in het stadhuis van Altena zei hij in het bijzijn van de burgemeester dat men hem boeken had gegeven, die zijn wereldbeeld, dat hij tot nog toe had, sterk hebben doen schudden.

Toen wij nu in Pinsk waren, was er een reünie juist met deze schooldirecteur. Bij de aankomst liet hij ons eerst enkele van de voorzieningen van de school zien, voordat in de aula de vastgestelde lezing voor meerdere klassen begon. Dit beviel de directeur en dus vroeg hij mij of we bereid waren dezelfde lezing ook nog voor de leraren te houden. Ik stemde spontaan daarmee in en dus hield ik de lezing na de middagpauze nog een keer. In het aansluitende vragenuurtje was hij zich opvallend vaak aan het woord geweest. Het interesseerde hem in het bijzonder het verschil tussen de vele religies, het christendom en het Jodendom.

Daarna nodigde hij ons uit om naar kantoor te komen. Op weg daarnaar toe meende hij: ‘Voor het geval dat ik ook een Christen zal worden, dan zijn uw boeken daarbij voor mij een grote hulp geweest’. Dat alles zei hij in een zeer terughoudende manier. In zijn kamer aangekomen, legde ik hem uit, dat ik me over zijn gerichte vragen erg verheugd had, omdat ze toch een levendige interesse tot uitdrukking brachten. Niet weinig verbaasd was hij, toen ik hem mijn indruk doorgaf, dat er over hem al in het Nieuwe Testament geschreven was. Ik baseerde dit met die tekst uit het evangelie van Markus waar verteld wordt dat de Heere Jezus met een man in gesprek was, die opvallende verstandige antwoorden gaf. De Heer Jezus bevestigde hem daarop, dat hij niet ver was van het rijk van God (Markus 12:34). Mijn vertaler vertaalt niet in een starre één op één zetting. Dus verklaarde hij de directeur, dat die man slechts een millimeter verwijderd was van het rijk van God. Nu kwam mijn vraag tot hem: ‘Hoe schat u zichzelf in – bent u al in het rijk van God of nog daar buiten?’ Heel duidelijk kwam het antwoord: ‘Ik ben daar buiten!’ Ik ging door: ‘Wilt u niet naar binnen gaan?’ Van hem kwam toen een spontaan: ‘JA’. Dus verklaarden we hem aan de hand van de Bijbel de weg naar de Heer Jezus en bevestigden wat hij had gehoord in een gebed. Hij had de reddende Heer in zijn eigen kantoor gevonden. Dat had hij ’s morgens bij het ontbijt niet kunnen vermoeden.

Met stralende ogen vertelde hij ons dan van zijn gastheer en gastvrouw uit Altena, het echtpaar *Annette* en *Reinhard Goseberg*, waar zijn verhaal met God begon. Hij ons hun adres en telefoonnummer mee om hen de groeten te doen. Toen ik dan na onze reis daar opbelde en van de bekering van de directeur

vertelde, was de vreugde bovenmate groot. Mevrouw Goseberg kon het nauwelijks bevatten, want: 'Hij was voor ons zo'n harde brok, die voor het evangelie nauwelijks bereikbaar scheen'. Ze benadrukte: 'Hij was niet slechts een 'normale' communist, maar uit overtuiging een rascommunist. Hij had in zijn stad met grote inzet aan de omzetting van deze ideologie gewerkt. Ik moet dat meteen de volgende zondag in onze kerk vertellen. Dat zal als een bom inslaan. Voor hem is daar steeds weer voor gebeden'.

De schooldirecteur Viktor Konowalow uit Pinsk direct na zijn bekering tot de Heer Jezus Christus op 9 september 2002 in zijn kantoor.

Alle gebeden en alle inzet zijn de moeite waard geweest. Ik verbaas me, welke merkwaardige wegen God ons leidt om zijn vragende mensen te winnen. Voor ons was het een zekere school, waar we een lezing hielden maar volgens Gods planning moest het precies op deze school zijn en geen andere.

Hier komt mij de statistische vraag in gedachten: Hoe groot is de waarschijnlijkheid daarvoor,

- dat de directeur van een school in Wit-Rusland naar Duitsland komt en onder vele denkbare mogelijkheden juist in een christelijk gezin logeert?
- dat dit gezin bovendien zeer zendingsgericht is?
- dat dit gezin onder ontelbare andere mogelijke boeken juist die van mij doorgeeft?
- dat de directeur deze leest en ook persoonlijk aangesproken is?
- Dat wij drieën die naar Wit-Rusland reizen onder vele mogelijke plaatsen van het land juist ook Pinsk in ons programma hebben? Opmerkelijk is, dat bij de reisplanning slechts van de drie steden Kobrin, Brest en Minsk sprake was. Pas in Minsk vroeg men ons of wij ook bereid waren om een korte uitnodiging naar Pinsk aan te nemen.
- Dat wij onder vele scholen in Pinsk uitgerekend in zijn school komen?
- Dat het tot een persoonlijke ontmoeting met de auteur van de door hem gelezen boeken komt?

- En dat God de regie zo voert, dat door al deze voor ons onwaarschijnlijke details deze man de Heer Jezus, de Redder, vindt?

Van dat alles hebben we niets geweten. Pas nadien zijn we ons de onzichtbare draden van God als duidelijke lijnen van Zijn genadige leiding bewust geworden. Dus blijft er voor ons slechts dat ene over – om onze grote Heer daarvoor te danken en Hem alleen de eer te geven.

2.15 Iets verrassends in een lege collegezaal aan de universiteit van Königsberg

Tijdens onze vierde lezingenreis naar het noorden van Oost Pruisen⁴⁶ waren er lezingen in Königsberg (Russisch *Kalliningrad*), Preußisch-Eylau (Russisch *Bagrationsk*), Interburg (Russisch *Tschernjachowsk*), Tilsit (Russisch *Sowjetsk*) en Hohnebruch (Russisch *Grommowo*), een klein dorp dat in de eland laagvlakte ligt. Ik wil hier vertellen van een samenkomst aan de universiteit van Königsberg.

Het is maandag, 7 juli 2003 en om 14.00 uur is er in het hoofdgebouw van de universiteit van Königsberg een lezing aan de natuurwetenschappelijke faculteit aangekondigd. We zijn op tijd om de collegezaal te vinden, en vooral om de overhead projector te testen – dat is in Rusland beslist een noodzakelijke maatregel, want techniek is niet zelden met toevalsmechanismen verbonden. Kort na 14.00 uur is de professor, die ons heeft uitgenodigd, altijd nog de enige Russische luisteraar. Hij legt de situatie uit, doordat hij de lege collegezaal met de vakantie tijd van de studenten verklaart en verontschuldigt zich daarvoor. Tien minuten later komt zijn assistente met haar ongeveer 15 jarige zoon erbij. Behalve ons vieren zijn in de ruime collegezaal nu nog drie luisteraars. We wachten tot ongeveer 14.30 uur om ook luisteraars die te laat komen nog een kans te geven. Inderdaad: met een half uur vertraging komt er nog een zwangere vrouw de collegezaal binnen. We weten niet of het een studente of misschien ook een assistente aan zijn of een ander instituut is. Het hele ‘publiek’ zit aan één tafel. En ook kiezen ze een gemeenschappelijk tafel op de tweede rij. Nu begroet ik het ‘auditorium’, zoals ik gewend ben met een standaardzin in et Russisch: ‘Sdrawstwoetjte daragie droesja!’⁴⁷ (Goedendag, beste vrienden). Ik doe net alsof ik voor een overvolle collegezaal spreek maar heb toch voortdurend oogcontact met mijn vier lokale geïnteresseerden. Mijn natuurwetenschappelijk/Bijbelse thema wordt volgens mij oplettend gevolgd, hoewel de overhead projector ook aanspraak maakt op zijn recht van aandacht. Hij heeft zo’n dof glas dat alleen maar door het midden het licht een beetje het witte doek bereikt. Om steeds door het ‘sleutelgat’ te kunnen kijken, moet ik

46 Vierde lezingenreis in het noorden van Oost Pruisen van 1 tot 8 juli 2003. Reisgenoten: Dr. *Harry Tröster*, onze reisleader *Gerhard Perteck* en *Dietrich Müller*, die in Königsberg geboren is.

47 Het is hier zo weergegeven, hoe het wordt uitgesproken.

elke folie minstens 5 tot 6 keer opnieuw positioneren, zodat de gehele bladinhoud gepresenteerd kan worden. Daar komt nog bij dat de loszittende stekker voortdurend door iemand vastgehouden moet worden, zodat hij niet uit het contact valt.

Mijn lezing komt steeds dichterbij het geplande einde. Dan schiet het door mijn hoofd: Bij ons laatste bezoek aan de universiteit van Königsberg heb ik bijna uitsluitend wetenschappelijk geargumenteed. Wanneer ik dat vandaag weer doe, heb ik misschien enkele nieuwe ideeën gegeven, maar daardoor wordt er niemand gered. Dan besluit ik snel om de lezing zo mogelijk zonder breuk evangelisch toe te spitsen. Ik merk al na de eerste zinnen, dat niemand kwaad wordt of de indruk schijnt te hebben dat ik iets doe wat niet in de collegezaal past. Integendeel: de aandacht wordt alleen maar groter. Dan vraag ik aan mijn vier luisteraars of ze deze Heer Jezus, Die ik als Redder heb voorgesteld, ook persoonlijk willen aannemen. Van links beginnend wend ik mij eerst naar de studente. Mijn hoop was, dat zij als jonge vrouw als het eerste bereid zou zijn om een beslissing te nemen. Maar ik vergis me. Ze zegt een duidelijk ‘NJET’ (Nee). Dan gaat mijn vragende blik naar de jongste luisteraar en hij zegt: ‘DA’ (Ja). Wat ben ik blij wanneer hij toestemt. De assistente weet nu dat zij aan de beurt is. Ik merk dat ze onzeker is en besluiteloos en dus antwoordt ze iets diplomatiek: ‘Men moet elke dag een beslissing nemen’. Nu stijgt de spanning bij ons Duitsers tot het kookpunt. Hoe zal de professor reageren. Van hem komt – we kunnen het nauwelijks bevatten – een helder en duidelijk ‘Ja!’ Daarmee heeft niemand van ons gerekend.

Nu neem ik mijn Bijbel in de hand en verklaar aan de hand van enige belangrijke verzen de weg naar de Heer Jezus. Het is een beslissing voor het aardse leven maar ook voor het eeuwige leven. Na de hele uitleg vraag ik nog één keer alle vier in dezelfde volgorde wie er nog mee wil bidden. Heimelijk hoop ik, dat de zo even ‘Nee’ zeggende studente nu toch iets anders besluit. Het gaat om heel veel – de hemel te winnen of te verliezen.

Maar ze blijft bij haar duidelijke ‘Nee’. Wat erg, wanneer iemand zo dicht bij de schat in de akker is gekomen en hem dan niet oproept. De moeder heeft intussen op de zoon ingepraat en deze articuleert nu een aarzelend ‘Nee’. Het is volgens onze indruk niet zijn eigen overtuiging maar hij gehoorzaamt blijkbaar zijn moeder. Zij zelf heeft nu voor een duidelijk ‘Nee’ gekozen. De vergelijking met de rijke jongeling komt in mijn gedachten van wie er in Lukas 18:23 staat: ‘Toen hij echter dit hoorde, werd hij zeer bedroefd’. Nu wordt het nog één keer spannend. Wat zal de professor zeggen, nadat zijn drie voorgangers allen hebben afgewezen? Wat een wonder! Hij zegt een vrolijk ‘Ja!’ Over zijn moed voor afwijzende getuigen kunnen we ons slechts verbazen! Ik spreek – zoals van te voren uitvoerig is uitgelegd – het overgavegebed voor, dat *Harry Tröster* zin voor zin in het Russisch vertaalt en dat de professor nu als zijn eigen gebed kan nazeggen. Mij valt op dat hij elke zin opvallend duidelijk en luid herhaalt. Hij doet het zonder angst en schroom in de tegenwoordigheid van de drie

neezeggers. Het is klaarblijkelijk zijn vaste overtuiging. We worden ons ervan bewust: Hier is iemand ‘van de dood naar het leven overgegaan’ (Johannes 5:24).

2.16 Alles inzetten om niets te winnen

Na een lezing bij ‘gespreksforum leven + geloven in Gerlingen⁴⁸ bij Stuttgart komt het aan tafel tot een inspirerend gesprek. Slechts één vrouw had de hele tijd niets gezegd. Pas na mijn vraag wat voor een indruk ze na de lezing had, komt het tot een levendig gesprek met haar.:

‘Ik denk niet, dat er een God bestaat. En ook denk ik niet dat er een leven na de dood is’. (ze gebruikt de zegswijze ‘ik denk’ in plaats van ‘ik geloof’ of ‘ik neem aan’)

‘Maar wanneer er toch een leven na de dood is, dan hebt u een groot verlies. U leeft wel met een groot risico. Wanneer een speler 1.000 D Mark inzet dan neemt hij wel het risico deze 1.000 D Mark te verliezen, maar hij doet het in de hoop om een aanzienlijk groter bedrag te winnen, laten we zeggen 7.000 D Mark. Wanneer u nu het risico neemt om het eeuwige leven te verliezen wat zou dan voor u de bereikte winst zijn?’

‘Niets! Ik wil zo leven zoals ik nu leef. Ik wil niets veranderen’.

Twee consequenties worden mij uit het gesprek duidelijk:

1. Ook wanneer wij iemand zouden kunnen bewijzen dat God bestaat, zou hij toch niet gedwongen in Hem geloven. Hij zou van zijn vrijheid gebruik maken of hij deze God persoonlijk aannemen wil of niet. Deze vrijheid ruimt God in voor elk mens en dus hebben we de beslissing van de enkeling te accepteren ook wanneer we dit in het geval van een afwijzing als smartelijk ondervinden. De Heer Jezus liet de rijke jongeling van Zich weggaan, die de prijs van het volgen te hoog vond (Lukas 18:22-24). De Heer Jezus had medelijden over Zijn tijdgenoten van Jeruzalem, die op een dwaalspoor zaten omdat ze Hem afwezen. Maar Hij accepteerde hun afwijzing: ‘U hebt niet gewild!’ (Mattheüs 23:37).

2. Vele mensen willen hun leven tot nu toe niet veranderen. Ze zijn uitsluitend op het hier en nu georiënteerd en willen niet geloven, dat het eigenlijke leven pas in het hiernamaals plaatsvindt.

2.17 Altijd blijven zoeken

Na samenkomsten met lezingen bied ik de gelegenheid aan voor een persoonlijk

⁴⁸ Lezing met het thema ‘Natuurwetenschappelijke en Bijbelse denkwijzen’ op 1 mei 1998. De vrouwelijke gesprekspartner duidt zichzelf aan als atheïst.

gesprek over het geloof en ook voor de bekering tot de Heer Jezus. Zo was het ook in Mettmann⁴⁹. Een ongeveer 45 jarige vrouw had veel vragen op haar hart. Ik toonde haar aan de hand van de Bijbel hoe ze toch de Heer Jezus zou kunnen komen en vroeg daarna, wie de weg wilde gaan... De vrouw zei van zichzelf 'Ik ben nog op zoek. Zo eenvoudig, hoe u dat hier voorstelt, kan het toch niet gaan!'

Dit bezwaar hoor ik steeds weer. Klaarblijkelijk willen sommige mensen het moeilijker hebben. Moet men eerst 1.000 prediken gehoord hebben of moet men eerst een verschrikkelijke gebeurtenis meemaken? Een andere vrouw (in een andere plaats) zei mij op een keer dat er eerst zoiets moest gebeuren als bij Paulus. Deze viel op de grond en was blind (Handelingen 9:3-19), en pas daarna werd hem duidelijk, dat hij zich moest bekeren. Dan kan ik slechts antwoorden: 'Wees u toch blij dat u niet eerst moet omvallen en ook daarna nog blind moet worden, zodat u zich op een keer bekeert. God probeert het met u zonder blauwe plekken, zonder beenbreuken en zonder verlies van het licht in uw ogen'. God wil dat we op de roep van Zijn Woord antwoorden. Dat is in normale gevallen want volgens Romeinen 10:17 'is het geloof uit de prediking'. Deze laatste genoemde vrouw begreep, dat ze niet eerst op een shock of ongeluk moest wachten om door God te worden aangesproken. Ze nam een beslissing voor het geloof.

De vrouw uit Mettmann was nog niet bereid om deze stap te doen. Ze deed het plotseling voorkomen dat ze toch ook in God en Jezus te geloven. Dat paste beslist niet bij de bewering dat ze nog op zoek was.

Wie nog op zoek is, die heeft het juiste ook nog niet gevonden. Wie zich werkelijk tot de Heer Jezus bekeerd heeft, die zoekt niet meer. Die heeft het doel gevonden, die is voor anker gegaan. Die heeft zijn geloofshuis op de rots gebouwd. Hij zal deze rotsgrond nooit weer tegen het drijfzand van eigen voorstellingen willen omruilen.

Aan het voorbeeld van deze vrouw wordt duidelijk: We kunnen een zeker rationeel geloof hebben. Volgens mijn observatie zijn veel mensen, die nog wel bij een kerk horen, toch niet gered. Ze zullen het niet willen weten om als Atheïsten gekenmerkt te worden. Ze noemen zich Christen, omdat ze kunnen zeggen dat ze lid zijn van een kerk, in het bestaan van God geloven en ook verklaren dat de Heer Jezus is Israël geleefd heeft en aan een kruis gestorven. Als men hen vraagt of ze wel weten dat ze naar de hemel gaan als ze in de komende nacht zullen sterven, dan antwoorden ze: 'Nee, dat weet ik niet'. Zo'n geloof alleen maar met het hoofd is waardeloos omdat het geen reddende kracht bezit. Pas de persoonlijke bekering tot God en geloof in de Heer Jezus, geeft zekerheid van de redding. 'En dit is het getuigenis: dat God ons eeuwig leven heeft gegeven, en dit leven is in Zijn Zoon' (1 Johannes 5:11).

2.18 Vroom en toch niet gered

Het was bij een evangelie samenkomst in Noordrijn-Westfalen. Elke avond bleven er sommige mensen achter voor verhelderende gesprekken over het geloof. Eén van de toehoorders was door de lezingen heel erg opgewonden, maar tot een gesprek met nazorg wilde ze niet komen. Ze wilde niet door anderen worden gezien, daarom pakte ze al haar moed bij elkaar en vroeg mijn gastheer voor een afspraak 's middags met mij.

Haar opgewondenheid baseerde op het feit dat de duivel haar helemaal in de war had gebracht. Ik antwoordde haar: Nooit zal de duivel ons door de evangelieboodschap onrustig maken. Hij zou graag ons het liefste slaaptabletten geven, zodat het onrustige geweten zo snel mogelijk weer rustig wordt. De onrust bij de evangelieverkondiging brengt veelmeer de Heilige Geest, want Hij wil ons tot zekerheid van de redding leiden. De Heilige Geest heeft goede bedoelingen met ons.

Het interesseerde mij, hoe ze tot geloof gekomen was. Dat was enkele jaren geleden geweest, vertelde ze, toen ze bij het Janz-Team⁵⁰ op een keer naar voren was gegaan en een zielzorgster voor haar gebeden had. Nu werkte ze alweer vele jaren mee in de kerk, maar zekerheid van de redding kende ze niet. Mij werd duidelijk, dat bij het toenmalige gesprek fundamentele dingen niet in het gebed waren gezegd: kennis van zonde, zondevergeving, troost van de vergeving, het aannemen van de Heer Jezus en zekerheid van de redding. Er zijn geboortefouten, die nog jarenlang kunnen doorwerken. Ze had geen echte bekering beleefd omdat in de zielzorg haar de zekerheid van de zondevergeving en het heil niet waren beloofd.

Is dat niet merkwaardig? Er is iemand die van de Heer Jezus houdt en graag in de kerk werk doet met kinderen. Alle leden van de kerk waarderen haar als een gelovige en vlijtige vrouw. Ze wilde dit imago in stand houden, daarom, sprak ze met niemand over haar onzekerheid.

Nu namen we allen het centrale punt van een bekering stap voor stap door. In het gebed tot de Heer Jezus maakten we alles vast. Aan het einde is ze zeker van haar behoudenis geworden en ze brak in tranen uit. Ze had meerdere Tempo zakdoekjes nodig voor haar vreugdetranen.

De volgende dag belde ze op naar mijn logeeradres, hoe ze zich bij mij kon bedanken. Men stelde haar voor om langs te komen en het met een paar woorden te doen. Dat deed ze en na het gesprek baden we.

Ze had nu voor de eerste keer de moed om een collega van haar werk tot de lezingen uit te nodigen. Deze kwam en bekeerde zich meteen dezelfde avond. Reusachtig groot was nu de vreugde bij Ursula. De Heer had haar heel erg bemoedigd.

⁵⁰ Het Janz-Team was een groep uit Canada, die overwegend grote evangelisatie acties in een stad of sporthal organiseerde. De prediken werden gehouden door de evangelist *Leo Janz*.

2.19 Wie is ‘de lieve God?’

Er komen bij mij steeds talrijker gesprekken voor met mensen, die al sinds hun kindertijd met het christelijke geloof zijn opgevoed en die ook tot God bidden, maar de Heer Jezus als hun persoonlijke Heiland niet kennen. Zo ook in het volgende geval:

Na een prediking over Genesis 1 in een Baptistenkerk kwam een hele zelfbewust uitzierende vrouw voor het gesprek bij de nazorg. Haar was vandaag duidelijk geworden dat er iets aan haar geloof ontbrak. Ze zei: ‘Ik ben katholiek. Van kind af aan ben ik door mijn ouders met het christelijke geloof opgevoed. Ik geloof in God en bid ook altijd tot de lieve God’.

Toen ik meerdere malen ‘de lieve God’ hoorde, vroeg ik verder en zei haar dat mij deze formulering zo onpersoonlijk en ook niet Bijbelgetrouw voorkwam. In de brief aan de Hebreeën hoofdstuk 10 vers 31 staat er: ‘Vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God’. God is liefde (1 Johannes 4:8), maar zonder de Heer Jezus kan niemand het verdragen om in de handen van deze heilige God te vallen, Die geen enkele zonde duldt. Pas wanneer we ons tot de Heer Jezus bekeerd hebben, wordt God onze Vader, tot Wie we de toegang hebben. IKk vroeg haar: ‘Bidt u ook tot de Heer Jezus?’ - ‘Nee, alleen maar tot de lieve God’.

God heeft ons de Heer Jezus gesteld tot een genadetroon door het geloof. ‘Hem (De Heer Jezus) heeft God gesteld tot een genadetroon door het geloof’ (Romeinen 3:25). Op de berg van de verheerlijking klonk de stem van God uit de wolk: ‘Deze is Mijn geliefde Zoon . . . hoort Hem’ (Mattheüs 17:5). En de Heer Jezus betuigt in Johannes 14:6: ‘Niemand komt tot de Vader dan door Mij’. Zonder de Heer Jezus hebben we helemaal geen toegang tot God. Dan zijn we nog op de plaats, waar de Joden staan. Paulus had zijn verwanten naar het vlees lief en wilde zelfs verloren gaan wanneer daardoor de Joden gered zouden worden: ‘Want zelf heb ik gewenst door een vloek gescheiden te zijn van Christus ter wille van mijn broeders, mijn verwanten naar het vlees’ (Romeinen 9:3). Maar deze ruil gaat niet. Ieder mens moet zich zelf tot de Heer Jezus bekeren! Aan de hand van enkele Bijbelteksten keken we samen naar de weg die naar de Heer Jezus leidt en toen vroeg ik: ‘Wilt u deze weg gaan?’

‘Ja, ik wil!’ Ze bekeerde zich tot de Heer Jezus en bad voor de eerste keer in haar leven tot de Heer Jezus, de Redder. We lazen de beide verzen uit Handelingen 16:14-15. De korte biografie van Lydia is klaarblijkelijk ook haar biografie:

- Ze is Godvrezend,
- ze luistert naar de boodschap van de Heer Jezus,
- God opent haar hart,
- ze bekeert zich,
- ze is vanaf het begin onzeker of ze werkelijk gelovig is,

- Maar ze laat zich op grond van haar bekering dopen.

‘Wilt u zich ook laten dopen zoals Lydia? De Bijbel kent slechts één doop en dat is de doop die volgt op de bekering tot de Heer Jezus Christus’. – ‘Ja, dat wil ik ook doen’ - ‘Nu bidt u zelf en zeg de Heer Jezus dat u Hem ook hierin gehoorzaam wil zijn’.

2.20 Mijn baby is in de hemel!

In december 1999 was ik voor een evangelisatie actie in Mannheim. Vóór het begin van de avondsamenkomst stond ik nog bij de boekentafel en keek wat rond. Toen er een vrouw naar me toe kwam en vol vreugde, ja bijna opgewonden zei:

‘Weet u, mijn kind is in de hemel. Het is in de handen van de Heer Jezus’. Ik kon die zin niet zo rangschikken en dus informeerde ik er naar. ‘Ja!’, zei ze, ‘het is pas een paar weken geleden gebeurd, toen heb ik mijn pas drie maanden oude dochter naar het graf gebracht. Maar ik ben er zeker van, ze is nu bij de Heer Jezus. Toen mijn dochter stierf, toen gaf mijn gelovige moeder mij haar boek: ‘En de andere religies’⁵¹ en daarin hebt u geschreven, wat er met die kinderen gebeurt, die zo vroeg zijn gestorven. U hebt dat verklaard met het woord van de Heer Jezus: ‘Voor de kinderen is het koninkrijk van God’. Dat ging mij door het hart. Ik heb mijn kind boven alles lief. Ik wil ook eenmaal daar zijn waar mijn kind is, en dus heb ik mij daarop bekeerd. Nu weet ik het precies: Ik zal mijn kind in de hemel weer zien’.

Dit vertelde ze heel emotioneel en met een bewogen hart. Hoeveel anderen zal ze nog van deze ingrijpende gebeurtenis vertellen en daardoor op de Redder, de Heer Jezus, wijzen?

Met dit voorbeeld is me duidelijk geworden, wat niet iedereen beslist ook zo zien moet. Wat doet God niet alles om een mens te redden? Hij schenkt een vrouw een kind en neemt het spoedig tot Zich. Hij spreekt daardoor zo sterk tot de vrouw, dat zij ook voor de hemel wordt gewonnen.

2.21 De atheïst van Beieren

Na een IVCG lezing in Beieren kwam er een opvallend grote man naar me toe. Ik schatte hem minstens twee meter! Aan zijn gezichtsuitdrukking merkte ik meteen: hij was van plan om met mij af te rekenen. En prompt viel hij mij onder heftige emoties aan:

⁵¹ Werner Gitt: ‘Und die anderen Regionen?’, CLV Bielefeld, 8^e uitgebreide oplage 2004, bladzijde 135-136

⁵² De IVCG (Internationale Vereinigung Christlicher Geschäftsleute): Internationale vereniging voor christelijke zakenmensen, is een zendingsbeweging. In talrijke grotere steden van Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk worden samenkomsten met lezingen georganiseerd, met het doel om mensen met verantwoording voor het geloof te winnen.

‘Ik ben atheïst. Ik heb me over dat geërgerd, wat u over de hemel en hel gezegd heb’.

‘Daar kunt u toch als atheïst helemaal onbezorgd zijn, want u gelooft toch niet dat er een hiernamaals bestaat’.

‘Hoe kan God zo iets verschrikkelijks als de hel toelaten?’

‘Het doel van God is toch om ons voor die plaats te waarschuwen en door de Heer Jezus te redden, zodat we niet in de hel, maar in de hemel komen’.

Zijn toorn bracht hij tot uitdrukking met vele andere opgewonden woorden.

‘Waarom windt u zich zo op over God? Hij is toch heel eerlijk en sportief. Hij informeert ons dat deze twee plaatsen er zijn. Als we voor Hem een beslissing nemen, zullen we eeuwig bij Hem in de hemel zijn. Als we tegen Hem blijven, zijn wij eeuwig van Hem gescheiden – in de hel. Dat zegt Hij ons hier en vandaag zodat we nog de mogelijkheid hebben om een koerscorrectie uit te voeren. We zijn door God uitstekend geïnformeerd’.

Witheet van woede draaide hij zich om en ging weg. Naar mijn ervaring heb ik bij mensen, die zich na een Bijbels georiënteerde boodschap erg opwinden, meer hoop, dat ze uiteindelijk toch omkeren en het eeuwige leven aannemen dan bij diegenen waar al wat gezegd werd het ene oor in en het andere oor uitgaat. Het moeilijkste zijn de mensen voor een totale overgave voor Christus te winnen, die denken dat ze al christen zijn maar zich nog nooit bekeerd hebben.

2.22 Dan komen bijna allen in de hel

Tijdens een lezing in Hessen zat er aan mijn tafel een emeritus biologie professor⁵³. Hij was goed in zijn Bijbel thuis maar hij wees bijna alles af, wat ik in mijn lezing gezegd had en hield mij voor: ‘U laat bijna niemand in de hemel komen – hetzij dan als hij of zij zich bekeert. Bij zo’n enghartigheid blijft er nauwelijks iemand nog over: geen Moslims, geen Boeddhisten, en bij de christenen maakt u ook nog diverse beperkingen. Dan komen bijna alle mensen in de hel’. - ‘Ik heb alleen maar dat doorgegeven wat de Heer Jezus gezegd heeft’, antwoord ik. ‘En Zijn woord zegt ons: ‘Niemand komt tot de Vader dan door Mij’ (Johannes 14:6). Bovendien lezen we in de Bijbel: ‘En in niemand anders is de behoudenis. Want er is ook onder de hemel geen andere naam onder mensen gegeven waardoor wij behouden moeten worden’ (Handelingen 4:12). Nu wond hij zich nog meer op: ‘Nee, nee, dat kan zo niet bedoeld zijn! Boeddhisten en Moslims en vele anderen geloven toch ook’.

De Heer Jezus heeft niet gezegd: ‘Wanneer u slechts iets gelooft, dan komt u in de hemel’. Hij heeft gezegd: ‘Ik geef hun het eeuwige leven’ (Johannes 10:28).

⁵³ Lezing bij ‘gespreksforum leven + geloven’ in Wetzlar op 30 januari 1999.

En in Johannes 3:36 staat er: ‘Wie in de Zoon (van God) gelooft, heeft eeuwig leven. Maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien. Maar dit wilde hij helemaal niet accepteren en wij kwamen er niet uit.

Tenslotte zei ik: ‘Staat u mij toch toe, dat ik dat geloven mag, wat de Heer Jezus zei. U gelooft toch ook wat u wilt’.

2.23 Waarom liet God de zondeval toe?

Aan de Technische Universiteit van Braunschweig⁵⁴ vroeg een student na een lezing: ‘Waarom heeft God de mens zo onvolmaakt gemaakt, dat hij in zonde kon vallen? Hij wist toch van te voren, dat het daartoe zou komen’.

‘God had de hele schepping ‘zeer goed’ gemaakt, en daarvan was ook de mens niet uitgesloten. Dus kunnen we zeggen: De mens was in geen geval onvolmaakt geschapen. Maar God gaf de mens de volle vrijheid en dat sluit in: Hij kan en mag ook van God weggaan. Wat ingeperkte vrijheid is, kennen we toereikend van zulke systemen als communisme en nationaalsocialisme, maar ook van de Islam. Ingeperkte vrijheid is er ook in de dierenwereld. Op welke wijze een merel een nest bouwt, is voor haar genetisch vastgelegd. In de nestbouw soort is ze dus als merel vastgelegd. Nooit zal ze kunstig geconstrueerde, omlaag hangende nesten zoals de wevervogels bouwen. Haar graad van vrijheid bestaat slechts nog daarin te beslissen, of ze aan een heg of een struik of een boom de voorkeur geeft en waar precies het nest moet worden geplaatst’.

Studente: ‘Ja, dat begrijp ik, maar God zou toch de vrijheid radius tot aan die grens kunnen trekken, waarbij precies het in de zondeval onmogelijk wordt’.

Daarom ging ik in op het wezen van vrijheid en redding:

‘God heeft onze vrijheid aan de liefde en de gehoorzaamheid tegenover Hem gekoppeld. Hij schiep de mensen niet als mieren of zwaluwen of chimpansees, maar naar *Zijn* beeld en daarmee in de aard en het karakter van de Heer Jezus. We hebben dus een niet te vergelijken hoge roeping gekregen, want in de eeuwigheid zullen we eenmaal – hoe onvoorstelbaar dat voor ons nog mag voorkomen – *de Heer Jezus gelijk zijn*. In 1 Johannes 3:2 lezen we het: ‘Geliefden, nu zijn wij kinderen van God, en het is nog niet geopenbaard wat wij zullen zijn. Wij weten dat als Hij geopenbaard zal zijn, wij Hem gelijk zullen zijn’.

De Heer Jezus had vanzelfsprekend alle vrijheid toen Hij hier op onze aarde was:

- Hij zou Zich ook van God kunnen scheiden, *maar Hij deed het niet*.
- Hij zou van het kruis hebben kunnen afkomen, *maar Hij deed het niet*.
- Na Zijn verblijf van 40 dagen in de woestijn zou Hij aan de verlokkingen van de duivel hebben kunnen toegeven, *maar Hij deed het niet*.

De Heer Jezus heeft ons voorgeleefd, dat men ook bij de grootste vrijheidsradius God gehoorzaam kan zijn. En op precies dezelfde maat heeft God sinds de schepping ook recht.

Wij mensen hebben op een lichtzinnige manier voor de ongehoorzaamheid gekozen en ons daarmee de eeuwige scheiding van God op de hals gehaald. Maar God wilde ons in Zijn goedheid niet voor altijd verloren laten gaan. De kruisdood van de Heer Jezus was de hoge prijs voor onze zonde. Al in Jesaja 43:24 kunnen we nalezen: ‘U bent Mij lastig gevallen met uw zonden, hebt Mij moeite aangedaan met uw ongerechtigheden’.

2.19 Jezus, die de Heer Jezus niet kende

Het was tijdens een actie bij de tentevangelisatie⁵⁵ in Übach-Palenberg (bij Aken). Naast de grote tent was er ook een kleinere voor gesprekken. Na de prediking kwam er een jonge man voor een discussie. Eerst vroeg ik hem naar zijn naam. ‘Ik heet Jezus’. Ik was verbaasd over deze ongebruikelijke naam. Het schoot mij door het hoofd: Je hebt deze avond zoveel over Jezus gezegd, nu weet hij zelfs al niet meer hoe hij heet. Hij bespeurde mijn verwondering en daarom legde hij mij uit: ‘Mijn ouders zijn Spanjaarden en in Spanje gebruikt men hier en daar Jezus als voornaam. En dus ben ik ook zo genoemd’. Ik vroeg hem in aansluiting op de lezing: ‘Kent u Diegene, naar Wie u misschien onbewust genoemd ben, de *Heer Jezus*?’ Tot mijn verbazing antwoordde hij met NEE. ‘Wilt u Hem leren kennen?’ Hij antwoordde met een duidelijk JA en verliet na het afsluitende gebed de kleine tent als iemand, die zich tot de Heer Jezus bekeerd had.

Zo iets bestaat dus: Er heet iemand Jezus en kent de Heer Jezus, de Redder, niet. Dat is te vergelijken met veel mensen, die zich Christen noemen, maar Christus nooit in hun leven hebben aangenomen.

Tenslotte vroeg ik hem: ‘Hoe kwam het dat u hier in de tent was?’ In verbaasde me over zijn antwoord. ‘Ik had eigenlijk een heel ander plan, stond op het trottoir en stak mijn duim omhoog zodat iemand mij zou meenemen. Een auto met drie jonge mensen stopte en ik stapte in. Toen ik tijdens de rit mijn doel noemde, meenden ze dat dat zij iets beters hadden en vertelden me enthousiast van een tentevangelisatie en dachten dat die ook voor mij belangrijk was en ik beslist met hen mee zou moeten komen... Dus liet ik me ompraten en kwam hier naar toe’.

Later hoorde ik dat Jezus een Bijbelschool bezocht had. Daarna verloor ik hem uit het oog. Misschien is hij nu ergens op een zendingsveld en voert de opdracht van zijn Heer uit: ‘Gaat heen in de hele wereld en predikt het evangelie’ (Markus 16:15). Ook hier verwonder ik me naderhand, wat die jonge mensen in de auto voor vrucht bewerkt hebben voor de eeuwigheid.

⁵⁵

Tentactie met de Neuland-Zending Plettenberg (Stichter: *Paul Meyer* van 10 tot 14 september 1986).

2.25 Een bont gemengd gezelschap bij de nabespreking

Als voorbeeld schilder ik hier een nabespreking, zoals ik ze in soortgelijke bonte samenstelling regelmatig na lezingen aantref. Op deze avond waren er vier vrouwen en een man achtergebleven. Ze kwamen uit heel verschillende situaties – zoals het in het leven nu eenmaal zo is. In een korte voorstellingsronde noemde ze de reden van hun komst:

Mevrouw A zegt, dat ze al eens een keer bij een vrouwenontbijt is geweest en daar iets van de ‘lieve God’ heeft gehoord. Vandaag zou er zoveel over de Heer Jezus gesproken. Dat zou nieuw voor haar zijn en dat heeft bij haar veel vragen opgeworpen. Uit haar onpersoonlijke manier van spreken over een ‘lieve God’ was duidelijk te zien: Ze wist nog heel weinig van de levende God van de Bijbel en van de Heer Jezus, onze Redder. Maar haar nieuwsgierigheid was gewekt en ze zocht de waarheid.

Mevrouw B is een jonge vrouw uit Oekraïne met pikzwart haar. Ze kan heel goed Duits en verklaart me dat ze in haar geloof geen vast fundament heeft. Alles is wat verward.

Mevrouw C is ontheemd. Ze heeft geen vaste woonplaats en houdt zich bezig met twijfelachtige werkzaamheden. Ik ben blij dat ze door iemand voor de lezing is uitgenodigd en zelfs bij het nagesprek is gebleven.

Mevrouw D herken ik weer. Ze was de vorige avond ook al achter gebleven. Haar nood was haar huwelijk – een marteling: ‘We hebben elke dag een heftige ruzie met elkaar. Wat kan ik nu doen? Kunt u me helpen?’, vraagt ze. Ik zei dat voor Christus geen probleem te groot is en of ze zich niet aan Hem wil toevertrouwen. U zou eens kunnen horen wat de Heer Jezus allemaal voor u gedaan heeft. ‘Wanneer u besluit voor een leven om de Heer Jezus te volgen dan bent u in uw huwelijk niet meer alleen, maar dan hebt u in uw leven Hem aan uw zijde Die gezegd heeft: ‘Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde’ (Mattheüs 28:18). Ze nam werkelijk een beslissing voor de Heer Jezus en vroeg me aan het einde: ‘Hoe moet ik nu verder met mijn man omgaan?’ Ik raadde haar aan: ‘Begin nu eerst om voor hem te bidden, dat zal de situatie ion de loop van de tijd veranderen’. Met deze aanbeveling ging ze de vorige avond naar huis. Ik geloof mijn eigen ogen niet om haar weer te zien en wel met haar man, die naast haar zit. Zou God zo snel op gebed gereageerd hebben? Ja, dat had Hij! God opent deze avond ook het hart van de man en ook hij neemt een beslissing voor de Heer Jezus. Nu heeft dit huwelijk een kans. Beide zullen nu beginnen om de Bijbel te lezen. Het Woord van God kan ook hun leven veranderen en het zieke huwelijk genezen.

Ik ga op alle vragen in, die zo verschillend van aard zijn omdat ieder een ander probleem heeft en toon de weg van de bekering tot de Heer Jezus. Niemand zegt NEE en dus nemen allen de Heer Jezus deze avond aan. Aan het einde van de gesprekken geeft elk zijn eigen commentaar: *Mevrouw A* zegt: ‘Nu weet ik wat geloven betekent, namelijk de Heer Jezus zijn Heer noemen’. *Mevrouw B* stelt

vol blijdschap vast: ‘Nu heb ik weer vaste grond onder mijn voeten’. *Mevrouw C* meent: ‘Mijn leven moet nu fundamenteel veranderen’. *Mevrouw D* drukt met een kort ‘Dan u wel’ alles uit, wat ze op de beide avonden met God beleefd heeft.

2.26 Zo één wil ik ook worden

Na een grote manifestatie in een stadhuis was ik vanwege meerdere gesprekken één van de laatste aanwezigen. Toen ontmoette ik nog de vrouwelijke conciërge. Ik dankte haar omdat alles heel goed gegaan was – de belichting, de positionering van de microfoon, het klaarzetten van de projector, en ik gaf haar mijn boek ‘Vragen die steeds weer gesteld worden’. Ze bladerde het wat door en stelde dan ontsteld vast: ‘Dat is een christelijk boek!’ - ‘Ja, dat klopt’ - ‘Houdt maar op met mij daarmee. Met al dat christelijke heb ik het helemaal gehad’ - ‘Waarom dat?’ - ‘Dit wil ik u zeggen: Op 25 jarige leeftijd stierf mijn broer aan leukemie. Een God, Die zo iets toelaat, daar wil ik niks mee te maken hebben. Hoe kan men zo’n jong mens simpel uit het leven wegrukken, die nog zoveel vóór zich had. Nee, met deze God ben ik helemaal klaar’.

‘Ik kan u begrijpen. Het is voor mij ook onverklaarbaar waarom God zo iets kan toelaten. Zulke vragen stel ik mij ook. Kijkt u eens, in dit boek heb ik enkele vragen beantwoord, die ik kon beantwoorden. Eigenlijk zou ik een tweede boek moeten schrijven met de titel: ‘Vragen, die ik ook *niet* beantwoorden kan’. Meteen gaat ze daarop in: ‘Zo’n boek hoeft u helemaal niet te schrijven want dat wil toch niemand lezen’. Ik gaf haar meteen gelijk: ‘Zo iets zal ik ook niet schrijven’.

Nog een keer spuugde ze haar gal over al het christelijke gedoe en tierde verder: ‘Ik wil u zeggen wat mij zo afwijzend tegenover God maakt. Er waren kruistochten, die in de naam van God en de kerk zijn gemaakt. Dat alles druipt zo van bloed. De inquisitie was een vreselijke instelling, waarbij de mensen ontzaglijk gekweld werden. En al de heksenverbrandingen behoren in dezelfde categorie van afschuwelijk’.

‘Ik gaf haar niet alleen maar gelijk maar blies ook op dezelfde hoorn: ‘U hebt helemaal gelijk. Hoe verschrikkelijk is dat alles wat mensen in de naam van God en Christus allemaal gedaan hebben. Vreselijke barbaarse dingen zijn dat. Waardigheidsbekleders met grote kruisen op hun borst gaven verschrikkelijke bevelen. Ja, met de ergste misdaden van de wereldgeschiedenis hebben we hier te maken’.

Ik bespeurde: ze kon het niet begrijpen dat hij, die in de zaal zo indringend over God had gepredikt, nu zo helemaal aan haar kant stond. Misschien was dat de eerste keer dat ze zich begrepen en aangenomen voelde. Ik bevestigde haar, dat al de hoge geestelijken massief tegen het evangelie gehandeld hebben. De Heer Jezus leerde: ‘Hebt uw vijanden lief en bidt voor hen die u vervolgen’ (Mattheüs 5:44), ‘Zalig zijn de zachtmoedigen ..., zalig de barmhartigen ...,

zalig zijn de vrede-stichters' (Mattheüs 5:5,7, 9). Maar die mensen handelden totaal tegengesteld aan de uitspraken van de Heer Jezus. Ze zullen in het gericht een zwaar oordeel ontvangen. Tegen de zelfingenomen theologen van Zijn tijd zei de Heer Jezus: 'Want u sluit het koninkrijk der hemelen voor de mensen. Want u zelf gaat niet naar binnen en hun die willen binnengaan, laat u niet toe binnen te komen' (Mattheüs 23:13).

Nu viel me spontaan een verhaal te binnen, die ik haar vertelde: 'Het is al jaren geleden toen ik van een gebeurtenis las, die veel indruk op mij gemaakt heeft. Het was tijdens de Tweede Wereldoorlog. In Roemenië was het Rode Leger binnengerukt. Toen ging er een Russische officier naar een kerk en trof daar – ik heb de juiste getallen niet meer in herinnering, maar de orde van grootte klopt – ongeveer 100 kerkgangers. Hij hield zijn machinegeweer omhoog en zei: 'Nu wordt het communisme en het atheïsme aangekondigd. Jullie christenen hebben we niet meer nodig. We zullen jullie gewoon doodschieten dan hebben we dat probleem niet meer. Maar ik geef jullie nog één kans. Wie nu zijn geloof verloochent en zich losmaakt van God die is vrij en kan daar naar de uitgang gaan'. Sommigen stonden op en gingen, daarna maakten zich nog meer los uit de menigte en verlaten de kerk de één na de ander. Aan het einde bleven nog slechts tien mensen zitten. Die herroepen niet, ook niet, wanneer dan de beschieting dreigt. Ze blijven God trouw. Wat gebeurt er nu? Voor allen onbegrijpelijk, legt de officier zijn machinegeweer weg en zegt. 'De lauwe mensen zijn we kwijt. Nu zijn er alleen nog de echte hier. Nu kunnen we gezamenlijk bidden'.

Dit verhaal heeft een sterke indruk op de vrouw gemaakt. Ze kan echt en huichelachtig onderscheiden. Tot mijn verbazing zegt ze plotseling: 'Zo één als de tien standvastige mensen wil ik ook graag worden'. Slechts het echte is uiteindelijk dat wat werkelijk overtuigt. God overwint zelfs de sterkste tegenstander. In Jesaja 53:12 staat er van de Redder, de Heer Jezus: 'en Hij zal de machtigen als een roof delen, omdat Hij Zijn leven heeft uitgegoten in de dood'.

2.27 De vereiste ontploffing

In de kerk van onze vrienden *Werner* en *Hanna Trauernicht* in Spetzerfehn (Ostfriesland) vond in februari een avond voor gasten plaats. De ruimte was feestelijk versierd en men zal liefdevol aan de gedecoreerde tafels. Mijn thema was: 'Verheug je op de hemel'. *Werner* had een medewerker uitgenodigd, die voor de eerste keer met zijn vrouw zo'n samenkomst bezocht. Aan het einde van de lezing werd gezegd dat God ons tot zijn eeuwige feest in de hemel uitnodigt.

André en zijn vrouw *Sandra* zaten aan mijn tafel en kwamen we in gesprek. Het algemene gemompel was storend, daarom gingen we met zijn drieën naar een ander vertrek. Ik vroeg hen of ze beiden ook in de hemel zouden willen zijn. *André* was op grond van sommige gesprekken op het werk met *Werner* al goed

geïnformeerd en zei ja op de vraag. Maar zijn vrouw was nog wat sceptisch en legde haar besluiteloosheid uit dat ze nog niets van het geloof gehoord had. Het geloof zou nog moeten groeien en daarna zou ze later nog daarover kunnen nadenken. Ik zat aan het hoofd van de tafel en rechts van mij *André* en links *Sandra*. Ze was hoogzwanger en had een ongebruikelijke ronde buik. Op haar argument van een eerst groeiend geloof zei ik het volgende tegen haar: ‘Jullie zullen spoedig een kind krijgen. Op het ogenblik groeit het nog in je lichaam verder. Voor deze groei was een ontploffing nodig en pas dan begon de groei. Zo is het ook met het geloof. Zonder ontploffing gebeurt er niets. In het geval van het geloof heet deze ontsteking bekering tot Jezus Christus’. Deze vergelijking als verklaring was voor haar meteen begrijpelijk. Bij beiden kwam het tijdens dit gesprek tot de ‘ontploffing’, die het eeuwige leven bewerkt.

Op 6 juni 2004 trof ik André met zijn intussen 15 maanden oude zoon bij de 60e verjaardag van Werner. Vol vreugde vertelde hij mij dat hij en Sandra in het geloof waren gegroeid en graag meewerkten met geestelijk werk. Met een ontploffing begon alles.

2.28 Het wereldwijde netwerk van God

In maart 2003 was ik in Namibië, het vroegere Duitse Zuidwest Afrika, voor evangelische lezingen⁵⁶. Enkele weken daarvoor vertelde ik mijn Australische vriend *Carl Wieland* (zie ook getuigenis I in deel III) per email van dit voornemen. Hij gaf deze informatie door aan zijn ook in Australië wonende zuster *Gisela* door, die op haar beurt een zwager A⁵⁷ in Namibië heeft. Toen wij van de lezingenserie in Windhoek nog voor lezingen in Swakopund waren, gingen we met onze gastheer en gastvrouw, het echtpaar *Johannes* en *Hanni Trauernicht* (zie ook getuigenis 2 in deel III), in een Duits restaurant voor het middageten. We vermoeden niet dat boer A ook daar was, in elk geval in een andere ruimte. Toen wij klaar waren met het eten, had ik nog een gesprek met een gast aan de tafel naast mij. Slechts door deze kleine vertraging troffen we buiten boer A, die het echtpaar kenden. We nodigden hem voor de spoedig beginnende evangelisatie in Windhoek uit. We waren verbaasd toen hij zei dat hij dat al wist van zijn Australische schoonzus. Was dat allemaal toeval?

Foto

De boerenvrouw Ulla Metzger (mevrouw C in de tekst) bekeert zich op 12 maart 2003 samen met haar kleindochter Daniela tot de Heer Jezus.

⁵⁶ Zie ook meditatieboek ‘Leben ist mehr 2005 – Impulse für jeden Tag’ (Leven is meer 2005 – impulsen voor elke dag) CLV Bielefeld, lezing van 11.06.2005.

⁵⁷ Omdat ik nog niet de namen van alle personen ken, duid ik ze hier aan met A, B, C.

Tijdens de dagen in Windhoek keken we steeds weer uit naar boer A. Jammer genoeg is hij nooit gekomen. Op één van de avonden bleef toch een vrouw C met haar 15 jarige kleindochter achter om een beslissing te nemen voor Christus. Na het gesprek vroeg ik waar ze vandaan kwam. ‘Ik kom van een boerderij, die 150 kilometer hier vandaan is’ – ‘Hoe wist u dan van deze lezingen?’ - ‘Mijn Australische schoonzus uit Adelaide stuurde me een email’. Wat was er gebeurd? *Gisela* heeft een vriendin *B* in Adelaide en wees per email op de evangelisatie. *B* schreef daarop een email naar haar in Namibië levende schoonzus *C*. Heeft God niet een wonderbaar netwerk om mensen, die open staan voor het evangelie, te redden?

2.29 De vrouw, die naar de hel wilde

Het is niet te bevatten maar er zijn altijd weer mensen, die in de hel willen zijn.

- Ze denken, dat er daar te doen is dan in de hemel
- Ze denken dat ze daar weer hun vrienden zullen ontmoeten
- Ze denken, dat ze daar hun gewone leven weer verder kunnen leven

Heeft onze verkondiging gefaald? Hebben we de verschrikkingen en de pijnen en kwellingen niet indringend genoeg geschilderd zodat zo velen niet geïnformeerd zijn daarover wat hen op die plaats te wachten staat?

Of nog erger: Hebben we nooit over de hel gepredikt? Of hebben we zelfs gezegd: ‘Er bestaat geen hel?’ Pas geleden zei een goede vriend tegen mij: ‘In onze kerk wordt nooit iets over de hel gezegd’. De predikers hebben wel angst, dat men veronderstelt dat ze bij de Middeleeuwen zijn blijven staan.

Ik heb besloten dat te prediken wat de Heer Jezus tegen de mensen heeft gezegd. En Hij heeft niet zelden van de hel en van het verloren gaan gesproken.

De in 1928 in London geboren TV ster *Chris Howland*, die in Duitsland als humorist (‘Heinrich Pumpernickel’) en zanger van hits (‘Fräulein’) beroemd werd, uitte kort geleden (in 1999) dat hij liever in de hel dan in de hemel wilde zijn, omdat al zijn vrienden ook daar zijn.

Toch vergist hij zich grondig want in de hel zijn er geen vrienden meer. Vrienden zijn iets goeds. Maar in de hel is er überhaupt niets goeds meer omdat God, de bron en oorzaak van al het goeds, niet daar is. Daarom vinden we in de Bijbel ook nergens de kleinste aanwijzing dat er daar een vorm van gemeenschap is.

De hel is de eenzaamste plaats, die men zich überhaupt kan voorstellen.

Ook Jean Paul Sartre heeft de hel nog veel te goed beschreven, wanneer hij denkt dat het zo is dat wanneer mensen, die helemaal niet met elkaar kunnen opschieten, steeds en onafscheidelijk in een ruimte opgesloten zijn.

Bij een lezing in Mannheim had ik over de hemel en de hel gesproken. Daarna komt er een jonge vrouw naar me toe en verklaart dat ze precies weet waar ze naar toe wil. Ik was er zeker van dat nu het antwoord zou komen: ‘Naar de hemel’. – ‘Nee’, meent ze, ik zal me in geen geval bekeren, want ik wil naar de hel’. – Ik kan het niet bevatten. Heb ik zo verkeerd gepredikt dat de luisteraars de hel boven de hemel prefereren? Haar motivatie heeft me verbaasd: ‘Ik heb een nauw contact met mijn moeder gehad. Ze is gestorven, toen ik 20 was. Ze heeft niet geloofd daarom is ze volgens u in de hel. Ik wil ook graag daar naar toe, waar zij is.’ Ik verklaarde haar wel daarbij op het volgende te letten:

Ten eerste: Niemand kan van een ander met zekerheid zeggen dat deze persoon in de hel is. De moeder van de moordenaar aan het kruis had misschien meegemaakt, hoe haar zoon op het verkeerde pad kwam. Hij werd een moordenaar en een misdadiger. Nu hadden de Romeinen hem te pakken gekregen en hem als straf aan het kruis geslagen. Als we de moeder zouden gevraagd hebben waar haar zoon nu is, dan zou haar antwoord heel duidelijk zijn: ‘Hij heeft niet geloofd, en hij werd bovendien nog een misdadiger – hij is in de hel!’. Zij beoordeelde hem volgens de haar bekende leefstijl. Bovendien eindigde zijn leven aan het kruis nadat men hem als misdadiger had. Maar hij riep de Heer Jezus aan en werd daardoor gered. (Lukas 23:40-43). Deze misdadiger zullen wij in de hemel ontmoeten. De moeder wist misschien helemaal niets daarvan.

Ten tweede: Ik herinner me nog de tijd na de Tweede Wereldoorlog. Door vlucht, deportatie en krijgsgevangenschap waren vele gezinnen uit elkaar gerukt. Er was nog vele jaren na de oorlog op de radio regelmatig meldingen van net Rode Kruis van zoekende mensen, om de gescheiden familieleden weer bij elkaar te brengen. Maar in de hel is er geen Rode Kruis en geen organisatie die vrienden en familieleden weer bij elkaar wil brengen.

De hel is geen plaats van een familiereünie! Ook wanneer ik uw gedachten eens volg en aanneem, dat u en uw moeder op een keer op de plaats van de verlorenheid zouden zijn; U zult elkaar nooit meer kunnen vinden.

Ten derde: De Bijbel zegt ons: ‘God is liefde’. In Russische kerken heb ik vaak aan de muur met grote letters gelezen: ‘Bog jest ljubow’ (God is liefde). Wanneer jonge mensen elkaar vinden, verliefd worden en trouwen, dan is deze liefde een geschenk van God. De hel kan beschreven worden als de absolute afwezigheid van God. Welnu, wanneer God daar niet is, dan betekent het ook de absolute afwezigheid van liefde.

Mensen, die van elkaar gehouden hebben op aarde, zullen elkaar in de hel haten. Alle hier op aarde bestaande genegenheden zullen door de daar heersende liefdeloosheid en onverschilligheid voor altijd weg zijn. Daarmee wordt de hel de eenzaamste plaats überhaupt.

Ten vierde: Ook nog uit een andere grond zult u uw moeder nooit vinden. De hel is namelijk een plaats van duisternis (Mattheüs 8:12; 22:13).

Uit al deze gronden kan ik u slechts een enkele raad geven: Neem een beslissing voor de Heer Jezus en doorbreek de grijze ketting van verlorenheid. Daarmee doet u voor u zelfs iets goeds. Ook uw kinderen zullen u op een keer dankbaar zijn, wanneer ze al vroeg in het geloof worden opgevoed’.

2.30 Waarom doet God soms voor ons onbegrijpelijke dingen?

Altijd wanneer ons onverhoopt tegenslag treft of dat wij in onze omgeving met leed en door worden geconfronteerd, duiken existentiële vragen op: ‘Hoe kan God zo iets toelaten?’- ‘Waar was God toen dat gebeurde?’ - ‘Waarom trof mij dat juist of mij land?’

Van 13 augustus tot 8 september 2004 was ik voor talrijke lezingen onderweg in Paraguay. Kort daarvoor, namelijk op 1 augustus 2004 was er een gigantische brand in een groot winkelcentrum (supermercado) in Asunción, de hoofdstad van Paraguay. Bijna 400 mensen waren in de vlammen omgekomen. Deze verschrikkelijke gebeurtenis heeft de bovenstaande vragen heel actueel in het bewustzijn geroepen. Wanneer we in de nieuwsberichten van catastrofes ergens in de wereld horen, dan gaan we daar vaak gewoon aan voorbij. Klaarblijkelijk is alles zo ver weg dat men al gauw overgaat tot de orde van de dag. Maar als er zo iets in de eigen stad gebeurt en kennen we misschien de één of de ander betroffen mensen persoonlijk, dan zijn we ten diepste geschokt. Om een haar had dat ook ons kunnen treffen, denken we dan. Heeft God nog een keer gespaard, omdat we waardevoller voor Hem zijn als de omgekomenen?

Toen ten tijde van de Heer Jezus de toren van Siloam omviel en 18 personen bedolf (Lukas 13:1-5), doken ook daar meteen de waarom vragen op. De Heer Jezus zei tegen de geschrokken mensen: ‘Denkt u dat zij schuldiger waren dan alle andere mensen, die in Jeruzalem wonen? Nee, zeg Ik u, maar als u zich niet bekeert, zult u allen op dezelfde wijze omkomen’. De Heer Jezus leert ons hiermee twee wezenlijke dingen: a) de omgekomenen waren geen grotere zondaars dan de overlevenden. En b) Het ongeluk is een roep tot bekering aan de overlevenden – en daarmee ook aan ons.

Een volgende gedachte, die ons helpt om de grote brand van Asunción beter te begrijpen, staat in Amos 3:6: ‘Geschiedt er een ramp in de stad, zonder dat de Heer die bewerkt?’ Deze uitspraak kan ons op het eerste ogenblik doen ontstellen: God laat het ongeluk niet slechts toe, maar nog meer: Hij is zelfs de Veroorzaker. Dat past toch helemaal niet zo goed in onze gebagatelliseerde voorstelling van de ‘lieve God’. Maar laten we bedenken: Dezelfde God heeft voor een zondvloed gezorgd, waarbij heel veel – het zouden miljoenen mensen geweest kunnen zijn – jammerlijk zijn verdronken. Dezelfde God heeft boven de Amalekieten het oordeel uitgevaardigd om het hele volk met wortel en tak uit te roeien (1 Samuël 15:2-3). Dezelfde God spreekt ook het eeuwige oordeel over

de goddelozen uit (Openbaring 21:8). Toch is deze God de liefde in Persoon (1 Johannes 4:16). Het is ook dezelfde God, Die ‘Zijn eniggeboren Zoon heeft gezonden in de wereld, opdat wij door Hem zouden leven’ (1 Johannes 4:9).

Bij de rand in het winkelcentrum (supermercando) van Asunción kwamen 400 personen om. De ontsteltenis daarover heeft heel Paraguay geraakt. Stellen we ons eens voor, dat dezelfde personen geleidelijk binnen een half jaar zouden zijn gestorven, de ene aan kanker, de ander aan een hartinfarct, weer een ader door een auto ongeluk enz.

Foto

Diverse studentes aan de medische faculteit van de universiteit van Asunción nemen na de lezing een beslissing voor Christus.

Behalve de directe familieleden zou niemand anders notitie ervan genomen hebben. Maar door de concentratie van het leed op één enkele gebeurtenis ging een opgewonden vragen naar God door het hele land. Hebben de mensen het ongeluk als een goddelijke roepen tot bekering begrepen? Ik ervoer op deze vraag een direct antwoord:

Tijdens mijn verblijf in Paraguay hield ik ook diverse lezingen aan de nationale universiteit (*Universidad Nacional de Asunción*). Bij al deze samenkomsten vond ik onder de studenten een ongebruikelijke openheid voor het evangelie, zoals men het aan universiteiten anders nooit zo beleefd. Zo waren er bijv. op een avond ongeveer 200 luisteraars bij het thema ‘Oorsprong van het leven vanuit het oogpunt van de informatie’⁵⁸ gekomen. Aan het einde zei ik, dat men deze God ook persoonlijk zou kunnen leren kennen. Wie dat zou willen, kon na de lezing achterblijven. Hoe verrast was ik, toen er zich aansluitend 50 studentes en studenten zich bekeerden tot de Heer Jezus Christus. Mij houdt de vraag bezig: Zou deze bereidwilligheid voor een omkeer tot God er ook zijn geweest, wanneer er zo kort van te voren geen ongeluk in de stad was geweest.

Foto

Alle studenten ontvingen drie evangelische boeken. De meesten willen een handtekening van de auteur, 27 augustus 2004.

⁵⁸ Spaanse versie met Powerpoint achtergrond: ‘En el principio existia la información – El origen de la vida’

Gods liefde wil ons graag zonder tegenslagen de hemel schenken. Maar ons versteende en trotse hart vraagt vaak pas dan naar God, wanneer er iets onmiskenbaars ons uit de slaap wakker schudt.

Twee gedachten bij deze laatste lezing zijn voor mij belangrijk:

1. Tijdens de toelichtingen, hoe men zich tot de Heer Jezus bekeert, gebruik ik regelmatig het vers uit 1 Johannes 1:9: ‘Als wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid’. Ik waardeer dit vers zo erg, omdat het zoveel fundamenteels over het begin van het geloof zegt. Omdat het bij de bekering daarom gaat, dat de Heer Jezus ons van alle zonden van de verledentijd bevrijdt – en wel vanaf de kindertijd – staan we voor een probleem: Hoe kan ik zonden ‘belijden’ die ik toch allang vergeten ben? Om dit aspect begrijpelijk te maken, haal ik altijd iemand van degenen die zich willen bekeren eruit en vraag deze persoon naar de zonden, die ze precies een jaar geleden gedaan heeft. Zo was het ook deze keer. Ik keek naar een studente op de eerste rij en vroeg haar: ‘Weet u nog precies, wat u op 6 september 2003, dus vandaag precies een jaar geleden, voor zonde gedaan hebt’. Normaal gesproken komt – dat weet ik uit ervaring van vele jaren – op deze vraag slechts een schouderophalen. Omdat niemand het weet, verklaar ik dan verder: ‘We weten het allemaal niet meer precies, en wanneer we zelfs meerdere jaren zouden teruggaan, verbleekt de herinnering steeds meer.

Om deze reden bidt David: ‘Afdwalingen – wie bemerkt ze? Reinig mij van de verborgen afdwalingen’(Psalm 19:13). Zo kunnen wij het vandaag ook doen. Voor de Heer zijn wij een opengeslagen boek en Hij kent elke afzonderlijke zonde van ons leven. En dus bidden wij Hem nu daarom, het hele register van onze zonden volgens 1 Johannes 1:9 uit te wissen’. Hier in Asunción beleefde ik nu voor de eerste keer, hoe deze door mij uitgezochte studente antwoordde: ‘Ik weet het nog heel precies!’ Ik probeerde haar antwoord met mijn woorden te overklassen want het paste helemaal niet in mijn concept. Na het einde van dit nagesprek komt deze vers bekeerde studente naar me toe en zegt: ‘Ik weet nog, wat ik op 6 september 2003 gezondigd heb. Ik was op die Dag in een hotel en heb daar een Gideon Bijbel gestolen’.

2. Na de afsluiting van alle verklaringen van mijn kant en het toevertrouwen van het hele leven aan de Heer Jezus Christus in het gebed is het voor mij belangrijk dat de pas bekeerden duidelijkheid hebben over hun nieuwe status voor God. Aanschouwelijke uitleggingen zijn vaak meer behulpzaam en blijven ook later beter in de herinnering steken dan veel woorden. En zo probeerde ik de studenten het nieuwe met voorbeelden van ons trouwen bij de burgerlijke stand te verhelderen: ‘Het was op zekere dag in het jaar 1966, toen ging ik met het meisje waar ik van hield naar het stadhuis in Hannover. We hadden feestelijke kleren aangetrokken. In het stadhuis gingen we de trap op naar boven en de trouwambtenaar richtte enkele woorden tot ons en wij onderschreven allebei een document. We gingen daarna dezelfde trap af naar beneden en lieten prachtige foto’s maken. Wat was het verschil tussen daarvoor en daarna? Eigenlijk helemaal niets, want we hadden dezelfde kleding aan en onze kapsels waren ook nog onveranderd. Al het uiterlijk zichtbare was nog precies als voorheen maar de status tussen ons was fundamenteel veranderd. Marion naast mij was nu niet meer zomaar iemand, maar ze was een paar minuten geleden mijn vrouw geworden’.

Foto

Na een lezing in de firma TECNOSERVICE (Asunción, Paraguay) nemen twee vrouwen een beslissing voor de Heer Jezus. De derde vrouw op de foto begeleidt haar collega’s, 17 augustus 2004.

Toen kwam weer de bovengenoemde studente naar me toe en trekt met beide wijsvingers haar mondhoeken omhoog, om mij met een lach op het gezicht te laten zien dat er nadat we de trap af zijn gegaan bij ons wel degelijk iets veranderd was namelijk de vreugde over het gevonden geluk. Wat had ze daarmee toch gelijk!

Ik gebruikte het beeld van het trouwen voor de wet om daarmee alle studenten hun nieuwe status voor God te verklaren: ‘Zo is het nu ook bij jullie. Jullie hebben nu ook een verbond met God gesloten. Jullie zijn door het geloof in de Heer Jezus Christus kinderen van God (Johannes 1:12) geworden. Dat waren jullie eerst niet. Want uit *vreemdelingen van God* zijn jullie nu *huisgenoten van God* geworden (Efeze 2:19). Jullie zijn vandaag niet opgeschreven in het familieregister van de burgerlijke stand maar in het boek des levens. Bij het

laatste oordeel komt het er op aan dat onze namen in dit belangrijke boek staan (Openbaring 20:15). Over deze aantekening mogen we ons nu inderdaad verheugen. De Heer Jezus zegt in Lukas 15:10: ‘Zo zeg Ik u, ontstaat er blijdschap voor de engelen van God over één zondaar die zich bekeert’.

Foto

Evangelisatie in de sporthal van de kolonie Volendam (Paraguay) van 3-5 september 2004.

2.31 Wie God zoekt, zal Hem ook vinden

God heeft Zich in Zijn Woord vastgelegd, doordat Hij belooft: ‘Wanneer u naar mij vraagt met uw ganse hart. Dan zal Ik Mij door u laten vinden’ (Jeremia 29:13b-14a). Tijdens een evangelisatie in Asunción (Paraguay) kwam op de eerste dag een jonge vrouw⁵⁹, *Alexandra* met vragen. Op mijn vraag of ze gelovig was, antwoordde ze met een duidelijk ‘Ja!’. Daarna legde ze mij uit, hoe ze zich bekeerd had. Het verhaal is zo ongebruikelijk en zo doelgericht, dat ik het hier met haar toestemming wil vertellen:

Ze komt uit een niet christelijk gezin. Toen ze 19 jaar oud was, gingen de ouders na afmattende jaren van ruzie en problemen scheiden. Haar jeugd was vol conflicten: ze verkeerde in de alcohol- en drugs wereld, had voortdurend wisselende partners en wist niet, wat moraal of zonde of geestelijke gezondheid is. Toen ze 25 jaar was, heeft ze abortus laten plegen. Na al het geharrewar van een bedorven jeugd kwam ze tot de volgende slotsom:

‘Mijn leven is besmeurd en heeft totaal geen zin. In geen geval wil ik zo doorgaan. Hoe kan het toch zijn, dat het leven aan de ene kant zo onaangenaam,

⁵⁸

Het is 15 augustus 2004, de eerste dag van de evangelisatie in de Mennonietenkerk in Asunción. *Alexandra Iseli* (*4 augustus 1967) vertelt hier van haar doelbewuste zoektocht naar God. Door allerlei mislukkingen laat ze zich niet ontmoedigen, maar overwint elke hindernis totdat ze de Redder gevonden heeft.

zinloos en gecompliceerd is – en aan de andere kant dat het menselijk lichaam zo geniaal geconstrueerd is, zo mooi en zo perfect, dat het zich kan beschermen tegen ziektes, wonden vanzelf laat helen en dat huid weer aan elkaar kan groeien? De natuur om ons heen functioneert. Wat houdt dat zo goed bij elkaar? Alleen de mens past daar niet in. Hij verstoort het beeld. En dan nog de dood? Wat voor zin heeft het om 65 jaar te ploeteren, nooit gelukkig en vrij te zijn, eindeloze problemen in het gezin, op het werk of met de burens te hebben, verlaten te worden, te vechten, ouder te worden, eenzaam te zijn en dan na al de moeite en het hartzeer te sterven? Men neemt niets mee en moet alles achterlaten. Men wordt snel vergeten. Welke zin heeft dat alles dan?’

Ze begon de zin van het leven eerst in het Boeddhisme te zoeken. Yoga gaf haar een voorbijgaand, lichamelijk welzijn. Ze emigreerde van Zwitserland naar Paraguay omdat ze zich door de natuur voelde aangetrokken. Hier leerde ze al gauw een getrouwde man kennen, en het oude losbandige en verdorven leven begon van voor af aan. Dat leidde uiteindelijk daartoe dat ze een week lang niet eten en niet drinken kon. Ze kwam in een ziekenhuis terecht van de Mennonieten. Daar kreeg ze van een verpleegster een Bijbel. Daarna leerde ze een echtpaar van de Jehova's Getuigen kennen. Ze hoopte dat deze mensen haar de Bijbel konden uitleggen. Maar bij de 'Bijbelstudie' van de Jehova's Getuigen ging het helemaal niet meer om de Bijbel maar meer over de interne publicaties. Dat is het ook niet, dacht ze. Het volgende station van haar zoektocht was de katholieke kerk. Ze bezocht enkele kerkdiensten en had diverse gesprekken met de pastoor. Deze gaf openlijk toe dat hij de Bijbel slechts heel zelden las – een omstandigheid, die haar verbluft deed staan en haar achterdochtig maakte. Ze meende, 'dat is een piloot die geen vliegtuigen heeft'. Het viel haar op dat de mensen in de katholieke kerk zich niet van haar onderscheidden. Ze waren niet gelukkiger of vrijer dan zij. Daaruit concludeerde ze: 'Die hebben de waarheid ook niet'.

Nu begon de eigenlijke zoektocht en wel met de hulp van internet. Ze begon verschillende religies met elkaar te vergelijken. Maar waarom waren er daar zoveel van? Want allen beweerden toch dat ze de ware enige God aanbidden? Het Boeddhisme en de Jehova's Getuigen had ze al van haar lijst afgestreept. Er volgden allerlei culten zoals satanisten, magie en seksistische sekten, die hun aanhangers in de dood joegen.

Het maakte op mij indruk hoe systematisch ze op zoek ging. Ze doorvorste alle mogelijke religies of God daar te vinden was. Toen daarna ook nog de Islam, Hindoeïsme, Confucianisme en diverse natuurgodsdiensten door haar hekwark waren gevallen, concentreerde ze zich op alle mogelijke christelijke richtingen. Het katholicisme had ze al uitgesloten omdat ze merkte dat ze zich hier niet op het juiste spoor bevond. Bij het verdere zoeken via internet kwam ze allerlei sekten tegen. Ook hier had ze al gauw gezien dat deze slechts hun lievelingsleer koesterden maar dat God daar niet werkelijk te vinden was. Haar verging het

blijkbaar als de koopman in de gelijkenis (Mattheüs 13:45-46), die van de kostbare parel wist en al het mogelijke deed totdat hij deze parel gevonden had.

Alexandra gaf na zoveel mislukte pogingen nog steeds niet op, maar zocht volhardend verder. Toen kwam ze uiteindelijk het credo van Luther tegen:

‘Hier vielen de schellen van mijn ogen. In het tweede gedeelte, waar het over de Heer Jezus Christus gaat, de Zoon van God, heb ik begrepen wat deze Jezus aan het kruis voor een geweldig werk gedaan had. Hier was voor de eerste keer sprake van een Redder. Ik zag: Dat is Degene, Die ik zoek. Ik heb beslist redding nodig in mijn situatie. Het was de oplossing van al mijn problemen en mijn ellende. Hier was bevrijding mogelijk van al mijn verkeerde daden en al het onrecht, dat ik gedaan had. Ik kon nog een keer een nieuw leven beginnen!’

‘Maar hoe vond je nu de Heer Jezus?’

Ook hier ging ze weer systematisch te werk:

‘Ik greep naar een telefoonboek en zocht mogelijke ‘neutrale’ kerken op (bijv. ‘Kerk bij het park’) omdat ik niet weer met het katholicisme of de één of andere naam van een stichter wilde geconfronteerd worden. Drie daarvan selecteerde ik en ik belde ze alle drie op. Uiteindelijk koos ik die groep uit, die ik het meest Bijbelgetrouw vond. De ‘vrije broeders’ legden me de grondbeginselen van het geloof in Jezus Christus nauwkeurig uit aan de hand van de Bijbel. In 2001 liet ik me bij de ‘Hermanos Libres de la iglesia del Parque’ dopen’. Mijn lange zoektocht was de moeite waard geweest. Jezus is mijn Redder en Heer!’

Verging het de zoekende koopman in de gelijkenis van de Heer Jezus ook niet zo als *Alexandra*? Toen hij de kostbare parel vond en haar verwierf, had hij daarmee de hemel gevonden. *Alexandra* vond het kostbaarste wat wij in dit leven kunnen vinden, namelijk de Redder de Heer Jezus Christus. Ze was tot een levend geloof gekomen.

2.32 Wanneer er drie zonen na elkaar sterven

Tijdens mijn Paraguay reis in 2004⁶⁰ was ik op drie verschillende plaatsen voor een lezing: in de hoofdstad Asunción en in de beide Duitse kolonies Friesland en Volendam.

⁶⁰ Tweede reis naar Paraguay van 13 augustus tot 8 september 2004. De kolonie Friesland ligt ongeveer 190 kilometer noordoostelijk van Asunción. Daar leven ongeveer 650 van Duitse afkomst in het centrum en in de verspreide 13 omliggende dorpen. Deze kolonie werd in 1937 door Duitsers uit een andere kolonie in Paraguay, namelijk Fernheim im Chaco gesticht. Sommige mensen verlieten Fernheim vanwege klimatologische gronden (grote hitte en droogte). In Friesland is er in tegenstelling tot Chaco genoeg regen en alles groeit zo goed, dat twee oogsten per jaar van hetzelfde veld mogelijk zijn. Het leven is voor de boeren toch aanzienlijk zwaarder dan in Chaco. Daar wordt uitsluitend veeteelt bedreven en dit is veel gemakkelijker te handhaven. Der kolonie Volendam is 65 kilometer noordwestelijk van Friesland gelegen. Beide zijn Mennonitische nederzettingen van mensen van Duitse afkomst, die oorspronkelijk van Oost en West Pruisen naar Rusland emigreerden. (18^e eeuw en pas ten tijde van *Stalin* de Sovjet-Unie verlieten om zich dan in Paraguay te vestigen.

Hedwig Rempel (34 jaar oud) uit Friesland kwam naar een lezing om voor de volgende middag een lang gesprek (zielzorg) samen met haar man Ferdinand (35 jaar oud) af te spreken. Ze hadden groot leed in het gezin meegemaakt, dat *Hedwig* eerst uitgebreid schilderde:

‘We zijn 10 jaar getrouwd en hebben een gezonde 8 jarige zoon. Omdat wij van kinderen houden, wilden we graag nog meer kinderen. In juli 1998 kregen we een gehandicapt kind. De jongen had o.a. een hazenlip en stierf 20 minuten na de geboorte. We rouwden veel om hem maar gaven de hoop op een volgend gezond kind niet op want ten slotte komt slechts onder duizenden van geboortes een zwaar gehandicapt kind ter wereld. Hij had een open hoofdje, maar slechts een vel over zijn hersenen. Ook dit kind was niet levensvatbaar en stierf 35 dagen na de geboorte op de intensive care. Onze kinderwens bleef en dus lieten we ons onderzoeken of wij eventueel genetisch niet samen pasten. Het resultaat was 25:75, dat betekent dat het risico om weer een gehandicapt kind te krijgen 25 procent bedroeg. Na uitslag van de doktoren zouden we 75 procent kans maken. Konden wij van God in het geloof verwachten dat Hij een wonder doet? We gingen naar de voorgangers en oudsten van de kerk en zochten raad in onze situatie. Vele baden met ons en ze bemoedigden ons voor een kind met de woorden: ‘God zal een wonder doen en alles zal goed komen’. Ze bemoedigden ons om op God te vertrouwen en voor een wonder te bidden. Een vrouw uit de kerk zei zelfs dat God haar zou hebben gezegd dat wij een gezond meisje zouden krijgen. Toen ze dat zei was ik al zwanger. Dit vierde kind werd in juli 2004 geboren. In tegenspraak met de ‘profetie’ van de vrouw was het kind niet gezond en ook was het geen meisje. De jongen had een defecte hand, had voortdurend zuurstof nodig en stierf na 27 uur. Omdat in de loop van deze reeks van drie sterfgevallen binnen zes jaar geen ander kind in de kolonie gestorven was, liggen nu alle graven van onze drie zonen direct naast elkaar. Elke keer, wanneer ik naar het kerkhof ga, breekt mijn hart bijna en veel tranen zijn al gevloeid’.

‘We zijn vandaag tot u gekomen omdat we naar antwoorden in onze vertwijfelde situatie zoeken. Waarom heeft God niet een wonder gedaan? Waarom hebben voorgangers, oudsten en artsen ons verkeerd geadviseerd? Waarom antwoordt God niet? Waarom dit drievoudige verdriet? Is er geen mogelijkheid om God beter te begrijpen?’

Stap voor stap en steeds weer op de details ingaand, die ze vaak uitten onder tranen, probeerden we antwoorden te vinden. Ik wil hier graag enkele gedachten kort samenvatten:

1. *Het algemene* leed in deze wereld is door de zonden van de mensen veroorzaakt. In Romeinen 6:23 lezen we: ‘Want het loon van de zonde is de dood’. Maar op de vraag van het *individuele* leed hebben we in de meeste gevallen geen antwoord. Zelfs in de Bijbel ervaren de getroffen en slechts zelden de reden voor hun tegenspoed. Zo wist bijv. Job ook niets over de achtergronden van zijn leed (Job 1:6-12). Bij de blindgeborene veronderstelden de discipelen

dat hij of zijn ouders gezondigd moesten hebben. Dit ontkende de Heer Jezus beslist en gaf het antwoord wat hier juist was: ‘De werken van God moeten in hem geopenbaard worden’ (Johannes 9:3). Meestal is onze houding zo, zoals de lijdende het beschrijft in Psalm 73: ‘De ganse dag word ik geplaagd, mijn bestraffing is er elke morgen’ (Psalm 73:14). Maar de reden van zijn tegenspoed bleef voor hem ondanks al het gepieker verborgen. ‘Ik tobde erover om dit te begrijpen, een kwelling was het in mijn ogen’ (Psalm 73:16). De Psalmist is ons tot voorbeeld met zijn houding in het leed: ‘Nochtans zal ik bestendig bij U zijn’ (Psalm 73:23). Hij liet ondanks alles God niet los. Laten wij ons des te vaster aan Hem vastklemmen!

2. Om het leed alleen maar vanuit het oogpunt van dit leven te beoordelen, zou te kortzichtig zijn. In 1 Korinthe 15:19 staat er: ‘Als wij alleen in dit leven op Christus onze hoop gevestigd hebben, zijn wij de ellendigste van alle mensen’. Dit is een heel markante uitspraak, die wij in veel situaties van het leven ter harte kunnen nemen. We neigen er naar om de balans van ons leven al op te maken in dit leven, maar we moeten over de horizon heen kijken. De realistische, alles meegerekende balans van ons leven wordt pas aan de andere kant van de doodsmuur door onze Schepper opgemaakt. Dat geldt ook voor hun moeilijke situatie. Wat zij in dit leven als een zwaar verlies ondervinden, wordt in de eeuwigheid omgebogen: ‘Want de kortstondige lichtheid van onze verdrukking bewerkt voor ons een uitermate uitnemend gewicht van heerlijkheid’ (2 Korinthe 4:17). Paulus schrijft terecht en dat heeft hij met in zijn eigen leven ondervonden: ‘Want ik acht, dat het lijden van de tegenwoordige tijd niet waard is vergeleken te worden met de toekomstige heerlijkheid die aan ons geopenbaard zal worden’ (Romeinen 8:18). Kinderen, die vanuit ons gezichtspunt te vroeg zijn gestorven, zijn in de hemel. In Mattheüs 19:14 zegt de Heer Jezus: ‘Laat de kinderen tot Mij komen en verhindert ze niet bij Mij te komen. Want voor hen is het koninkrijk der hemelen’. Door dit woord mag u er zeker van zijn dat alle drie gestorven kinderen in de hemel zijn. U zult ze eenmaal in de heerlijkheid van God zien en al het leed van nu zal dan vergeten zijn.

3. Hun begrijpelijke vraag ‘waarom heeft God niet een wonder gedaan?’ moet hier en nu onbeantwoord blijven. We weten ‘God hoort naar het gebed’, maar Hij verhoort niet altijd naar onze voorstellingen. God is soeverein. Bij Hem zijn er geen onmogelijke dingen maar toch handelt Hij vaak heel anders, dan wij ons wensen en voorstellen. Maar dat Hij het altijd goed met ons bedoelt, daar mogen wij zeker van zijn, want God is liefde’ (1 Johannes 4:8).

Aan het einde van het lange gesprek baden wij samen. De gebeden van *Hedwig* en *Ferdinand* hebben me diep ontroerd want uit de nood spreken we rechtstreeks in het Vaderhart van God.

2.32 Wanneer die in de hemel komen, dan wil ik daar niet heen

Na een lezing in het Erzgebirge⁶¹ meldt zich in de discussie een vrouw met de vraag: ‘Kan een mens worden vergeven wanneer hij 1.000 mensen heeft omgebracht?’ Al de toon in haar stem maakt me duidelijk, dat ze naar iets heel bepaalds heen wil.

Dus vraag ik terug: ‘Wat zou u vanuit uw oogpunt zeggen: waar zou de grens van de vergeving gesteld moeten worden? Zou die grens bij een 1 gedode liggen, bij 2 bij 50, bij 100, of zou de grens bij 500 moeten liggen? Is met 1.000 de vergevingskracht van de Heer Jezus al ten einde?’

Wanneer we de Bijbel lezen, en dat zal ons verbazen, dan wordt zo’n grens nergens vermeld. Maar er is iets anders wel belangrijk: Is de zondaar bereid met zijn hele hart om terug te keren van zijn verkeerde weg? Wanneer deze zondaar spijt heeft van zijn grote schuld en zich tot het juiste adres wendt – aan de Heer Jezus – dan is vergeving mogelijk. De Heer Jezus heeft duidelijk gezegd: ‘Ik ben gekomen om zondaars te roepen (Mattheüs 9:13). En een moordenaar is zonder twijfel een zondaar’.

De vrouw was geschokt over dit antwoord en voegde er aan toe: ‘Dan wil ik niet in de hemel zijn, als daar zulke mensen ook zijn’.

‘Ja, dat kan men vandaag wel zeggen: in de hemel zullen er alleen maar zondaars zijn en wel hele bijzondere, namelijk begenadigde zondaars. Wanneer dat niet zo zou zijn, zouden u en ik geen kans hebben om daarheen te komen. Het toebehoren aan de Heer Jezus en het afgeven van onze schuld, wat het ook geweest is, onder Zijn kruis maken ons alle, die in Hem geloven, vrij van elke zonde.

Wanneer u niet naar de hemel wilt, dan moet u het enige alternatief weten, en dat is de hel. Een derde mogelijkheid is er niet. Daar zijn alle moordenaars van de wereldgeschiedenis, die niet slechts 1.000 maar miljoenen mensen op hun geweten hebben en die zich nooit bekeerd hebben. Er zijn daar al diegene, die de wereld in angst en vrede zetten. Daar vindt u huiveringwekkende gestalten, die de mensheid ontelbaar leed hebben aangedaan. Maar in de hel zijn bovendien ook al diegenen, die niet een mens hebben omgebracht maar zich ook nooit bekeerd hebben omdat ze dachten dat ze goed waren. Neemt u toch een goed besluit zodat u niet op die plaats komt waar u eeuwig jammert omdat u tijdens uw leven pop aarde de verkeerde beslissing hebt genomen!’

2.34 24-uurs zending

Toen wij in mei 2000⁶² evangelische lezingen hadden in Bielso-Biala (Zuid Polen), gaf de ongeveer 40 jarige Poolse Janina Pawlas op een avond een

⁶¹ Lezing in Jahnsdorf in het Erzgebirge op 12 april 2003 met het thema ‘Van Babylon naar de hemel’.

⁶² Tweede reis naar Polen van 5 tot 15 mei 2000. Reisgenoten: Christian Brandt, Dtr. Harry Tröster, Gerhard Perteck

indrukwekkend getuigenis. Toen ze zich bekeerd had, wilde ze de Heer dienen. Het is altijd wonderbaarlijk te horen welke ideeën mensen hebben, om de liefde tot hun Heer uit te drukken: Ze pachtte een stuk land aan een drukke autoweg⁶³. Op een heuvel zette ze een groot reclamebord neer met de tekst uit Handelingen 16:31: ‘Geloof in de Heer Jezus en u zult behouden worden’.

Foto

Reclamebord van Janina Pawlas met het vers uit Handelingen 16:31.

Niemand, die daar voorbij rijdt, ziet dit 4 x 1,7 meter grote bord over het hoofd. Ieder, die de boodschap leest, heeft het evangelie in een korte samenvatting gehoord. Korter gaat het niet en toch is alles er in.

Ze wil het bord niet omruilen maar altijd slechts dit ene vers laten zien, omdat het zo belangrijk voor haar is. Wie het al gelezen heeft, zal er altijd weer mee geconfronteerd worden, zodat het diep in de harten van de mensen dringt, die daar voorbijrijden.

Intussen is ze een stap verder gegaan en heeft het land gekocht. Dat heeft twee voordelen: Ten eerste is het na veel jaren economischer om het land zelf te bezitten en niet steeds pacht te moeten betalen. Ten tweede – en deze reden is nog belangrijker – kan geen verpachter ooit de toestemming van deze soort van ‘straatzening’ verbieden, wanneer dat hem niet bevalt.

Waarvan spreekt de Heer Jezus? Hij redt van de weg die in de eeuwige duisternis eindigt, de hel. Bij de plaatsen zijn eeuwig. De ene plaats is *heerlijk*, de andere is *verschrikkelijk*. De Heer Jezus is beslissend. Ons eeuwige verblijf hangt af van één enkele naam: van de Heer Jezus!

Tijdens dezelfde reis naar Polen bezochten we op een dag het dichtbij gelegen Auschwitz. Verschrikkelijke dingen hebben zich daar tijdens het Derde Rijk afgespeeld. Van februari 1942 tot november 1944 werden hier meer dan 1,6 miljoen mensen, overwegend Joden, vergast en aansluitend verbrand. Men spreekt in de literatuur van de *hel van Auschwitz*.

⁶³ Het bord staat aan de hoofdstraat van Bielsko-Biala (Zuid Polen) na Cieszyn (uitgesproken Tesjen, richting Tsjechië) en wel ongeveer op de helft van deze afstand.

Een commentator zei pas geleden in een televisie uitzending⁶⁴: *‘De 20e eeuw heeft alle plaatjes van de hel niet alleen vervuld, maar nog achterhaald’*.

Maar de man vergist zich! Ik heb nagedacht over deze aanduiding hel van Auschwitz, nadat we door een vriendelijke vrouwelijke gids door een gaskamer werden geleid, waarin per lading 600 mensen in één keer omkwamen. Het was onvoorstelbaar verschrikkelijk, maar was dat werkelijk de hel?

We konden als groep bezoekers de gaskamers nu bekijken, omdat sinds januari 1945 de gruwelijke dingen gestopt waren. Nu zijn de installaties ter bezichtiging vrijgegeven en niemand wordt daar meer gekweld of vergiftigd. De gaskamers van Auschwitz waren tijdelijk, maar de hel uit de Bijbel is dat toch niet. Ze is eeuwig en kan daarom door niemand bezichtigd worden. Maar ook de hemel is eeuwig en dat is de plaats van onze roeping. Zullen we ons altijd weer laten bemoedigen om mensen uit te nodigen voor de hemel.

2.35 De theologie van de afweer tegen het geloof

In Neurenberg had ik in 2003 meerdere dagen een evangelisatie actie⁶⁵. Enkele mensen waren op een avond achtergebleven om een beslissing voor het geloof te nemen, waaronder twee jonge vrouwen. Toen ik de weg naar de Heer Jezus begon uit te leggen, stelde meteen één van de beide vrouwen mij een vraag. Ik ging daarop in, maar ging daarna weer verder om de heilsweg duidelijk te maken. Nu onderbrak de andere vrouw mij. Opnieuw ging ik daarop in. Na meerdere malen hetzelfde te hebben meegemaakt, merkte ik dat ze helemaal niet geïnteresseerd waren in de heilsweg. Ze probeerden mij veelmeer van mijn doel af te brengen. Toen ik hun plan doorhad, stelde ik voor: ‘De andere aanwezigen zijn gekomen met de vraag voor een beslissing. Omdat u vragen hebt van een andere soort verzoek ik u deze ronde te verlaten. Wanneer we hier klaar zijn, neem ik tijd om met u te spreken’. Daarop verlieten beide vrouwen de ruimte.

Deze vrouwen kwamen weer terug, ondanks de ervaringen die ik heb met critici. Toen we met zijn drieën ons onderhielden, stelden ze heel spitsvondige vragen bij speciale Bijbelteksten. Uitgerust met alle methodes van Bijbelkritiek, scheurden ze alle aangehaalde Bijbelteksten aan flarden. Ik vroeg hen waarom ze zo kritisch waren en wat ze studeerden. Ze wezen dat strikt af om dat te beantwoorden. Toen ik na enige tijd opnieuw hen daarnaar vroeg, bleken het theologiestudentes te zijn.

⁶⁴ ZDF uitzending om Hemelvaartdag op 1.6.2000, 18.40-19.58 uur: ‘Buiten de wereld van tijd en ruimte’. De auteur had gemeend dat alle voorstellingen van de hel van de kunst door de brutaliteit van de Holocaust en de wereldoorlogen van de 20^e eeuw nog overtroffen kunnen worden.

⁶⁵ Zie ook het meditatieboek ‘Leben is mehr in 2005 – Impulse für jeden Tag’ (‘Het leven is meer in 2005 – impulsen voor elke dag’ CLV Bielefeld, overdenking van 29.06.2005).

‘Nu is mij alles duidelijk’, zei ik, ‘u bent door een school van strenge Bijbelkritiek gegaan en de eigenlijke boodschap van de Bijbel is voor u verloren gegaan’. Het ontleden en ontcijferen is jullie bijgebracht. Met zo’n uitgangspunt spreekt God niet meer tegen u – dat zegt de Bijbel ook. ‘Nu wilt u zeker brandend weten wat zoiets staat. Ik las 1 Korinthe 2:14: ‘Maar de natuurlijke mens neemt niet aan wat van de Geest van God is, want het is hem dwaasheid en hij kan het niet begrijpen’. Nu stelden ze geen spitsvondige vragen meer en verlieten nadenkend de ruimte. Of het Woord hen trof en God aan hun harten verder werkt.

2.36 Meegemaakt in Brazilië

Van 5 tot 30 maart 2005 was ik voor lezingen in Brazilië. Ik was uitgenodigd in de drie zuidelijkste staten van Brazilië, Paraná, Santa Catarina en Rio Grande. Mijn vlucht van Hannover via Amsterdam en Sao Pãulo naar Curitiba duurde inclusief de tussenstops op de vliegvelden 19½ uur – een vliegtuig die misschien voor het reusachtige land, dat mij verwachtte, gepast is.

Brazilië is met 8,55 miljoen km² nog een negende groter dan Australië (7,68 miljoen km²). Bij Porto Alegre, de zuidelijkste miljoenenstad in de staat Rio Grande, mondden 5 rivieren uit in een gigantisch meer, de Lagoa dos Patos (9700 km²), die 17 keer zo groot is als het Bodenmeer. Rio Grande alleen al heeft de grootte van Duitsland. Wat zijn dat voor dimensies!

Mijn reisroute was door *Martin* en *Dorothea Kahl* (Curitiba) uitstekend georganiseerd. De lezingen vonden plaats in de volgende plaatsen: Curitiba, de hoofdstad van Paraná, Colônia Witmarsum, een door de Duitse Mennonieten gestichte nederzetting Mato Preto, Blunenu, Porto Alegre en Colônia Nova, een andere door Duitse Mennonieten gestichte nederzetting niet ver van de grens met Uruguay.

Curitiba en Porto Alegre zijn grote steden met meer dan twee miljoen inwoners, en de autorit naar de plaatsen voor de lezingen binnen de stad duurde soms bijna een uur. Ik sprak aan de biologische faculteit van de universiteit van Curitiba⁶⁶, in het theologische seminar CETOL (Centro de Ensino Teológico), in de hogere klassen van een school en in de verschillende kerken met de verschillende thema’s uit het gebied ‘Denken en geloven’)

⁶⁶ Universidade Federal do Paraná, Setor de Ciências Biológicas, Departamento de Genética.

Foto

Blik op de zuidbraziliaanse stad Blumenau, maart 2005.

In het bijzonder de lezing over de natuurwetten van de informatie⁶⁷, die de basisgedachten van de evolutie weerspreekt, doordat er wordt aangetoond dat ze een Perpetuum mobile (iets wat helemaal niet mogelijk is) van de informatie voorstelt, vond grote bijval. Zelfs de biologie professor aan de universiteit had helemaal geen bezwaren in de aansluitende discussie. Eén van de studenten bleef achter voor een gesprek en nam de Heer Jezus aan.

In Witmarsum had mijn gastheer *Eberhardt Giessmann* zijn voormalige chef, die hij al sinds 15 jaar geprobeerd had om hem voor het geloof te winnen, uitgenodigd voor de lezing. Zijn verzet was hardnekkig. Toen hij enkele maanden geleden voor een langere tijd in het ziekenhuis moest liggen, bracht *Eberhardt* het boek 'In het begin was er informatie' mee. Omdat hij een gepromoveerde ingenieur is, spraken hem de wetenschappelijk georiënteerde gedachten aan. Toen hij dan hoorde dat de auteur van dit boek in het land is, reed hij 100 kilometer met zijn auto om naar de lezing te komen.

Foto

Nabespreking na de avondlezing in de kerk in Blumenau op 19 maart 2005.

Voor ons allen was het een wonder dat hij voor een gesprek achterbleef en tot geloof in de Heer Jezus kwam.

In Blumenau vonden in de kerk waar *Lodemar Schlemper* heengaat drie avondlezingen plaats. Verbaasd was ik, toen mij na de eerste avond een vrouw opbelde, die 'Gitt' en 'Oost Pruisen' combineerde en daaruit concludeerde, dat wij misschien familie van elkaar konden zijn. Bij de volgende lezing leerde ik ook twee zonen en een dochter kennen. De stamboom van de zoon Peter Bauchats⁶⁸ konden wij tot aan Seekampen, een naburig dorp van mijn geboorteplaats Raineck, volgen. Seekampen was ook de geboorteplaats van mijn vader. Merkwaardig: In zo'n groot land als Brazilië vindt men 'toevallig' een gemeenschappelijk spoor naar Oost Pruisen en komt in aanraking met gemeenschappelijke voorvaders.

⁶⁷ De powerpoint presentatie bij de lezing 'Afkoms van het leven vanuit het gezichtspunt van de informatie – is evolutie natuurwetenschappelijk überhaupt denkbaar?' waren vertaald in het Portugees: 'Origem da vida do ponto de vista da informação – Será que evolução seria imaginável dentro das Ciências naturais?'

⁶⁸ Een overgrootmoeder van *Peter* was *Wilhelmine*, een geboren Gitt (*23.04.1851), en een andere *Henriette*, geboren *Gitt* (*27.05.1857). Beide stamden uit het dorp Seekampen. De broer van de beide zussen *Wilhelmine* en *Henriette* was *Johann-Friedrich Gitt* (*10.03.1864), en die was mijn grootvader van mijn vaderskant.

Op een ochtend nodigde *Lodemar* mij uit voor een lezing in het groot aangelegde agrarische therapiecentrum CERENA⁶⁹. Er waren ongeveer 50 mannen aanwezig. Kort voor het begin meende *Lodemar*, dat ik niet over een Bijbelse tekst zou spreken maar een getuigenis van mijn eigen leven afgeven. De tijd ging razend snel voorbij en de geplande korte meditatie was in een oogwenk (met vertaling) tot een uur uitgelopen. We waren diep ontroerd toen naderhand vijf mannen achterbleven om een beslissing te nemen voor een leven met Christus.

In Porto Alegre gingen we met *Reinhold Federolf* en zijn zendingsbus ‘O ônibus de palavra’ (‘De bus van het Woord’), een origineel voertuig met ingebouwde slaappleatsen, keuken, douche en WC, naar het 400 kilometer verre Colônia Nova. Daar waren tijdens de Paasdagen meerdere lezingen georganiseerd. De afsluiting van de reis waren er drie samenkomsten in Porto Alegre, die met professionele camera’s werden opgenomen om ze later als video of DVD in het land te verspreiden. Hier heeft ook de middernachtsroep (‘Chamada da Meia-Noite’) onder leiding van *Ingo Haake* zijn zetel. In de eigen drukkerij verschenen mijn boek ‘Vragen die steeds weer gesteld worden’ en het traktaat ‘Hoe kom ik in de hemel?’ in de Braziliaans Portugese taal, die bij alle lezingen goed aftrek vond.

Wanneer om Gods leiding wordt gevraagd

Van al de verblijdende ontmoetingen en indrukken in Brazilië wil ik graag hierna een voorval er uit nemen. Het gaat om een niet alledaags verhaal, hoe God twee mensen in de ongebruikelijke korte tijd van slechts twee weken samen gebracht heeft. Het echtpaar *Anete* en *Lodemar Schlemper* vertelde dat aan mij. Ik was meerdere keren in hun huis als gast en ervoer hartelijke gastvrijheid.

Lodemar is een voorganger van een grote kerk in Blumenau⁷⁰, waar ik ook enkele lezingen gehouden heb. Zijn voorvaderen komen uit Duitsland en zijn ongeveer 120 jaar geleden uit Solingen geëmigreerd. *Lodemar* werd op 11 augustus 1953 in Rio do Sul (Santa Catarina) geboren en bezocht hier ook de school. In die tijd was er nauwelijks een beroepsopleiding en daarom werkte hij als ingewerkte bankemployé. Na zijn roeping in de fulltime dienst begon hij een theologische opleiding. Eerst was hij twee jaar aan de Bijbelschool ‘Missão Evangélica União Cristã’ (MEUC), die vandaag een theologische faculteit in Mato Preto is. Daarna bezocht hij drie jaar lang het seminar van de Liebenzeller Mission in Bad Liebenzell (Zwarte Woud). Sinds 1980 is hij prediker van de Gnadauer Braziliaans zending. De kerk waarin hij predikt, is een werk binnen

⁷⁰ De stad Blumenau ligt in Santa Catarina, de op één na zuidelijkste staat van Brazilië en heeft ongeveer 150.000 inwoners. De plaats werd in 1852 door de uit Braunschweig stammende Dr. Hermann Blumenau (1819-1899) met 17 andere emigranten gesticht. De stad ligt 60 kilometer van de Atlantische Oceaan Rio verwijderd en is ingebed in een mooi landschap met dichtbeboste bergen. Er midden doorheen stroomt de rivier Itajai, die uitmondt in de stad Itajaj in de Atlantische Oceaan.

de evangelische Lutherse kerk en heeft vandaag ongeveer 1.000 leden.

De moeilijkste dag van zijn leven was voor hem 27 november 1998. Op deze dag stierf zijn vrouw Angela na een ziekbed van 17 maanden van kanker (melanoom aan de hoofdhuid). Ze was voor hem een trouwe levensgezel ook voor zijn dienst geweest en liet hem achter met drie kinderen (*Débora* (9 jaar), *Cláudia* (13 jaar) en *Mauricio* (16 jaar)). Plotseling was hij op zichzelf aangewezen. De grote gemeente eiste zijn hele inzet, bovendien had hij een grote huishouding met de kinderen. Hem ontbrak de ziel van het huis, de vrouw en moeder, waar het in het gezin alles om draait. Opnieuw werd hij er zich van bewust wat God al op de eerste bladzijde van de Bijbel vaststelde: ‘Het is niet goed dat de mens alleen is, Ik zal hem een hulp maken die bij hem past’ (Genesis 2:18). Hij stond vaak aan het graf, en liet zijn tranen de vrije loop. In deze situatie, waaronder ook zijn schoonmoeder onbeschrijfelijk leed, raadde deze hem aan: ‘Je hebt een nieuwe levensgezel nodig. Wat Angela tot dan toe geweest is, is voorbij. Je moet aan je kinderen denken, aan je dienst en aan je leven. Je kunt niet alleen blijven met alles wat je belast’. *Lodemar* zei: ‘Het is alles nog zo vers. Ik kan me niemand anders aan mijn zijde voorstellen dan mijn eigen geliefde vrouw’.

Maar na een poosje veranderde zijn mening. ‘Na een jaar van treuren en van vragen en van worstelen voor de Heer Jezus ontstond in mij de wens om een nieuw huwelijk aan te gaan’, zei hij. ‘Maar waar vind ik een vrouw, die bereid is om in te gaan op een niet eenvoudige omgeving, die ja tegen mij moet zeggen, tegen mijn kinderen en tegen mijn dienst in de kerk? Ik was al 46 jaar oud. Vaak heb ik de Heer om een door Hem gewilde oplossing gebeden’.

Al spoedig daarna, op 22 april 2000, ontstond er de volgende situatie. Na de gebruikelijke samenkomst op zaterdagavond waar een gastspreker uit Duitsland sprak, die *Lodemar* in het Portugees vertaalde, nam hij afscheid van de mensen aan de deur.

‘Aan het einde bleven er een paar achter die nog met elkaar spraken. Ik ging er naar toe. Ik kende ze allemaal behalve een jonge vrouw. De voor mij onbekende Braziliaanse kwam ook uit Blumenau. Sinds enkele jaren werkte ze in Duitsland als verpleegster en was nu tijdens de vakantietijd bij haar ouders op bezoek. Ik vroeg kort naar haar naam en hoelang ze nog in Brazilië zou blijven. Dit korte contact gaf me innerlijk een heimelijke hoop, dat zij een vrouw voor mij zou kunnen zijn. Maar ik kende ze helemaal niet. In de loop van de week verdrong ik deze spontane gedachte, maar ik bad onophoudelijk verder om een vrouw naar de wil van God in mijn leven.

Aan het einde van de volgende dienst op zaterdag stond dat meisje weer voor me. Het kwam mij voor alsof een innerlijke stem mij zei: kijk toch *Lodemar*, dat is de vrouw voor jou! Maar ze scheen me veel te jong maar toch verliet me deze gedachte me niet meer en mijn gebed werd intensiever. Toen hoorde ik dat haar vader ziek was. Dat gaf me aanleiding om hem te bezoeken en bij die gelegenheid iets naders van het leven en de innerlijke instelling van zijn dochter

te horen. Ik ging op weg en vond de ouders en de dochter bij het lezen van een dagboekje terwijl ze daarover van gedachten wisselden. Ik ging er bij zitten en er ontstond een goed gesprek. Met vreugde hoorde ik dat *Anete* een leven met de Heer leidt'.

Op de terugweg kwamen er sommige bedenkingen. Wat zouden de mensen van de kerk wel denken wanneer ze zouden horen dat de prediker hier en daar bezoeken maakt om een vrouw te zoeken? Het zou voor